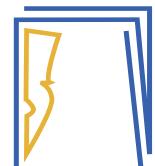

Prosvjetni rad

List crnogorskih prosvjetnih, kulturnih i naučnih radnika

„GRLICA“, prva crnogorska periodična publikacija (Cetinje, 1835-1839)

| „PROSVJETA“ (Cetinje, 1889-1901) | „PROSVJETNI RAD“ (od 15. januara 1949)

Broj 11-12 NOVEMBAR - DECEMBAR 2012 Izlazi mjesečno, cijena 0,40 € ISSN 0033-1686

DOBITEK „OKTOIHA“ 1998.

Skupština Crne Gore izabrala novu Vladu

KVALITETNO OBRAZOVANJE MLADE GENERACIJE – STRATEŠKI PREDUSLOV USPJEŠNE BUDUĆNOSTI CRNE GORE

VLADA ĆE NASTAVITI UNAPREĐENJE OBRAZOVANJA NA SVIM NIVOIMA: Članovi nove Vlade s predsednikom Milom Đukanovićem

– Uvid u realni kvalitet našeg visokog obrazovanja i utvrđivanje konkretnih mjera za njegovo unapređenje i obezbjeđenje smatram najvažnijim zadatkom – istakao premijer Milo Đukanović

– Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović, ministarka nauke dr Sanja Vlahović, a ministar kulture Branislav Mićunović

Skupština Crne Gore izabrala je novu, 40. Vladu, koju su formirale Demokratska partija socijalista, Socijaldemokratska partija, Bošnjačka stranka, Hrvatska građanska inicijativa i dvije stranke albanske manjine. Predsednik Vlade je Milo Đukanović.

(Opširnije na 2. i 3. strani)

Održan V kongres Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore

ANTIFAŠIZAM – PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST

Filip Vujanović: Bez antifašizma ne bi bilo nezavisne Crne Gore

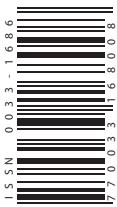
Andrija Nikolić: To je put naprijed, put kojim je oduvijek išla Crna Gora i za to bila nagrada – od neprijatelja poštovanjem, od prijatelja divljenjem i ljubavlju; od svih svojih pokolenja svješću da nijedna bitka za slobodu i pravdu nije izgubljena ali nijedna nije ni zauvijek dobijena

Zvudja Hodžić: Sve više mladih ljudi koji u vrijednostima NOB-a, pogotovo u Crnoj Gori, nalaze podstrek za svoje društveno angažovanje

(Opširnije na 4. strani)

Želimo vam sreću i uspjehu
Novu 2013. godinu!

ЂЕЧИЈИ СВИЈЕТ

Čestitka ministra prosvjete i sporta Slavoljuba Stijepovića povodom 17. novembra, Međunarodnoga dana studenata

DIJALOG NAJBOLJI NAČIN SARADNJE

ZAJEDNIČKIM RADOM DO BOLJIH USLOVA STUDIRANJA: Studenti Univerziteta „Mediteran“

„Zahvaljujući zajedničkoj posvećenosti, kroz partnerski odnos u prethodnom periodu, dokazali smo da je moguće unaprijediti kvalitet i status studentskoga života u Crnoj Gori“, poručio je ministar

Povodom Međunarodnog dana studenata, 17. novembra, ministar prosvjete i sporta Slavoljub Stijepović uputio je čestitku studentima, njihovim profesorima i svim učesnicima u obrazovnom procesu sa željom da se zajedničkim radom obezbijede što bolji uslovi studiranja.

(Opširnije na 3. strani)

Skupština Crne Gore izabrala novu Vladi

KVALITETNO OBRAZOVANJE MLADE GENERACIJE – STRATEŠKI PREDUSLOV USPJEŠNE BUDUĆNOSTI CRNE GORE

– Uvid u realni kvalitet našeg visokog obrazovanja i utvrđivanje konkretnih mjera za njegovo unapređenje i obezbjeđenje, smatram najvažnijim zadatkom – istakao premijer Milo Đukanović

– Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović, ministarka nauke dr Sanja Vlahović, a ministar kulture Branislav Mićunović

(Nastavak sa 1. strane)

Novi premijer istakao je u ekspozeu da je kvalitetno obrazovanje mlade generacije strateški preduslov uspješne budućnosti Crne Gore.

– Ova Vlada će i u narednom periodu obezbijediti ulaganja u gradnju nove i rekonstrukciju postojeće infrastrukture i raditi na unapređenju standarda školovanja u svim obrazovnim i vaspitnim ustanovama u Crnoj Gori. Nastavicećemo rad na povećanju dostupnosti predškolskog i osnovnog obrazovanja, na nastavnoj i predmetnoj fleksibilnosti i rasterećenju, na snaženju mehanizama dostupnosti obrazovanja deci s posebnim obrazovnim potrebama...

2

NOV.
DEC.

Usaglašavanje upisne politike sa zahtjevima tržišta rada

Uz obezbjeđenje kvalitetnijeg obrazovanja svakog deteta, nastavicećemo unapređenje sistema i na nivou opštег, srednjeg i stručnog obrazovanja kako bi se omogućio razvoj njihove stručne kompetencije i njihovo neposredno uključivanje na tržištu rada, odnosno dalji nastavak obrazovanja.

Skrećem pažnju na Strategiju visokog obrazovanja i neophodnost usaglašavanja upisne politike sa zahtjevima tržišta rada. Upisna politika mora uvažavati pravilo ponude i tražnje i biti u saglasju sa strateškim dokumentima

NE SMIJEMO SE ZAVARAVATI POSTIGNUTIM NA PAPIRU

– Ne smijemo se zavaravati postignutim na papiru. Ne smijemo odbijati da uvidimo nijednu neprijatnu istinu... Sistem obrazovanja mora da bude boljeg kvaliteta, fleksibilniji, efikasniji, usklađeniji sa specifičnim potrebama našeg održivog modela razvoja. Ujedno, na svim nivoima obrazovanja i sposobljavanja nužno je podsticanje preduzetništva, sticanja praktičnih znanja, stvaralaštva, istraživanja i inovativnosti. Samo takav obrazovni sistem garantuje poželjni kvalitet znanja i formiranje ličnosti novih generacija na bazičnim vrijednostima. A jedino na osnovu takvih znanja i vještina možemo težiti ostvarivanju postavljenih ciljeva i valjano projektovati zadatke za budućnost Crne Gore – naglasio je predsednik Vlade Milo Đukanović.

specifičnog društveno-ekonomskog razvoja Crne Gore. Nužno je da na ovom planu hitno i osmišljeno reaguje-

mo kako bismo sprječili da je loše posljedice strukturne neusklađenosti tržišta obrazovanja i tržišta rada. No,

ČLANOVI VLADE

Potpredsednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija je dr Igor Lukšić; potpredsednik Vlade za politički sistem, unutrašnju i spoljnu politiku i ministar pravde je Duško Marković; potpredsednik Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije je dr Vujica Lazović; potpredsednik Vlade za regionalni razvoj i lokalnu samoupravu Rafet Husović; ministar odbrane je dr Milica Pejanović-Đurišić; ministar unutrašnjih poslova mr Raško Konjević; ministar finansija dr Radoje Žugić; ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanić; ministar ekonomije dr Vladimir Kavarić; ministar održivog razvoja i turizma Branimir Gvozdenović; ministar poljoprivrede Petar Ivanović; ministar saobraćaja i pomorstva Ivan Brajović; ministar rada i socijalnog staranja mr Predrag Bošković; ministar kulture Branislav Mićunović; ministar prosvjete Slavoljub Stijepović; ministarka nauke dr Sanja Vlahović; ministar zdravljia dr Miodrag Radunović; ministarka bez portfelja je Marija Vučinović.

SISTEM OBRAZOVANJA MORA DA BUDA BOLJEG KVALITETA: Premijer Đukanović sa ministrima

vid u realni kvalitet našeg visokog obrazovanja i utvrđivanje konkretnih mjera za njegovo unapređenje i obezbjeđenje smatram najvažnijim zadatkom.

Relicenciranje od strane nezavisne inostrane akreditovane agencije

U pravcu definisanja održivog modela sistema visokog obrazovanja, daćemo podršku presudnoj fazi

reforme državnog Univerziteta – njegove unutrašnje transformacije i integracije. Oprobanim i priznatim metodom relicenciranja od strane nezavisne inostrane akreditovane agencije, obavićemo valjanu analizu i steći objektivnu sliku stanja svih postojećih ustanova visokog obrazovanja u Crnoj Gori. Takođe, model licenciranja i relicenciranja nastavnika, vaspitača, saradnika i rukovodilaca obrazovnih ustan-

ova mora biti osnov za uspostavljanje sistema kvaliteta u obrazovnom procesu i pouzdani pokazatelj napretka ove, za društvo nesumnjivo važne profesije. Proces strukturalnih reformi u obrazovanju – na svim nivoima – težak je i mukotoran proces i bez kriznih problema i izazova. Zato ćemo morati raditi još posvećenije, sistematičnije i istražnije – istakao je premijer Đukanović.

Milo Đukanović rođen je 15. februara 1962. godine u Nikšiću. Završio je Ekonomski fakultet u Podgorici – Univerzitet Crne Gore. Po nacionalnosti je Crnogorac. Oženjen, supruga Lidija, rođena Kuč, s kojom ima sina Blaža.

Za potpredsednika Demokratske partije socijalista izabran je 1994. godine, a za predsednika te partie 1998. godine. Za predsednika Vlade izabran je 15. februara 1991. godine, na svoj 29. rođendan. Bio je najmlađi premijer u Evropi. Dužnost predsednika Vlade obavljao je uzastopno u tri mandata. Petnaestog januara 1998. godine stupio je na dužnost predsednika Republike, nakon što je 19. oktobra 1997. godine pobedio na neposrednim izborima. Na toj dužnosti ostao je do 25. novembra 2002. godine, kada je, kao lider „Demokratske koalicije za evropsku Crnu Goru“, koja je pobijedila na oktobarskim parlamentarnim izborima, predložen za mandataru za sastav Vlade Crne Gore. Za predsednika Vlade izabran je 8. januara 2003. godine. Bio je lider Bloka za nezavisnu

Crnu Goru. Pod njegovim vođstvom građani Crne Gore su na referendumu održanom 21. maja 2006. godine donijeli istorijsku odluku o obnovi crnogorske nezavisnosti. Na izborima održanim 10. septembra 2006. godine „Koalicija za Evropsku Crnu Goru – Milo Đukanović – DPS-SDP“ osvojila je apsolutnu pobjedu. Nakon što je obnovom državne nezavisnosti i međunarodnog suvereniteta Crna Gora ostvarila najkupniji politički cilj i nakon što su, ubjedljivom pobjedom demokratskih i proevropskih snaga na septembarskim izborima, učvršćeni temelji nezavisne Crne Gore, crnogorski premijer Milo Đukanović početkom oktobra 2006. godine donio je odluku da se povuče s najviših državnih funkcija. Bio je poslanik u Skupštini Crne Gore od oktobra 2006. do 28. februara 2008. godine. Usljed iskazane potrebe u datom trenutku, za predsednika Vlade Crne Gore ponovno je izabran 29. februara 2008. godine. Ponovno je donio odluku da se povuče s mesta predsednika Vlade Crne Gore 21. decembra 2010. godine. Predsednik je Košarkaškog saveza Crne Gore od februara 2011. Milo Đukanović je izabran za predsednika Demokratske partije socijalista Crne Gore na VI kongresu, održanom 21. maja 2011. godine. Nakon pobjede koalicije „Evropska Crna Gora – Milo Đukanović“ na parlamentarnim izborima održanim u oktobru 2012. godine, predložen je za mandataru za sastav Vlade. Za predsednika Vlade izabran je 4. decembra 2012. godine.

Slavoljub Stijepović rođen je 2. maja 1959. godine u Titogradu; otac Vitomir, majka Zagorka, rođena Raičević. Završio je Pravni fakultet, polžio pravosudni ispit. Oženjen, supruga Ljiljana, rođena Milosavljević, deca Dragana i Vladimir. Član Glavnog odbora Demokratske partije socijalista. Od jula 2003. godine do aprila 2007. godine predsednik Opštinskog odbora Demokratske partije socijalista – Podgorica. Vjeroispovijest – pravoslavna, nacionalnost – Crnogorac. Od marta 1984. godine do marta 1991. godine bio je zaposlen u GRO „Prvoborac“ iz Herceg Novog na poslovima pripravnika, samostalnog pravnog zastupnika, direktora opšte, pravne i samoupravne službe. Od marta 1991. godine do decembra 1996. godine – pomoćnik ministra rada i socijalnog staranja; od decembra 1996. godine do jula 1998. godine – ministar bez portfelja u Vladi Republike Crne Gore; od jula 1998. godine do jula 2001. godine – ministar sporta; od jula 2001. godine do januara 2003. godine – sekretar Republičkog sekretarijata za sport; od januara 2003. godine do novembra 2006. godine – ministar rada i socijalnog staranja; od novembra 2006. godine do oktobra 2007. godine – potpredsednik Ustavotvorne Skupštine Crne Gore; od oktobra 2007. godine do juna 2009. godine – potpredsednik Skupštine Crne Gore; od juna 2009. godine do aprila 2010. godine – ministar – predsednik Skupštine Crne Gore; od aprila 2010. godine – ministar prosvjete i nauke; od 1986. godine do 1990. godine – predsednik Skupštine SIZ-a fizičke kulture Podgorica; od 1990. do 1998. godine – generalni sekretar Fudbalskog saveza Crne Gore; od 1998. godine do 2001. godine – zamjenik predsednika Fudbalskog saveza Crne Gore.

Sanja Vlahović (Bar, 1973) osnovnu i srednju školu pohađala je u Baru i na Koleđu Ričmond u Londonu. Studije je započela na Fakultetu za menadžment u Beogradu, a kao stipendista školovanje je nastavila na ekonomskim fakultetima u Dablinu (Irska) i Torontu (Kanada). Diplomirala je 1996. godine, kada i nastavlja magistarske studije iz oblasti strateškog menadžmenta. Tokom magistarskih studija usavršavala se u Italiji i Austriji, a 1998. godine magistrirala je u oblasti liderstva i napravila prvo istraživanje o upravljanju ljudima i liderstvu na ovim prostorima.

Doktorirala je 2006. godine na temi „Liderstvo kao determinanta uspešnosti savremenih organizacija“, pred komisijom koju je vodio prof. dr. Momčilo Milisavljević s Ekonomskog fakulteta u Beogradu.

Kao prvi doktor nauka iz oblasti liderstva, objavila je niz naučnih radova iz te oblasti, od kojih su neki nagrađeni na međunarodnim konkursima. Zahvaljujući nagradi za doprinos naučnoistraživačkom radu iz oblasti upravljanja ljudima u turizmu, bila je član

međunarodnog žirija za najbolji naučni rad iz oblasti upravljanja na Univerzitetu u Bolonji. Završila je Međunarodnu diplomatsku akademiju, kao i Diplomatsku akademiju „Gavro Vuković“ u Podgorici s najvišim ocjenama.

Predaje Strateški menadžment, Liderstvo i Teoriju menadžmenta na Fakultetu za turizam u Baru Univerziteta „Mediteran“, na kojem je bila i dekan od 2009. godine do imenovanja na funkciju ministra nauke.

Na postdiplomskim studijama Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore angažovana je na predmetu Preduzetničko liderstvo, dok na Univerzitetu Singidunum u Beogradu izvodi nastavu na doktorskim studijama iz oblasti upravljanja poslovnim sistemima u turizmu. U svojstvu gostujućeg predavača držala je predavanja na univerzitetima u Holandiji, Mađarskoj, Poljskoj, Italiji i SAD.

Oobjavila je knjigu „Liderstvo u savremenim organizacijama“ u izdanju podgoričkog CID-a, dok je bila recenzent knjige na crnogorskem jeziku „Po Kotleru“, poznatog svjetskog autora Filipa Kotlera („According to Kotler“).

Učestvovala je u značajnim naučnoistraživačkim projektima za Crnu Goru. Tečno govori engleski i italijanski, služi se francuskim jezikom. Ima kćerku Darju.

Branislav Mićunović, pozorišni reditelj, dugogodišnji profesor glume na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu i na Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju, član Odbora za pozorišnu umjetnost CANU, predsednik Senata DANU, počasni predsednik Festivala Kotor-art.

Mićunović je uglavnom režirao djela savremenih autora: Aleksandra Popovića, Velimira Lukića, Ljubomira Simovića, Veljka Radovića, Jordana Plevneša, Gorana Stefanovskog, Iva Brešana, Gordana Mihnića i drugih, pored ostalog, u Jugoslovenskom dramskom pozorištu, u Beogradskom dramskom pozorištu, u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu, te Hrvatskom narodnom kazalištu „Ivan Zajc“ na Rijeci. Mnoge

njegove predstave uvrštene su u selekcije jugoslovenskih i internacionalnih festivala (MESS – Sarajevo, Ex Ponto – Ljubljana, Sterijino pozorište i dr.).

U Crnogorskom narodnom pozorištu ostvario je značajne režije: „Gospodska krv“ Marka Kavaje, „Spasitelj“ Vaska Ivanovića, „Odrhana i poslednji dan“ i „Obesezenjak“ Borislava Pekića, „Hasanaginica“ Ljubomira Simovića, „Rat i mir u Gradi“ Veljka Radovića, „Nora“ Henrika Ibzena, „Lažni car“ Mirka Kovača, „San o Svetom Petru Cetinjskom“ Mirjane Drljević i Njegošev „Gorski vijenac“. Mićunović je nagrađen najznačajnijim profesionalnim i društvenim priznanjima. Između ostalih, najvišim nacionalnim priznanjem – Trinaestojulskom nagradom (1997), Nagradom oslobođenja Podgorice (2002), nagradama za režiju „Joakim Vujić“ i „Jovan Putnik“, Gran-pri za režiju na Festivalu festivala, te Sterijinom nagradom za režiju, Velikom nagradom CNP-a i nagradom „Veljko Mandić“ za doprinos pozorišnoj kulturi u Crnoj Gori.

Branislav Mićunović izabran je 1997. godine za direktora obnovljenog Crnogorskog narodnog pozorišta. Od 2003. godine do marta 2007. godine obavljao je funkciju umjetničkog direktora ovog pozorišta.

Čestitka ministra prosvjete i sporta Slavoljuba Stijepovića povodom 17. novembra, Međunarodnoga dana studenata

DIJALOG NAJBOLJI NAČIN SARADNJE

„Zahvaljujući zajedničkoj posvećenosti, kroz partnerski odnos u prethodnom periodu, dokazali smo da je moguće unaprijediti kvalitet i status studentskoga života u Crnoj Gori“, poručio je ministar

(Nastavak s 1. strane)

„Zahvaljujući zajedničkoj posvećenosti, kroz partnerski odnos u prethodnom periodu, dokazali smo da je moguće unaprijediti kvalitet i status studentskoga života u Crnoj Gori. Svjesni činjenice da su mladi ljudi budućnost svakog društva, ostajemo otvoreni za partnerski odnos, razumijevajući i prihvatajući ideje i prijedloge koji vode ka poboljšanju

statusa studenata u Crnoj Gori. Ministarstvo prosvjete i sporta u kontinuitetu teži da studenti postanu aktivni dio procesa nastave i učenja. S ponosom ističem da smo u dijalogu, koji se pokazao kao najbolji način saradnje, postigli prihvatljiva rješenja koja su se odnosila na studentske zahtjeve. Čestitajući vam ovaj dan, želim da naglašim da će se takva praksa

nastaviti“, poručio je ministar Stijepović.

On je podsetio da je unaprijeden kvalitet studentskoga života, prije svega kroz izgradnju i rekonstrukciju studentskih domova. U aprili ove godine započeta je izgradnja novog studentskog doma sa 380 ležaja u Podgorici. U junu je objavljen tender za izgradnju studentskog doma u Nikšiću (kapaciteta 300 ležaja) po modelu javno-privatnog partnerstva, dok je u septembru objavljen tender za renoviranje II faze Novog studentskog doma u Podgorici uz pomoć

UNAPRIJEDEN KVALITET STUDENTSKOG ŽIVOTA: Studenti u časovima odmora

sredstava Svjetske banke. Cilj otvaranja novih studijskih programa i unapređenja uslova studiranja i smještaja bio je da nove generacije visokoobrazovnog kadra ostanu u Crnoj Gori i da znanjima obezbijede svojoj zemlji brzi razvoj i sigurnije koračanje ka porodicima evropskih naroda.

3
NOV.
DEC.
Prosjetni rad
O. D.

U Skupštini Crne Gore održan IV đečiji parlament

DA LI ĆEMO U EVROPSKOJ UNIJI ŽIVJETI BOLJE?

Daci su se trudili da upute što konkretnija pitanja kako bi dobili što konkretnije odgovore. Interesovala su ih pitanja iz oblasti obrazovanja, ekonomije, socijalnog staranja, nauke

„Pravo je bogatstvo čistota vaših motiva da postavite pitanja u ovom demokratskom domu“, kazao je predsednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić, pozdravljajući učenike IV zasjedanja Đečjeg parlamenta koje je u saradnji sa Centrom za prava deteta Crne Gore, a uz podršku kancelarije Unicefa i Save the Children, organizovala Skupština

Crne Gore. On je naglasio da, zahvaljujući vizijama đece, a preko njihovih nastavnika, Skupština Crne Gore realizuje niz projekata.

Đečiji parlament održan je povodom 20. novembra, Dana usvajanja Konvencije UN o pravima deteta. Ove godine bio je posvećen afirmaciji prava đece na učešće i zagovaranje, kao značajne društvene po-

trebe i vrijednosti. Zasijedanju su prisustvovala 42 učenika iz 21 opštine, koji su predstavnici lokalnih đečjih parlamenata iz Bara, Cetinje, Bijelog Polja i Podgorice i đečjih parlamenta iz osnovnih škola u 17 građova Crne Gore.

Đeca govore o ozbiljnim stvarima

Pored predsednika Krivokapića, za predsedavajućim stolom bili su i potpredsednici Suljije Mustafić i Branko Radulović, kao i generalni sekretar Skupštine Crne Gore Damir Davidović. U ime Đečjeg parlamenta, predsedavajuće učenice Sandra Manojlović, Zvezdana Ivanović i Tijana Mišević.

Sandra Manojlović je kazala da su izborom tri predstavnice Đečjeg parlamenta za predsedavajuće sednice htjele da podsete na poštovanje rodne ravnopravnosti. Učenica iz Berana Luka Bojović rekao je da je posebno važno to što o ozbiljnim stvarima danas govore đeca, dok je Marijana Blažević, učenica iz Podgorice, kazala da se inkluzivnim obrazovanjem mnogo toga promjenilo nabolje, ali da treba još mnogo toga učiniti. Učenica iz Nikšića Denisona Beriša govorila je o položaju Roma, Egiptana i Aškalija u Crnoj Gori, te činjenici da je sve veći broj romske đece uključen u školski proces. Ona je ukazala da je problem sticanje zdravstvene zaštite, odnosno dobijanje dokumentata.

Daci su se trudili da upute što konkretnija pitanja kako bi

ZAŠTO JE ĐAČKA TORBA I DALJE PRETEŠKA: Predstavnici učenika u Skupštini

SVE GENERACIJE BORE SE ZA PRAVDU

„Da li vodite evidenciju koja od obećanja su realizovana i što se desilo sa pitanjima od prešle godine za koja nijesmo dobili odgovore do danas?“, interesovalo je Ildu Kurpejović iz Rožaja. Predsednik Skupštine Ranko Krivokapić odgovorio je da se sve generacije bore za pravdu ali da nekada do odgovora nije lako doći, što, kako je dodao, ne umanjuje stalnu potrebu praćenja vlasti kako ispunjava svoja obećanja. On je podsetio male poslanike da demokratija nije savršen sistem, već da je taj sistem jak samo onoliko koliko jako građani istražavaju u svojoj namjeri da društvo dovedu na neki bolji nivo.

obili što konkretnije odgovore. Interesovala su ih pitanja iz oblasti obrazovanja, ekonomije, socijalnog staranja, nauke i mnogih drugih.

Jovan Pavličić iz Podgorice uputio je pitanje ministru vanjskih poslova i evropskih integracija, a interesovalo ga je da li će se – ako se priključimo Evropskoj uniji – i crnogorski životni standard približiti standardu građana EU. Odgovor je dobio od generalnog sekretara tog ministarstva Mirsada Bibovića, koji je kazao: „Članstvo Crne Gore u EU omogućuje đeci i mladima u Crnoj Gori iste uslove koji se pružaju njihovim vršnjacima u članicama EU“.

Siromaštvo ostavlja posljedice

Josipa Božovića iz Bara zanimali su zdravi obroci i ishrana, i da li će se, kao i u nekim zemljama u regionu, organizovati besplatna ishrana za učenike. Vesna Vučurović, pomoćnica ministra prosvjete i nauke, kazala je da mnoge škole nemaju uslove za pripremu hrane, pa su prinuđene da taj posao ustupe specijalizova-

nim službama. Ipak, strateški cilj resornog ministarstva jeste da postepeno, u skladu s uslovima, određenim školama omogući da – u skladu s finansijskim mogućnostima – otvore kuhanje i ponude učenicima zdrave obroke.

Pavle Kovačević iz Bijelog Polja kazao je da je njegova đačka torba preteska i pitao da li je to u skladu sa ciljevinama obrazovanja, reformom i fizičkim razvojem deteta. Pomoćnica ministra prosvjete i sporta odgovorila je da u vezi s tim problemom postoji nekoliko rješenja. Jedno od njih jeste i štampanje udžbenika na tajem papiru, a u planu je i unapređenje nastavnih programa.

Imran Nurković iz Rožaja tražio je od Bendžamina Perksa, direktora Unicefa u Crnoj Gori, da objasni razliku granice siromaštva u Crnoj Gori i Velikoj Britaniji. Direktor je dječaku pojasnio da između ove dvije zemlje postoji razlika u računanju linije siromaštva, i da se zato ne mogu porebiti. Ipak, siromaštvo ostavlja posljedice na odrastanje i ne može se ispraviti.

Lj. Vukoslavović

Održan V kongres Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore

ANTIFAŠIZAM – PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST

Filip Vujanović: *Bez antifašizma ne bi bilo nezavisne Crne Gore*

Andrija Nikolić: *To je put naprijed, put kojim je oduvijek išla Crna Gora i za to bila nagrađena – od neprijatelja poštovanjem, od prijatelja divljenjem i ljubavlju; od svih svojih pokoljenja svješću da nijedna bitka za slobodu i pravdu nije izgubljena ali nijedna nije ni zauvijek dobijena*

Zuvdija Hodžić: *Sve više mlađih ljudi koji u vrijednostima NOB-a, pogotovo u Crnoj Gori, nalaze podstrek za svoje društveno angažovanje*

Da nije bilo antifašizma, ne bi bilo ni nezavisne Crne Gore, kazao je predsednik Crne Gore Filip Vujanović obraćajući se učesnicima V kongresa Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore. On je naglasio da nema mnogo malih država koje su planetarno prepoznate kao što je Crna Gora, a takvo globalno vrednovanje zasluga je antifašizma.

– Zato je 13. jul naš najveći praznik. Najveći i zbog Berlinskog kongresa, kada smo postali samostalni, ali najveći je zbog antifašističkog ustanka 1941. godine, kada smo uputili poruku čovječanstvu da fašizam nije ni vječan, ni ne-pobjediv i da je samo pitanje kada će biti poražen – kazao je predsednik Vujanović.

Vječna Crna Gora

Vujanović je rekao da uvažava Savez udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore,

koji uz ratne veterane, imaju mladi duh i mladu poruku, okupljuju sve više mlađih i predstavljaju jedno od naj-snažnijih udruženja Crne Gore.

– Tako treba da bude i tako treba da se širi naše udruženje antifašista. Antifašistička Crna Gora je njena najveća i trajna vrijednost. Bez nje nema slobodarske, građanske i vječne Crne Gore – poručio je Vu-

janović.

Predsednik Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore Andrija Nikolić istakao je da će i ovaj kongres, kao i svi prethodni, potvrditi čvrstu opredjeljenost mlađih i mlađih članova ove organizacije da odlučno, mudro i dosljedno nastave putem koji su još 1941. osvijetlile trinaestostulske vatre.

– To je put naprijed, put kojim je oduvijek išla Crna Gora i za to bila nagrađena – od neprijatelja poštovanjem, od prijatelja divljenjem i ljubavlju; od svih svojih pokoljenja svješću

da nijedna bitka za slobodu i pravdu nije izgubljena ali nijedna nije ni zauvijek dobijena. Na tom putu svako pokoljenje nosi svoje breme, čineći Crnu Goru uvijek slobodnom i velikom, a nas obaveznim da radom, moralom, ljubavlju i hrabrostu čuvamo njen ugled među narodima i državama – istakao je Andrija Nikolić.

– Društvo smo u kojem se manjinski narodi ne očećaju manjinom, država smo u kojoj su manjine garant stabilnosti i snage, most saradnje sa susediima, važan razlog povjerenja međunarodne zajednice, Evrope i svijeta u Crnu Goru i njenu budućnost građanske države i države građana – rekao je potpredsednik Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore Zuvdija Hodžić.

On je istakao da su neophodne promjene u mnogim sferama društvenog života, pogotovo u organizacijama u radu s mladima i najmlađima u školstvu i obrazovanju. „Da nam đačke ekskurzije ne obilaze Gazimestan i Oplenac a da nijesu posjetili ni Kotor, ni Lovćen. O Starom Baru, Šasu i Ulcinju da i ne govorimo. Da nam deca ne uče da je – kako piše u listu koji dolazi u naše škole – prijestonica Crne Gore Žabljak Crnojević, više od pola godine odšaćen ledom i snijegom; da ako izgubimo Kosovo i ne znamo vode Prvog srpskog ustanka – gubimo ne samo prošlost već i budućnost“, istakao je Hodžić.

4 NOV. DEC.

Prosvojetni rad

Jovo Kapičić, penzionisani general i narodni heroj: ČUVAJMO GRANICE CRNE GORE

„Ljudi su vezani za svoje tlo, vezane su i životinje koje nemaju razuma, a kamoli ljudi koji ga imaju. Jedini smo mi koji mislimo da nijesmo svi Crnogorci. Ne moraš biti Crnogorac, ko te tjera da budeš. Budi ono što god očeš, ali čuvaj granice Crne Gore koje su mnogo puta okrvavljenе. Ne damo ih nikome. Nikada to neće biti, ali to ne zavisi samo od građana, nego i od vođa. Ako je vođa, onda mora biti prva žrtva, jer vođa nije tu samo da gledamo i ljubimo u ruku“, istakao je Kapičić.

MORAMO BITI LOJALNI DRŽAVI: Predsednik Vujanović i general Kapičić

ODANOST SLOBODARSKOJ TRADICIJI: Delegati i gosti Kongresa

Andjela Mudreša, načelnik Izviđačkog odreda „Gojko Kruška“:

ČUVAĆEMO SVIJETLU MILENIJUMSKU TRADICIJU CRNE GORE

Mi izviđači vrijedno učimo i radićemo cijeneći svijetu milenijumsku tradiciju naša slobodarske i antifašističke domovine Crne Gore. Čuvaćemo njene najviše tekovine multietničku, multikonfesionalnu toleranciju vašega iskustva, kao našu vodilju da budemo dobri i korisni budući članovi našega društva. Izviđači će uvijek cijeniti vaše smjernice i biti vam od pomoći, onoliko koliko budemo mogli i znali.

Marko Burić, Samostalna četa izviđača „Orlovi“:

NJEGOVANJE TEKOVINA NOB-A

Kao mlađi ljudi, a u skladu sa svojim antifašističkim idejama, opredjelili smo se za očuvanje i njegovanje revolucionarnih tradicija i poštovanje tekovina NOB-a. Više je aktivnosti u kojima su članovi „Orlova“ učestvovali zajedno s članovima SUBNOR-a Nikšić i Odredom izviđača „Zeta“ iz Kočana: proslava povodom bitke na Neretvi koja je održana u Jablanici; svjetkovina povodom 70 godina od donošenja odluke Vrhovnog štaba o formiranju Treće sandžačke, Četvrte proleterske i Pete crnogorske proleterske brigade na Šćepan Polju; iz sopstvenih sredstava platili smo popravku spomenika na Trubjeli 2010. godine; polaganje cvijeća i poklon sjenima narodnog heroja Ljuba Čupića; učestvovanje na pomenu stradalim rodoljubima u Farmacima kod Podgorice.

Mlađi nastavljaju antifašizam

Hodžić je naglasio da je sve više mlađih ljudi koji u vrijednostima NOB-a, pogotovo u Crnoj Gori, nalaze podstrek za svoje društveno angažovanje. „Zato ćemo šutri biti jači nego što smo današ, zato smo danas jači nego juče, jer u borbi za nova osvajanja slobode nije smo sami već sa svim naprednim ljudima Evrope i svijeta“, apostrofirao je on.

Slobodarske ideje boraca

antifašističkog rata prenose se i na mlađe generacije. To je potvrdio i veliki broj mlađih koji su učestvovali na kongresu i koji su najavili da će nastaviti da njeguju ideju antifašizma.

A u Rezoluciji koju je usvojio Kongres, pored ostalog, naglašeno je da će nastaviti da posebnu pažnju posvećuju „mlađim, sve brojnijim članovima i simpatizerima naše organizacije koji u našim programskim opredjeljenjima, dosljednom poštovanju civilizacijskih vrijednosti čovječanstva, prepoznačaju i nalaze

SVAKO POKOLJENJE NOSI SVOJE BREME: Predsednik Andrija Nikolić

IZ RZNICA ZNANJA

CRNOGORSKI PRAVNO-ISTORIJSKI RJEČNIK

Piše: Dr Čedomir Božićević

CRNA GORA

Naziv – ime za državu Crnu Goru, koja nastavlja državnu povjesnicu u tradiciju ranijih država – Zete i Duklje. Najprije se javlja za geografski lokalitet pomeđu Lovćena i Skadarskog jezera još tokom XIII v. a od strane XV v. i kao naziv za državu za vrijeme vladavine Stefana Crnojevića (1451–1464). Naziv Crna Gora, javlja se još 1053. godine u papskoj poslanici na latinskom jeziku, a potom u povelji kralja Milutina 1296. godine, a zatim kao Montenegro u Mletačkim izvorima polovinom XIV v. Naziv Crna Gora, potiče od crnih gустih šuma kojima je prekrivena njena teritorija.

Proces formiranja moderne crnogorske države i njenog teritorijalnog širenja počinje 1796. g. donošenjem akta Stege i priključenjem plemenskih oblasti Bjelopavlića i Pipera, a potom Rovaca, Morače i Kuća (1820), što je činilo oko 3000 km kvadratnih teritorije, a poslije bitke na Grahovcu (1858) njena teritorija se uvećala za još 1500 m. na. Na Berlinskom kongresu (1878) Crna Gora i formalno dobija potvrdu nezavisnosti i međunarodno pravno subjektiviteta, čija teritorija iznosi 9.475 km, a nakon pripajanja novooslobodenih oblasti poslije Balkanskih rata (1913) njena teritorija iznosi 14.000 km.

Crna Gora je kao članica savezničkih sila i pobednica u Prvom svjetskom ratu (1914–1918) okupirana od saveznika i izbrisana sa političke karte nelegitimnim odlukama Podgoričke skupštine (1918).

U periodu 1496–1688. Crna Gora je bila podijeljena na četiri regije: 1. Podlovenska Crna Gora (četiri nahije: Katunska, Riječka, Lješanska i

Crnica), 2. Sedmoro Brda; Bjelopavlić, Piperi, Kuči, Bratonožići, Rovca, Morača i Vasojevići, 3. Plemenata: Banjani, Ridani, Nikšići, Piva i Drobnjaci, 4. Crnogorsko primorje.

CRNOGORSKI NAROD

Jedan od južnoslovenskih naroda, jedini koji ima poznatu pradomovinu u Polabljiju i jedini među južnoslovenskim narodima koji u svome jeziku ima 33 glasa (fonema) i 33 grafemata (sada, prema Pravopisu, po 32). Ovaj etos nastao je iz simbiotike ilirsko-romanskog i slovenskog stanovništva nakon V vijeka. Slovenska plemena, čija je onomastika sačuvana u Polabljiju, pretežno je naselila područja rimske Prevalisa, odnosno današnju teritoriju Crne Gore, oblikovavši svoju etičku strukturu u zajednici sa starinicom. Etnička komponenta crnogorskih naroda i njegove nacije začela se još u XV vijeku i integralni je dio crnogorskih pravnih spomenika i oslobođilačke i kulturološke svijesti demosa.

Prema S. Matavulju (Bilješke jednog pisca), P. A. Rovinskog (Černogorija) i J. Holečeka (Černa Hora), srpsko u Crnoj Gori je označavalo pripadnost pravoslavnoj vjeri. „Ako Crnogorac pitaš što je po vjeri, kaže da je Srbin, ako ga pitaš za narodnost, kaže da je Crnogorac“ (Holeček).

Geneza etnonima „Crnogorac“ seže do državno-pravne i kulturne tradicije dukljansko-zetskog kraljevstva koje je sačuvalo duhovne osobenosti mnogih ranijih civilizacija, naličujući specifično etičko-filosofsko i heroično shvatanje svijeta. Kao narod izgrađene duhovne, etičke, kulturne i istorijske samosvesti i slobodarske tradicije, javlja se u vrijeme Crnojevića (sredinom XV v.), kada se pojavilo i ime Crne Gore, zasnivajući svoj etnos na pribježište – azil, ne samo u Crnoj Gori nego u

i narodnoj cjelini koju karakteriše osobna etika, mudrost, dostojanstvo, običaji, državno-pravna svijest i narodni duh utemeljen na slobodarskoj tradiciji, proistekloj iz viševjekovne neprešćene oslobođilačke borbe slobodnih ljudi još iz vremena samostalne dukljanske crnogorske države, čiji supstrat su činili simbioza dukljanskih Slovena i ilirsko-romanskog stanovništva.

Etnonim Crnogorac utežen je u Zakoniku Petra I iz 1798 (čl. 2, 7, 8, 17, 18, 26), Danilovom zakoniku iz 1855. (čl. 1, 2, 3, 4, 14, 17, 18, 22, 27, 31, 32, 33, 34, 41, 42, 64, 72, 86, 90, 94), i u Opštem imovinskom Zakoniku za Knjaževinu Crnu Goru iz 1888. g. (čl. 5, 9, 63, 788, 796). Obrazujući svoju samobitnost, istoriju, kulturu, jezik, tradiciju i običaje i folklor, crnogorski narod se samoodređuje i kao etnos i kao demos.

CRNOGORSKI PASPORT (tal: passaport)

Putna isprava – pasoš za crnogorske podanike (državljanje) iz 1840. g. Forma isprave i podaci u njoj istovjetni su sa onim iz crnogorskog provodnog pisma (1834). Prvi crnogorski pasoš izdat je 1751. U Historijskom arhivu u Zagrebu, čuva se crnogorski „pasaport“ koji je vladika Petar II Petrović izdao Bjeloš Ruka Dedi, Lekoviću, Hotu, pod br. 68 od 10/22.06.1834. g. 2. Znak nezavisnosti države čiji pasoš priznaje cijelu Evropu. V. Crnogorsko provodno pismo.

PREBJEŽIŠTE

Sweta zaštita života svoga ko stupi na zemlju crnogorskog. Azil. Utoka. utočište. Porukom koja slijedi, koju je formulisao Petar I Petrović, Vladika crnogorski, položena je filozofsko-pravna osnova prava na pribježište – azil, ne samo u Crnoj Gori nego u

ukupnom čovječanstvu, jer odražava suštinu ljudskih prava koja proističu iz moralne dimenzije života zasnovanog na dostojanstvu ličnosti. „Proklet bio svaki brat Crnogorac, koji bi dobjekšeg čoeka i na samu vjeru nevjerno tragi iz ove slobodne zemlje predao. U slobodnu zemlju stupivši ma kog roda ili plemena bio sin, mora biti slobodan i jest, a ne u ropsstvu verige da pada, iz koje je izmakao da slobodu nađe. Naša vrata slobode nek su svakom slobodu ištećem otvorena“ (M. Medaković, Povjesnica Crne Gore, Zemun, 1850. str. 232). Ovu ustanovu poznaje i Zakon carski i patrijaršijski Ivana Crnojevića, pod imenom „Pribjeg“.

Zbog toga, što je ubistvom Omer-bega Mušovića turskog prvaka povrijeđena svetinja pribježišta i zaštite svacišeg života ko god stupi u zemljište naše države, Senat osuđuje Blagotu Savovića na smrt“, 28.09.1875.

U albanskom običajnom pravu ova ustanova vodi svoju genezu iz moralnih načela kodelja Kanuna Leke Dukadina: „Otvari tome što bježi, затvori onome što će“ Naša zemlja su čim se dičila/ do slobodom i do pribježištem / ... to bi bilo bruka i grdilo / i pohula na juhačku diku / da ikomu utok zabranimo“. (Njegoš, Šćepan Mali, 140; 150). V. Zakonik carski i patrijaršijski; Utok; Pribjeg.

UTOK (alb: ndoria)

Azil, pribježište. Naziv potiče od glagola uteći. To je jednostrani akt o zaštiti koji daje davalac uteke, kako kod Albanaca tako i Crnogoraca. Zaključuje se saopštenjem bjezguncu: „U tvoje ruke i na tvoj obraz padam“, „U tvojoj sam ruci i na tvojoj besi“, ili „Primaš li me na hleb i ognjište“. Bjezugnac je pod vlašću gospodara kuće – davaoca uteke koji mu obezbjeđuje: so (ishrana), hleb

Crnogorski pasoš Vuka Đurovića od 23. januara 1842.

(zaštita), srbe (hrabrost) i ognjište (gostoprimgstvo i toplinu). V. Pribježište.

UTOKA

„Poleće mi jato jarebicah, / i svakoju živu uhvatism / ... Puštite ih amanet vi boži / jer ih je nevolja nagnala / a ne biste ni jednu hvatali / utekle su k vama da uteku / a nijesu da ih pokoljete“ (Njegoš, Gorski vijenac, 195) V. Utok: Pribjeg: Pribježište.

ZAKONIK IVANA CRNOJEVIĆA

Zakonik (poznat i pod imenom Sud carski i patrijaršijski), koji je, nakon Osnivačke povelje Cetinjskom manastiru, donio 1484. g. Gospodar Zete Ivan Crnojević. Njime se vrši zaštita života članova manastirske zajednice, Mitropolije i manastirskih dobara (stvari,

blago, stado, pčele, bravi), naročito od krađe za što je bila zapriječena novčana globala trostrukre vrijednosti ukradenog dobra i procerivanje iz mesta. Za krađu crkvenog blaga, bila je zapriječena kazna „kamenovanjem od svega naroda“. Posebno su bili regulisani odnosi najma u obrađivanju manastirske baštine.

Zakonik utvrđuje pravo pribježišta (azila) i eksteritorijalnosti crkve, čime se „potvrđuje ekumenski karakter ličnosti Ivana Crnojevića“, Crnogorske crkve i Države Zete (Crne Gore), kao zajednice otvorenog i slobodnog društva, univerzalne i nedjeljive slobode, zbog čega je ovaj Zakonik spomenik srednjovjekovnoj inkviziciji“ (dr. R. Rotković). V. Pribježište.

5

NOV.
DEC.

Prosjetni rad

Fondacija „Sveti Petar Cetinjski“

PODRŠKA MLADIMA I CRNOGORSKOJ KULTURI

Uprkos oskudici, Fondacija je u saradnji s TV Crne Gore ostvarila značajne projekte: pripremljene su za emitovanje sažete filmovane biografije svih duhovnika i državnika iz crnogorske dinastije Petrović Njegoš. Visina mjesecne stipendije je 150 eura, a po uspješnom upisu naredne godine osnovnih ili specijalističkih studija može se obnoviti

Fondacija „Sveti Petar Cetinjski“ osnovana je 1999. godine u Podgorici, s ciljem očuvanja crnogorskog kulturnog nasledja, unapređenja stvaralačkih sloboda, produkcije dokumentarnog programa, kao i izdavačke djelatnosti. Rad svih članova (njih 260) zasniva se na dobrovoljnoj osnovi i podređen je popularizaciji crnogorske istorije, kulture i jezika. U skladu s ovom idejom Fondacija je snimila

dokumentarni film na CD-u o životu i djelu Petra I, i dostavila ga svim osnovnim školama u Crnoj Gori. Pomenimo i naučni skup i objavljanje publikacije na temu „Noviji istoriografski prilozi o Petru I Petroviću Njegošu“ koji su prethodili ovom poduhvatu.

„U saradnji s Ministarstvom prosvjetе i nauke, došli smo na ideju da snimimo dokumentarni film o životu i djelu Petra I na CD-u u trajanju 30

minuta. Uvjereni smo da će u nastavi istorije materijal u ovoj formi biti zanimljiviji deci, te da će biti pomoćno sredstvo koje će im približiti važne događaje, kao i ličnosti iz crnogorske istorije. Novac za snimanje obezbjedio je Ministarstvo kulture“ objašnjava Dragutin Rašović, predsednik Fondacije. Prema njegovim riječima, uprkos oskudici, Fondacija je u saradnji s TV Crne Gore ostvarila značajne projekte: pripre-

mljene su za emitovanje sažete filmovane biografije svih duhovnika i državnika iz crnogorske dinastije Petrović Njegoš. Scenarista ovog kompleksnog projekta edukativnog karaktera je Živojko Andrijević, režiser Gojko Kastratović.

Stub napretka

Humani aspekti rada ove Fondacije ogledaju se i na pojlu podrške mladima. Slike godine u septembru Upravni odbor odlučuje o broju stipendija za narednu školsku godinu. Stipendisti Fondacije su studenti Odsjeka za crnogorski jezik i za istoriju na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, kao i studenti Crnogorske pravoslavne crkve koji školovanje nastavljaju na Bogosloviju u Kijevu.

„Kako mlade generacije predstavljaju stub i oslonac društva, stipendije su podstrek budućim mladim naučnicima za dalje angažovanje u svojim oblastima. Očekujemo da će u svom radu dopuniti, unaprijediti i proširiti naučna saznanja i dotinjuti starijih kolega. Visina mjesecne stipendije je 150 eura, a po uspješnom

upisu naredne godine osnovnih ili specijalističkih studija može se obnoviti. Procedura podrazumejava odluku koju donosi komisija (sačinjena od univerzitetskih profesora i članova Fondacije), a potom se objavljuje konkurs u dnevnom listu „Pobjeda“. Uprkos krizi i izazovu da obezbijedimo novac, uspjeli smo da budemo dosljedni ovoj praksi. Ove godine stipendisti su: Nikola Vukanović (magistarske studije istorije u Novom Sadu), Novica Vujović, Nikola Popović i Maja Grgurović (crnogorski jezik i književnost). Stipendije za Crnogorskog pravoslavnog crkve, za studije na višim teološkim studijama Bogoslovije u Kijevu, dodijeljene su Bojanu Bojoviću, Vuku Radunoviću i Branislavu Pajoviću.

Pomoći dobrodošla

Budući da se rad Fondacije zasniva isključivo na dobrovoljnim donacijama, pomoći je dobrodošla. Predsednik Rašović ističe predusretljivost koju je pokazala kompanija „Aerodromi Crne Gore“ opredijelivši novac za stipendije, kao i reno-

viranje prostorija, potom Ministarstvo odbrane i neke privatne kompanije. Tu su i prijatelji Fondacije koji ublažavaju teško materijalno stanje, i pomazuju da opravda svrhu svog postojanja: Matica crnogorska, Institut za crnogorski jezik i književnost, Narodni muzej Crne Gore, Zajednica Crnogoraca u Makedoniji, Ministarstvo kulture, kao i Ministarstvo prosvjetе i sporta.

Planovi su brojni. Sljedeći važan projekt predstavlja objavljanje monografije o Svetom Vladimиру Dukljanskom. U saradnji sa Zajednicom Crnogoraca iz Makedonije, Fondacija je već godinu dana usredsređena na prikupljanje materijala za monografiju, očekujući da će biti stampana do sljedeće proslave Dana Fondacije.

„Priprema istorijske građe veoma je kompleksan posao, budući da se djelovi moštva Svetog Vladimira Dukljanskog nalaze u Albaniji, Bugarskoj i Makedoniji. Planiramo ekranizaciju i ove građe“, objašnjava Rašović.

Š. B.

Prva generacija stipendista s predsednikom Rašovićem

INTERVJUI

Prof. dr Duško Bjelica, dekan Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje i predsednik Upravnog odbora Univerziteta Crne Gore

PRAVITI PROSTOR ZA NAJBOLJE, A NE ZA PODOBNE

Želimo efikasan univerzitet koji će biti stjecište akumuliranih znanja i pokretačka snaga naše mladosti, generator promjena za ostvarenje bržeg puta ka EU. Mjesto gdje će naši naučnici moći u potpunosti da se ostvaruju, a samim tim i da pomognu državi da ide naprijed

6

NOV.
DEC.

Prosjetni rad

Upravni odbor (UO) na čijem ste čelu od 12. jula ove godine, krenuo je u sredinu stanja na Univerzitetu Crne Gore (UCG), počev od uvođenja prinudne uprave na Pravnom fakultetu, donošenja novih mera za smanjivanje višemilionskih gubitaka... Prilikom stupanja na dužnost, jeste li imali pravu sliku stanja na UCG i da li ste znali kakav Vam posao uistinu predstoji?

– Da je Univerzitet Crne Gore u krizi, bilo je potpuno jasno. Neki problemi su bili evidentni, ali prave razmjere nijesu mi bile poznate. Niko od nas nije prepostavlja da je stanje tako loše u mnogim segmentima samog funkcionalisanja. Potrebno nam je bilo i dosta vremena da se sagleda stvarno stanje, a za pojedinca pitanja potrebitna nam je i eksterna pomoć za kompetentnu reviziju poslovanja.

Za bolji univerzitet

Koji su vaši principi budućeg rada?

– Ključni principi našeg budućeg rada su: pragmatično rješavanje problema,

zaokruživanje legislative Univerziteta Crne Gore kako bi se postiglo efikasno funkcionalisanje i podsticanje inicijativa koje treba da rezultiraju ispunjavanjem njegove misije. Mislim da se to moglo vidjeti i do sada. Želimo da napravimo bolji univerzitet, kompetitivan s univerzitetima u regionu i šire. Da bismo to postigli, potrebno je naporno raditi na otklanjanju nagomilanih problema i devijacija. To se mora raditi odlučno, ali i odgovorno i transparentno.

Vaš domaćinski pristup poslovanju ogleda se i u tome što ste, nakon što je stavljen tačka na raspodjelu stanova na UCG, donijeli odluku da neraspoređene stambene jedinice prodate. Koliko će to, prema Vašim procjenama, ublažiti minus na računu UCG?

– Ovaj potez iznudjen je i posljedica nekih pogrešnih procjena koje su napravljene u prethodnom periodu. Imajući u vidu tešku ekonomsku situaciju koja nas okružuje, prosti se nameće potreba za angažovanjem svih postojećih potencijala kako bi počelo rješavanje nagomilanih finansijskih pro-

TEŠKO ĆE BITI IZAĆI IZ OKORJELOG NEPOTIZMA

– Želimo efikasan univerzitet koji će biti stjecište akumuliranih znanja i pokretačka snaga naše mladosti i generator promjena za ostvarenje bržeg puta ka EU, mjesto gdje će naši naučnici moći u potpunosti da se ostvaruju, a samim tim i da pomognu državi da ide naprijed. Mora se praviti prostor za najbolje, a ne za podobne. Posebno će teško bitiizaći iz okorjeleg nepotizma kojim je UCG okovan u mnogim segmentima i na većini univerzitskih jedinica, gdje je odavno jedan od glavnih principa bila puka familijarnost. Složite se, u nauci i napredovanju u akademskim zvanjima toga ne smije biti, pogotovo jer smeta, opterećuje, podriva. Za nauku nema granica. Vrijeme takvih zapošljavanja mora ostati za nama jer i od ovih dosadašnjih trpimo svi. A to je uglavnom bio princip na mnogim mjestima, od administracije do biranja u akademskim zvanjima. Za to postoje brojne činjenice, od kojih ne smijemo da okrećemo glavu.

blema. Time se može ublažiti finansijska situacija ali, nažalost, ne i riješiti jer su problemi ogromni. A za to treba vrijeme.

Odlučni ste u namjeri da uredete red prilikom zapošljavanja na UCG, u raspodjeli plata, izboru u akademsku zvanja. Imate li za to dovoljnu podršku među članovima UO?

– Mislim da imam nepodijeljenu podršku kolega da se pravila koja su ustanovljena poštiju, a da ona koja se u prethodnom vremenu nijesu pokazala, mijenjaju. Naravno, svi ljudi su različiti i svako ima svoje viđenje problema i načina rješavanja. Ono što je pozitivno jeste to što se vidi dominantna želja kod svih da se stvari poprave i dovedu na potreban nivo. O svakom problemu vode se iscrpne diskusije i to je najbolji način da se dode do kvalitetnog rješenja.

Nastava po zakonima Crne Gore

Kako komentarišete najnoviji problem na Pravnom fakultetu, a tiče se specijalističkih studija za kriminalistiku i bezbjednost?

– Ovaj problem upravo je posljedica nekih neprihvatljivih navika i radnji koje se ogledaju u manipulacijama studentima i nepoštovanju elementarnih pravila funkcionalisanja visokoškolskih ustanova. Žao mi je studenata koji su izmanipulisani od pojedinaca sa tog fakulteta, ali mi je takođe neprihvatljivo da oni kao akademski građani nijesu napravili adekvatnu procjenu i prepoznali nestatutarne i nezakonito postupanje lica čija je odgovornost neupitna. Nastava na Univerzitetu mora se odvijati po zakonima Crne Gore. Ove studije dobine su licencu par mjeseci nakon početka semestra. Konkurs za upis na njih nije, niti je mogao biti raspisan prije dobijanja licence. Sada, kad licenca postoji, konkurs će biti raspisan istovremeno sa svim ostalim studijskim programima na Univerzitetu za narednu studijsku godinu i nakon što otklonimo mnogo nepravilnosti koje opterećuju te studije.

Budžet smanjen sa 17 na 13 miliona

Kakva su Vaša očekivanja što se radi UCG u 2013. godini tice, u smislu visine budžeta koji je neophodan da bi fakulteti i instituti normalno funkcionalisali, i novca koji će dobiti od države?

– Očekujem da ćemo u pregovorima s resornim ministarstvima argumentovano pokazati da postoje limiti kada je smanjivanje budžeta Univerziteta u pitanju. Svi zaposleni na Univerzitetu svjesni su težine problema naše ekonomije i spremni su da daju svoj puni doprinos njenom prevaziđaženju, koji se može očekivati samo u situaciji njegovog normalnog funkcionalisanja. Budžet Univerziteta drastično je smanjen prethodnih godina, sa 17 na aktuelnih 13 miliona. To je prilično ugrozilo funkcionalisanje, zajedno s drugim faktorima. Nadamo se da će budžet biti makar na ovo-godišnjem nivou, iako smo mišljenja da bi morao biti i uvećan. Mi ćemo učiniti napor da racionalizujemo poslovanje i maksimalno iskoristimo unutrašnje rezerve. To je i sad evidentno.

riti o konkretnim datumima, ali se sve radi da to bude što prije.

Na izbor dekana Ekonomskog fakulteta reagovala je Inspecija rada, koja tvrdi da je doc. dr Dragan Lajović od 2009. godine nezakonito zapošljen na UCG jer je u to vrijeme bio u stalnom radnom odnosu u Investiciono-razvojnom fondu. Kakvo je Vaše viđenje te situacije?

– Upravni odbor donio je odluku o izboru docenta Lajovića na osnovu odluke Naučno-nastavnog vijeća Ekonomskog fakulteta i mišljenja rektora Miranovića i prethodnog dekana Jovovića. U međuvremenu, nakon reakcije Inspecije rada, rektor Miranović se obratio za mišljenje resornom ministarstvu. Univerzitet Crne Gore ispoštovaće sve odluke relevantnih organa. Kao što sam više puta istakao, niko u Upravnom odboru nije stručnjak za radno pravo. Upravni odbor je više puta odlagao izbor doc. dr Dragana Lajovića, tražeći informacije od rukovodećih organa i pravnih službi na UCG i Ekonomskom fakultetu. Dobili smo nedvosmislena uvjerenjavanja od svih da ne postoje nikakve smetnje njegovom izboru. U svakom slučaju, UO UCG smatra da je donio ispravnu odluku, a vrijeme koje je pred nama najbolji je sudija.

Budžet smanjen sa 17 na 13 miliona

Kakva su Vaša očekivanja što se radi UCG u 2013. godini tice, u smislu visine budžeta koji je neophodan da bi fakulteti i instituti normalno funkcionalisali, i novca koji će dobiti od države?

– Očekujem da ćemo u pregovorima s resornim ministarstvima argumentovano pokazati da postoje limiti kada je smanjivanje budžeta Univerziteta u pitanju. Svi zaposleni na Univerzitetu svjesni su težine problema naše ekonomije i spremni su da daju svoj puni doprinos njenom prevaziđaženju, koji se može očekivati samo u situaciji njegovog normalnog funkcionalisanja. Budžet Univerziteta drastično je smanjen prethodnih godina, sa 17 na aktuelnih 13 miliona. To je prilično ugrozilo funkcionalisanje, zajedno s drugim faktorima. Nadamo se da će budžet biti makar na ovo-godišnjem nivou, iako smo mišljenja da bi morao biti i uvećan. Mi ćemo učiniti napor da racionalizujemo poslovanje i maksimalno iskoristimo unutrašnje rezerve. To je i sad evidentno.

Razgovarala:
Olga Đuričković

NAUKA I MLADI
Prof. dr Jovan Mirković,
predsednik Fondacije Prona

BIO-BIBLIOGRAFIJA

Jovan Mirković je redovni profesor na Prirodno-matematičkom fakultetu Univerziteta Crne Gore i gostujući profesor Univerziteta u Cukubi (Japan). Doktorsku disertaciju odbranio je 1996. na Fizičkom fakultetu Moskovskog državnog univerziteta „M. V. Lomonosov“. Fokus njegovih naučnih interesovanja čine električna i magnetna svojstva jako koreliranih elektronskih sistema, superprovodnost i nanotehnologije. Bogato mu je pedagoško iskustvo iz brojnih oblasti: eksperimentalna fizika, biofizika, istorija i filozofija fizike, fizika materijala, akvizicija podataka u fizičkom eksperimentu. Imao je brojne studijske borave na uglednim svjetskim univerzitetima, 130 naučnih radova na međunarodnim naučnim konferencijama i 50 radova publikovanih u prestižnim časopisima. Član je Američkog fizičkog društva, Japanskog fizičkog društva, Međunarodne asocijacije za interdisciplinare studije simetrije. Predsednik je IAESTE Crna Gora, urednik festivala nauke u Crnoj Gori 2009–2012 i ljetnjih škola nauke 2008–2012. Bio je specijalni predstavnik Vlade Crne Gore u Japanu (2005–2007), poslanik u Skupštini Crne Gore (1985–1989). Na čelu je Fondacije Prona, koja se bavi promocijom nauke i podsticanjem razvoja talenata.

Kad biste posmatrali sa strane, koju biste ocjenu nakon osam godina od osnivanja dali NVO Prona?

– Smatrajući da razvoj i ukupni prosperitet zemlje sve više zavise od naučne pismenosti populacije, a što je posebno važno za malu zemlju kao što je Crna Gora, Prona je pokrenula niz programa namijenjenih nadarenim učenicima, prosvjetnim radnicima, medijima, kao i široj populaciji. U posljednje četiri godine organizovali smo četiri festivala nauke Noć istraživača, deset putujućih festivala nauke (Šavnik, Žabljak, Pljevlja, Plužine, Bar, Berane, Andrijevica, Plav, Rogač, Ulcinj), sedam ljetnjih naučnih škola, četiri zimske naučne škole za talente, seminare za nastavnike o istraživačkim metodima u nastavi prirodnih nauka, pet međunarodnih naučnih konferencijskih i gostovanja više od 150 predavača s prestižnih naučnih centara (Harvard, Lomonosov, Univerzitet u Tokiju, Kembridž, Vajzman, Berkli, Oksford...). Uradili smo i Evrobarometar istraživanje na temu Nauka i mladi, a u kontinuitetu pratimo i analiziramo naučnoistraživački sektor Crne Gore, koristeći među prvima na prostoru bivše Jugoslavije tzv. forsajt (foresight) metodologiju načelnog predviđanja, koja je inače standard u kreiranju strateških dokumenata u državama EU, SAD, Japanu, Izraelu, Kanadi itd. Programe realizujemo sa stalnim par-

tnerima Prona, a to su: Ministarstvo nauke, Ministarstvo prosvjeti i sporta, Ispitni centar Crne Gore, Prirodnjački muzej Crne Gore, Evropska komisija, GIZ, Istraživačka stanica Petnica, Hiša eksperimentova – Ljubljana, Fond za otvoreno društvo, EUSA (Međunarodna asocijacija za popularizaciju nauke), festivali nauke u Beogradu i Černihovu itd. Preko Prona, za naše mlađe istraživače otvoreni su direktni putevi ka naučnim centrima Japana, Rusije, SAD, Njemačke, Britanije, Belgije, Finske itd.

Imajući u obzir visoke ocjene koje su nam dali učenici i posjetioci mnogobrojnih programa, kao i uspjehe naših „pronovaca“ (pomenjujući samo neke: medalje Radovana Krtolice i Petra Tadića na međunarodnim olimpijadiama znanja; pobede Borisu Džuveru i Janku Raduloviću na konkursima za naučne nagrade i inovacije; rezultate koje postižu naši asistenti – studenti Ivan Šupić, Martin Đukanović i Andreja Davidović u Francuskoj, Ranko Tošković u Belgiji, Miloš Nikolić na Princetonu, Nikola i Milan Milinković i Aleksandar Gočić u Beogradu, kao i mnogi drugi), mislim da smo zašlijili peticu, ili ako vam se više dopada – bolonjsko A!

Podstaci đačku radozonalost, obrazovanje učiniti interesantnijim

U kojoj je mjeri brig o napredovanju nadarenih?

SLJEDEĆE GODINE CENTAR ZA PROMOCIJU NAUKE

Otkrivanje talenata tek je početak, talente treba ga-jiti. Ima zemalja u kojima postoje programi ranog otkrivanja nadarenih, država ih stipendira i prati njihov razvoj, organizuje im se individualna nastava. Kod nas mnogo toga zavisi od entuzijazma nastavnika i mogućnosti roditelja da plate privatne profesore...

– Na osnovu dosadašnjeg iskustva možemo reći da, uz najvažniju ulogu nastavnika, u radu s nadarenima ima prostora i za partnerstvo državnih institucija i NVO sektora. Kao primjer možemo najaviti da će Fondacija Prona, u saradnji s već navedenim partnerima, 2013. u Podgorici otvoriti i Centar za promociju nauke. Pored velikog broja eksperimentalnih postavki i eksponata, u Centru su planirane i sljedeće aktivnosti: demonstracije različitih prirodnih fenomena i dostignuća nauke kroz interaktivne eksperimente za organizovane posete; seminari o istraživačkim metodama u nastavi prirodnih nauka; tribine s istaknutim istraživačima iz zemlje i inostranstva; pripreme performansa, festivala nauke i škola nauke za talente; projekcije naučnopopularnih filmova; izložbe naučne fotografije itd. Centar za promociju nauke imaće onlajn opservatoriju i biblioteku naučnopopularne literature.

I MALE ZEMLJE MOGU BITI USPJEŠNE

Osnovno pitanje kako za talente, stvaraoce u zemlji, tako i za naše stručnjake u inostranstvu, jeste kako stvoriti u Crnoj Gori uslove za kreativnost i inovativnost kao centralni proizvodni resurs, koji daje nove proizvode i tehnologije, nove usluge i materijale, nova znanja i ideje. Veoma je važno jasno određenje strateških razvojnih prioriteta, jer i male zemlje mogu biti uspješne u odabranim oblastima

POTREBNO JE DONIJETI POSEBNU STRATEGIJU ZA UNAPREĐENJE DAROVITOSTI: Prof. dr Jovan Mirković

osnovaca i srednjoškolaca danas u Crnoj Gori sistemski regulisana? Ili je i dalje presudna posvećenost pojedinih nastavnika svom pozivu?

– Nauka je za svaku dijete, a ne samo za talente, jer naučno obrazovanje omogućava razumijevanje velikih ideja i razvija kreativnost, sposobnosti i problemski pristup, kao i kritički stav prema stvarnosti – sve s ciljem da svaka individua nauči da donosi odluke. Većina mlađih (tri od četiri) u Crnoj Gori, kao i većina Evropljana, smatra da časovi prirodnih nauka nijesu dovoljno privlačni, i evidentan je pad interesovanja mlađih ljudi za izučavanje fundamentalnih nauka i inženjeringu na globalnom nivou. Zato je potrebno posvetiti više pažnje podsticanju radozonalnosti učenika i obrazovanje učiniti interesantnijim, atraktivnijim procesom. Iz potrebe za značajnim poboljšanjem pristupa naučnim saznanjima i podsticanjem kreativnijeg pristupa u obrazovanju, Prona je inicirala seminare čiji je cilj da nastavnici fizike, hemije i biologije detaljnije upoznaju tzv. istraživačke metode (IBSM) u nastavi. Centralni dio seminara čini radionica na kojoj se kombinuju razni eksperimentalni problemi i

prirodni fenomeni, postavljaju pitanja i hipoteze, a poslije eksperimenta analizira rezultat. Vjerujemo da će upravo nastavnici i njihovi učenici biti najbolji promotori savremenog interaktivnog metoda, sve šire zastupljenog u razvijenim zemljama.

Ukoliko govorimo samo o napredovanju nadarenih učenika, u Zakonu o osnovnom obrazovanju i vaspitanju navodi se da se obrazovanje nadarenih učenika izvodi tako da im škola prilagodi metode i oblike rada i da im omogući dodatnu nastavu i druge oblike pomoći, u skladu s posebnim programom. Kada je gimnazija u pitanju, zakon navodi da je „škola dužna da nadarenim učenicima omogući korišćenje kabineta, laboratorija i radionica, kao i povremeno prisustvovanje nastavi u odgovarajućem razredu“. Na ovaj način, za rad s nadarenima presudna je upravo posvećenost i entuzijazam pojedinih nastavnika.

Nema kalupa za prepoznavanje nadarenih

Kod nas se odjeljenja formiraju od učenika mješovitim sposobnostima. Takmičenja, počev od školskih, često su prvi ali, kao i sama ocjena, nesigurni indikator nadare-

nosti daka za neku oblast. Kad se može prepoznati talent? Za koga biste rekli da je talentovan?

– U Strategiji inkluzivnog obrazovanja naglašena je potreba za dokumentom koji će obuhvatiti rad s nadarenima. Tu je data i definicija nadarenosti, odnosno darovitosti: „Darovitost je svojevrstan sklop osobina (sposobnosti, motivacije i kreativnosti) koje omogućavaju pojedincu da postigne natprošćen rezultat u nekom domenu ljudske djelatnosti, a taj se proizvod može prepoznati kao nov i originalan. Pod nadarenom se podrazumijevaju različite izuzetne intelektualne sposobnosti, a pod talentom izuzetnost u različitim umjetničkim područjima“. Međutim, kada je prepoznavanje nadarenog u pitanju, za to ne postoje jednostavan kalup jer talent sadrži mnogo komponenti, uključujući i maštu, strast, sposobnost koncentracije. Odlične ocjene u školi mogu biti dobar nagovještaj budućeg uspjehnog istraživača, ali je dobro poznati primjer Alberta Ajnštajna, koji je progovorio kasnije nego većina prošće dece i nije se proslavio na prijemnom ispitu za upis na Savezni politehnički institut u Cirusu (današnji ETH).

Rivalstvo i selekcija, ono što karakteriše takmičenja, mogu nadarenim daćima biti podsticajni. Škole i kampovi koje organizuje Prona donose drugu vrstu motivacije i istraživačke inspiracije...

– I ove godine, pored 25 predavača iz zemlje, Švajcarske, Francuske, Japana, Njemačke, SAD, Indije, Italije i regiona, program Ljetnje škole nauke realizovalo je i 11 asistenata, uključujući i bivše polaznike Pronine škole, koji su sada studenti na prestižnim univerzitetima u Evropi i SAD. Kroz predavanja, radio-nice, eksperimentalne praktikume i aktivni samostalni rad, filmove i panel-diskusije, talentovani učenici imali su priliku da upoznaju posljednja dostignuća i izazove savremene nauke. Tokom dana su organizovana sportska takmičenja, šetnje po Lovćenu, izlet do mora, a u večernjim satima filmske projekcije, panel-diskusije i različite grupne aktivnosti. Posebna pažnja bila je posvećena širenju svijesti o Crnoj Gori kao

mogućem modelu održivog ekološkog razvoja, pa su svi polaznici kampa učestvovali i u akciji pošumljavanja na odobrenoj lokaciji u NP Lovćen, što će i ubuduće biti stalni dio programa škole.

Crna Gora – mogući model ekološkog razvoja

Umjesto Ljetnje škole fizike i matematike, kako je organizvana u prethodne četiri godine, u avgustu je na Ivanovim koritima održana Ljetnja škola nauke. Koje je suštinske promjene donijelo novo ime?

– Polaznici škole su učenici međunarodnih olimpijada iz matematike, biologije i fizike, te učenici koji su se javili na konkurs objavljen na našem sajtu, uz obavezno motivaciono pismo. Po prvi put dio polaznika izabran je na osnovu preporuke škola iz grada u kojima je Prona održala festival Nauka u pokretu. Svim polaznicima bila su otvorena vrata za učešće i ulogu demonstratora na Festivalu nauke – Noc istraživača, ali je dobro poznat primjer Alberta Ajnštajna, koji je progovorio kasnije nego većina prošće dece i nije se proslavio na prijemnom ispitu za upis na Savezni politehnički institut u Cirusu (današnji ETH).

Novo ime programa nagnalo je multidisciplinarnost kao važnu karakteristiku nauke 21. vijeka, jer su danas istraživači iz različitih disciplina upućeni na saradnju više nego ikada ranije. To se može videti i iz programa ovogodišnje škole na kojoj je, na primjer, dr Gunter Kanitz, specijalista u računarskim naukama, govorio na temu Neuroelektrična

SPREMAMO SE ZA BIOTEHNOLOGIJU

Među Proninim programskim ciljevima istaknuto je „podržavanje ekoloških, biotehnoških i medicinskih razvojnih projekata“. Vaša NVO istakla se u edukativnoj kampanji „Energetska efikasnost u Crnoj Gori“, prepoznatljiva je i po ljetnjoj školi „Planeta u tvom rukama“. Međutim, čini se da još nema pomaka u dvjema preostalim oblastima...

– Svjedoci smo prave naučne revolucije koja je dovela do velikog napretka u oblastima koje izučavaju fundamentalne bioške procese. Moderna biomedicinska istraživanja donedavno su bila moguća samo u ekonomski veoma razvijenim zemljama, ali globalizacija pruža priliku da se biomedicinski naučni centri pojave i u regionima kao što su Istočna Evropa i Balkan. Prepoznavajući strateške pravce razvoja, i mi se spremamo za ekološke, biotehnoške i medicinske inicijative, ali ozbiljniji projekti traže jače kapacitete, dobre partnerre i duže pripreme. Nekoliko naših članova trenutno je na obukama u evropskim naučnim centrima upravo iz oblasti medicine i biotehnologija.

na razvoj nauke i privrede u Crnoj Gori još govori uopšteno...

– Migracije nam nijesu novina. Podsetiće da je u periodu 1848–1918. godine čak 3.500 studenata pošlo iz Crne Gore za znanjem u svijet. Kao i kada su u pitanju talenti, tako i u slučaju naučne dijaspora, kojoj sam i sâm jedno vrijeme pripadao, postoje mitovi o brzim rješenjima, koja se često završe samo jalovim samozadovoljstvom činjenicom da imamo pametne i uspješne reprezentante nacije. Osnovno pitanje kako za talente, stvaraoce u zemlji, tako i za naše stručnjake u inostranstvu, jeste kako stvoriti u Crnoj Gori uslove za kreativnost i inovativnost kao centralni proizvodni resurs, koji daje nove proizvode i tehnologije, nove usluge i materijale, nova znanja i ideje. Veoma je važno jasno određenje strateških razvojnih prioriteta, jer i male zemlje mogu biti uspješne u odabranim oblastima.

Kako bi se aktivirali razvojni resursi, neophodna je ozbiljna transformacija na učenoistraživačkog sektora, prije svega Univerziteta Crne Gore, de bi se moralu poštovati autonomija istraživača, uz nultu toleranciju za nezakonitost i blokadu uspješnih. Prihvatajući dugoročnu viziju Crne Gore kao društva znanja, neophodno je uspostaviti jedinstveni, integrirani, efikasni nacionalni inovacioni sistem za generisanje, difuziju i primjenu naučnih i tehnoloških znanja i temeljita promjena svijesti o smislu i značaju nauke. Prateći trendove savremene nauke, te njegujući otvorenost i cirkulaciju ljudi i ideja, vjerujem da Crna Gora može doći na nivo koji će joj omogućiti da bude ne samo ekološka oaza i evropski model održivog razvoja, već i prestižni regionalni naučni centar, atraktivan i za istraživače iz svijeta.

Razgovarao:
Dragan Barićević

ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU NE TRETIRA NADARENE

Zakon o srednjoj stručnoj školi podrazumijeva nadarenost kao moguću olakšicu pri upisu i, eventualno, brže završavanje školovanja, dok Zakon o visokom obrazovanju ne tretira nadarene. Na državnom nivou organizuju se takmičenja znanja, a određenom broju nadarenih i talentovanih učenika i studenata dodjeljuju se novčane stipendije, što praktikuju i neke lokalne samouprave i kompanije. S obzirom na sve brži naučno-tehnološki razvoj i značaj kreativnih ljudskih resursa, postojeći servisi za nadarene mlade ipak su nedovoljni i potrebno je donijeti posebnu strategiju za unapređenje darovitosti, kojom bi se sadržaji časova nauka učinili primamljivijim i unaprijedila politika regrutovanja i razvoja talenta, i podigla naučna pismenost opšte populacije.

kontrola protetičkih ruku, dok je dr Staniša Raspopović iz Švajcarske, specijalista u oblasti elektrotehnike, govorio o neuralnim protezama i različitim eksperimentima koji pripadaju bionicima.

Tek što su sabrani rezultati Ljetnje škole nauke, u toku su pripreme za Vizimsku školu nauke. Kakve se novine mogu očekivati na toj manifestaciji?

osmišljavanje i izvođenje eksperimenta, definisanje novih pojmoveva, donošenja zaključaka, te konačno – pišanje i prezentacija rada.

Protiv jalovog samozadovoljstva

Jeste da su migracije uobičajene, neminovne, za razvoj karijere i te kako korisne, ali se o posljedicama koje odlazak visokokvalifikovanih stručnjaka ostavlja

IZAZOVNO I ZAHVALNO ISKUSTVO

Akademci su svjesni da im može biti od velike koristi da kompletno ili djelimično studije završe u inostranstvu i steknu dragocjeno međunarodno iskustvo. Univerzitet Crne Gore od 2008. godine učestvuje u programu Erasmus Mundus, u okviru kojeg su aktivni projekti mobilnosti: Basileus, JoinEU-SEE i Sigma. U okviru samo ovih projekata, u posljednje tri godine, 143 studenta otišla su na inostrane univerzitete, a ove godine njih 68. CEEPUS je austrijska mreža za razmjenu studenata koja uključuje zemlje Srednje i Istočne Evrope

Studenti iz Crne Gore su sve više zainteresovani da dio školovanja provedu u nekoj stranoj zemlji. Akademci su svjesni da im može biti od velike koristi da studije završe u inostranstvu, kompletno ili djelimično, i steknu dragocjeno međunarodno iskustvo. Višestruka je korist kada se nakon toga vrate u Crnu Goru i svoje znanje iskoriste za profesionalni na-

navodi on.

Resorne institucije čine sve da kandidatima bar malo olakšaju put za izbor, objavljajući informacije u vezi sa studiranjem u inostranstvu. Konkursi za stipendije objavljaju se na web-stranicama Ministarstva prosvjete, Univerziteta Crne Gore, Uprave za mlade i sport, ambasada. A najveća baza stipendija, sa svim potrebnim informacija-

li osnovne studije upoznati su s mogućnostima upisa na magistrske i doktorske studije na univerzitetima u zemljama EU. Predstavljene su i URGAD stipendije za studente koji žele da jednu godinu proveđu na nekom američkom univerzitetu.

Državni univerzitet od 2008. godine učestvuje u programu Erasmus Mundus, u okviru kojeg su aktivni projekti mobilnosti: Basileus, JoinEU-SEE i Sigma. Samo u okviru ovih projekata, u posljednje tri godine 143 studenata otišla su na inostrane univerzitete, a ove godine njih 68. Za razmjenu se mogu prijaviti studenti osnovnih, magistrskih, doktorskih i postdoktorskih studija, kao i akademsko osoblje. Izabrani studenti dobijaju mjesecnu stipendiju, plaćeni su im putni troškovi i osiguranje. Tu je i CEEPUS austrijska mreža za razmjenu studenata koja uključuje zemlje Srednje i Istočne Evrope. Studenti UCG mogu se posredstvom raznih projekata prijaviti za studije na univerzitetima u Belgiji, Francuskoj, Italiji, Španiji, Sloveniji, Njemačkoj, Grčkoj, Češkoj, Danskoj, Velikoj Britaniji, Holandiji i Švedskoj.

U okviru programa URGAD, studenti osnovnih studija imaju priliku da provedu

Po znanje – preko granice

VREDNOVANJE DIPLOMA

Od 2008. godine, kada je Zakonom o priznavanju i vrednovanju obrazovnih isprava Ministarstvu prosvjete i sporta dato u nadležnost da vrši priznavanje radi zapošljavanja, Nacionalnom informacionom centru (ENIC) podnijet je 8.491 zahtjev za priznavanje inostranih obrazovnih isprava o stečenom visokom obrazovanju.

Prema riječima Vanje Drljević, najveći broj diploma za koje se pokreće postupak priznavanja radi zapošljavanja u Crnoj Gori, izdat je u Srbiji, zatim u Bosni i Hercegovini, Rusiji, Albaniji i Italiji. Postupak priznavanja traje 30 dana. Obrazovne isprave izdate u republikama bivše SFRJ ne podliježu postupku priznavanja isprava u skladu s odredbama tog zakona ako su stečene do dana međunarodnog priznajanja tih republika. Zakon takođe propisuje da obrazovne isprave stečene u Republici Srbiji do 25. januara 2008. godine ne podliježu postupku priznavanja isprava.

U ENIC centru ističu da su od 2008. godine do danas podnijeta tri zahtjeva za priznavanje falsifikovanih diploma. U tim slučajevima Ministarstvo obustavlja postupak i podnosi krivičnu prijavu protiv nosioca takve obrazovne isprave. Za falsifikovanje isprave može se izreći zatvorska kazna od tri mjeseca do pet godina. Do sada je odbijeno 15 zahtjeva za priznavanje diploma stečenih na ustanovama visokog obrazovanja koje nisu akreditovane.

predak. Prema informacijama iz Ministarstva prosvjete, oko 200 studenata godišnje dobije stipendiju za studijski boravak ili kompletno školovanje u inostranstvu, a njihovo interesovanje za stipendije stranih vlada i programe razmijene stalno se uvećava.

Međunarodni stipendista Nemanja Vidić koji je dio studija i praksu proveo u Japanu, Njemačkoj, Srbiji i Americi, ističe veoma značajnim primjenjivanje u praksi znanja stečenog na fakultetu. „Mladima to mnogo koristi, jer praksa za vrijeme studija uglavnom kratko traje. U inostranstvu firme često angažuju fakultete da prave projekte. Privreda podstiče razvoj nauke, i obrnuto. I

ma za konkursanje, nalazi se na sajtu www.mladiinfo.com. Kako bi se što bolje pripremili i upoznali s načinom života, običajima zemlje u kojoj žele da nastave školovanje, tu su sajtovi udruženja i organizacija koje se bave razmjrenom studenata, zatim ambasada i kulturnih centara.

Aktivni projekti mobilnosti

Kancelarija za međunarodnu saradnju Univerziteta Crne Gore (UCG) često organizuje info-dane o programima mobilnosti studenata, nastavnog i naučnog osoblja, u okviru projekata koji su dostupni Univerzitetu. Nedavno su studenti osnovnih studija imali priliku

STIPENDISTI NAJBOLJI PROMOTORI

„Interesujem se za projekt Erasmus Mundus II i željela bih da u Italiji provedem šest do 10 mjeseci, jer smatram da je to veliko iskustvo koje bi mi koristilo za dalje studiranje i prilikom zapošljavanja. Mogućnost da studiram na italijanskom jeziku odlična je prilika da upoznam drugu kulturu“, kaže Nina Eković s Pravnog fakulteta.

Milica Nunić, prošlogodišnja dobitnica stipendije Basileus ugent, prenosi sjajna iskustva s desetomjesečnog studiranja na Univerzitetu Sapiencu u Rimu, где je završila četvrtu godinu i polagala ispite na italijanskom jeziku. Ona preporučuje vršnjacima da se prijave za neki program studija u inostranstvu.

Lukas Zabrackas iz Litvanije studira na Fakultetu političkih nauka u Podgorici, a kaže da je Crnu Goru izabranu zato što je Balkan drugačiji, zanimljiviji i egzotičniji od ostatka Evrope.

Sintija Štinić iz Latvije ovde je zbog magistrske teze koja se odnosi na proširenje EU na zemlje Zapadnog Balkana. „Dopada mi se tradicija i priroda Crne Gore. Potpuno je drugačija od moje zemlje i uživam u istraživanju ovih krajeva“, kaže Sintija.

CENTAR ZA RAZVOJ KARIJERE

U saradnji Univerziteta Crne Gore i Zavoda za zapošljavanje, u Rektoratu je u oktobru osnovan Centar za razvoj karijere, koji će pružati informacije o mogućnostima zapošljavanja, daljem obrazovanju i studiranju u inostranstvu. Rad Centra odvija se kroz radionice, među kojima je i ona na temu mogućnosti daljeg školovanja i stipendiranja, te razvoja karijere.

„Univerzitetski centar za razvoj karijere pomoći će profesionalnom razvoju naših studenata, njihovih mogućnosti da kreiraju svoj karijerni put. Imaće zadatak da, kroz razne vidove savjetovanja i radionice, studente uputi u način komunikacije s poslodavcima, da im pruži informacije s tržišta rada, zapošljavanja, a naročito o mogućnosti nastavka školovanja i kreiranja karijere na inostranim univerzitetima“, objašnjava prof. dr Mira Vukčević.

kod nas se uveliko govori o potrebi povezanosti privrede, univerziteta i berze rada,

da saznaju više o razmjeni u okviru programa Erasmus Mundus, a oni koji su završi-

lju godinu na nekom univerzitetu u SAD. Priprema se sedma generacija studenata koji će u okviru ovog programa studirati u Americi.

„Studentski dan“ imala je i francuska agencija za promociju visokog obrazovanja „Campus France“, u saradnji s Francuskim institutom, de su tamošnji univerziteti i visokoobrazovne ustanove, kao i predstavnici frankofonih obrazovnih programa zemalja regionala, crnogorskim studentima, učenicima i profesionalcima iz oblasti obrazovanja prezentovali svoju obrazovnu ponudu. Studenti iz Crne Gore imali su nedavno priliku da se informišu o obrazovnim ponudama univerziteta u Nici, Bordou,

Dijonu, Riani. Predstavile su se i bugarske visokoobrazovne ustanove – iz Sofije i Plovdiva. Kako kažu u „Campus France“, stranim studentima svake godine odobri se 20.000 stipendija. Troškovi upisa se kreću od 181 do 380 eura, dok korisnici stipendija automatski dobijaju pravo na pomoći i smještaj, socijalno osiguranje i slične cijene za prevoz i ishranu.

Diplome koje dobijaju strani studenti identične su diplomama koje se izdaju njihovim francuskim kolegama.

Zainteresovanih sve više

„Nekoliko mjeseci provedenih u stranoj zemlji veliki je izazov. Naši visokoškolci više vole programe koji su

administrirani od strane Univerziteta, prvo što imaju dobar izvor servisne podrške, a drugi je razlog što su prateći finansijskom podrškom“, ističe prof. dr Mira Vukčević, prorektor za međunarodnu saradnju na Univerzitetu Crne Gore.

Ona smatra da je dobrobit školovanja u inostranstvu ogromna. „To su sve akreditovani, internacionalni programi s velikim brojem eminentnih imena koja ih izvode, tako da je sam stručni doprinos veoma veliki. Tu je i doprinos neke druge vrste, onaj sofisticiran, dečka poslije 10 mjeseci iskustva na nekom inostranom univerzitetu budu dobri ambasadori tamošnjeg načina života, ali i svoje zemlje, tako da je višestruka korist od njihovog odlaska“, navodi profesorica Vukčević.

Premrajenim riječima, postoji mala disproporcija između broja studenata koji odu i onih koji dođu kod nas, „ali to je priča koja zavisi od naših mogućnosti, smještajnih kapaciteta, mogućnosti da fakulteti prime strane studente, da imaju posebno dodatan rad sa studentima koji ne znaju crnogorski jezik“.

Vanja Drljević, koordinatorica Tempus programa za Crnu Goru, naglašava da Ministarstvo prosvjete i sporta u saradnji s UCG već nekoliko godina promoviše programe mobilnosti, preciznije – Akciju 1, namijenjenu studentima koji mogu da završe konkretnе magistrske i doktorske studije u Evropi i svijetu. „Do sada su 34 studenata iz Crne Gore dobila sti-

pendije za magistrske studije, a četiri za doktorske, što je izuzetno veliki broj imajući u vidu konkurenčiju, jer su to programi namijenjeni studentima iz cijelog svijeta. Stipendije za ove programe izuzetno su visoke i finansira ih Evropska komisija, pa student godišnje ima na raspolaganju 14.000 eura, što mu je dovoljno da pokrije troškove“, ukazuje Drljevićeva.

Ona objašnjava da kandidati, u zavisnosti od programa, treba da pošalju prijavni formular, motivaciono pismo, potvrdu o znanju engleskog jezika, dvije preporuke i potvrdu o diplomiranju ili ocjenama.

Ovlašćeni korisnici sti-pendija stranih vlada, i onih koje se dodjeljuju po osnovu bilateralnih sporazuma, kao jedan od razloga zbog kojih se odlučuju za inostranstvo navode i raznovrsniju ponudu studijskih kurseva. Tako idu po znanje u Rusku Federaciju, Francusku, Grčku, Tursku, Češku, Slovačku, Kinu, Japan, Rumuniju, Sloveniju, Hrvatsku, Italiju, Srbiju, Bosnu i Hercegovinu... Neki programi mobilnosti nijesu zasnovani na potpisanim sporazumima o saradnji ili uključivanju Crne Gore kroz deklaracije, memorandume o saradnji ili saglasnosti o pristupanju, već strane vlade imaju posebne programe za stipendije za različite kategorije, kao što su stipendije za određeni region ili one na osnovu postignutih rezulta-

ta.

Olga Đuričković

Međunarodna slavistička konferencija „Slovenski jezici, književnosti i kultura u evropskom kontekstu“

„LUČA MIKROKOZMA“ NAJVEĆI DOPRINOS

„Duboko vjerujemo da su slovenske kulture sastavni dio evropske“, istakao prof. dr Vladimir Osolnik iz Ljubljane

Proučavanjem uticaja i doprinosa slovenskih jezika, književnosti i kultura u stvaranju evropskog kulturnog obrazca bavila su se ugledna naučna imena iz Crne Gore, Poljske, Bugarske, Srbije, Slovenije, Bosne i Hercegovine i Rusije na Međunarodnoj slavističkoj konferenciji „Slovenski jezici, književnosti i kulture u evropskom kontekstu“. Skup je održan početkom novembra u Podgorici, u organizaciji Instituta za jezik i književnost „Petar II Petrović Njegoš“ Crnogorske akademije nauka i umjetnosti i Instituta za slavistiku Poljske akademije nauka.

Prof. dr Tatjana Bečanović (Nikšić) istakla je da procesi evropskih integracija bitno mijenjaju kulturnu mapu Evrope. „Oni modifikuju kulturne ideološke kodove slovenskih naroda koji daju značajan doprinos uspostavljanju i homogenizaciji evropskog kulturno-

„SONETNI VIJENAC“ VRH EVROPSKOG ROMANTIZMA

Prema mišljenju prof. dr Vladimira Osolnika (Ljubljana), Južni Sloveni su u svim razdobljima davali snažan doprinos razvoju evropske civilizacije, kulture i književnosti. Ako uzmemamo samo hronološki najstarije doba usmene tradicije, Sloveni su stvorili lirski peterac, kasnije deseterac, pa zatim slovensku antitezu. U razdoblju renesanse i baroka dali su veliki doprinos razvoju evropske civilizacije na području religije, nauke, književnosti. U periodu romantizma Južni Sloveni su doprinijeli razvoju nacionalnih epova koji su, nasuprot individualnom romantizmu, uveli nacionalni romantizam, kakav je „Gorski vijenac“ Petra II Petrovića Njegoša.

U slavističkim krugovima smatra se da najveći doprinos predstavlja Njegoševa „Luča mikrokozma“, filozofsko-religiozni ep najsjirih dubina u tom trenutku u Evropi. Tu je i Prešernov „Soneti vijenac“, koji se smatra vrhom evropskog romantizma. Tu se niz ne zaustavlja, jer su Južni Sloveni i u kasnijim vremenima dali velika dostignuća, poput Iva Andrića i Milorada Pavića“, zaključio je Osolnik.

nog i semiotičkog prostora, ali pritom čuvaju sopstveni jezički i kulturni identitet. Homoge-

nizacija evropskog kulturnog i semiotičkog prostora podrazumijeva odricanje od nekih uskonalostih i regionalnih osobnosti i jačanje evropskog identiteta koji se, s obzirom na svoju genezu, zasniva na različitim jezičkim, književnim i kulturnim kodovima, pa stoga njegova struktura mora biti heterogenija“, istakla je Bečanovića.

Ona smatra da ovaj skup treba da doprinese i osmišljavanju slovenske komunikacijske strategije u evropskim institucijama, jer će politička i ekonomski dovesti do kulturne homogenizacije.

Podložnost mitologizaciji

U referatu „Slika germaniske kulture u romanima Miodraga Bulatovića“ prof. Bečanović navodi da je Bulatović pokazao naličje germaniske

VELIKI DOPRINOS BALKANA EVROPI: Sa skupa u CANU

kulture, ali i da je inače slika Slovena u germanскоj kulturi bila prilično negativna. Prema njenim riječima, Balkan je mnogo uticao na kulturu Srednje Evrope jer je smatrana za neko egzotično mjesto sa koga stižu zanimljive priče i, u tom smislu, i kult čoštva i juhaštva prisutan je u evropskoj kulturi. „Sve je to podložno mitologizaciji i o tome treba mnogo pisati i izučavati, ali počrenuli smo interesantne teme koje će kasnije biti objedinjene u zborniku radova i pružiti značajan doprinos ovoj temi“, poručila je Bečanovićeva.

Prof. dr Boguslav Zjelinski (Poznanj) ocijenio je da je ovaj skup važan i potreban jer je mjesto susreta naučnika iz raznih djelova Europe, koja nije jedinstvena ni u kulturnošću, ni u civilizacijskom smislu. „Skup je važan“, nastavio je on, „zbog toga što često nije poznato mjesto koje u kulturi zauzimaju Sloveni. Često

će čuti da mjesto Slovena u evropskoj kulturi nije precizirano. Od romantizma potiče ideja da se slovenski svijet suprostavlja evropskom. Mi duboko vjerujemo da su slovenske kulture sastavni dio evropske“.

Zjelinski je kazao da poljska literatura ima, osim snažnog nacionalnog karaktera, i snažnu nadnacionalnu, odnosno srednjoevropsku dimenziju. Jedan od glavnih tokova poljske književnosti, posebno posljednjih 20 godina, jeste onaj u kojem je interesovanje poljskih pisaca bilo usmjerenovo na istok i nekadašnje poljske teritorije. Riječ je o porodičnim putovanjima koja su našla svoj izraz u literaturi. Novijeg su datuma nostalgična književna putovanja na zapad – Gdansk i njemačke teritorije. Tu posebno mjesto zauzima Ginter Gras, u kojem je poljska i njemačka savremena literatura dobila sagovornika bez dlake na jeziku. Posljednjih godina,

dodata je Zjelinski, poljsku književnost okupira „putovanje na jug“ – prema Dunavu i panonskom regionu.

Nedostaju prevodi

Kako smatra Radivoje Konstantinović (Beograd), da bi se promjenila pozicija slovenskih pisaca u evropskoj istoriji književnosti, neophodno je pokrenuti prevodilačku djelatnost, ali i poboljšati prezentaciju svoje kulture u Evropi. A to je briga države.

„Korijen preovladajuće negativnog stava evropske književnosti o Slovenima jeste u nepoznavanju i lošim prevodima. Tek prije par godina Evropa je dobila dobar prevod „Gorskog vijenca“ a Njegoš je nesumnjivo jedan od najvećih romantičara“, ocijenio je Konstantinović.

O. Đuričković

STRANIM AMBASADORIMA ANDRIĆ OBAVEZNA LITERATURA

Prof. dr Branko Tošović (Grac) govorio je o svom projektu „Andrić u evropskom kontekstu“, koji je započeo 2007. godine, a trebalo bi da bude završen 2015. „Andrićeva veličina nije samo u tome što je on veliki književnik, nego i veliki misilac, u tom smislu što vrlo često pristupa generalizaciji iz koje proizlaze fantastične misli i aforizmi. Andrić je važan za temu ovog skupa zato što njegove dominantne teme daju dosta odgovora na pitanje o tome što su slovenski jezici i kultura u evropskom kontekstu. Jedna od najčešćih tema jest Bosna, koju je on dao na poseban način, tako da se stranim ambasadorima koji dolaze na ove prostore kao obavezna literatura preporučuje „Travnička hronika“ /Na Drini ćuprija.../. On govorio o tome kako se na ovim prostorima sudara Istok i Zapad i kako u tom sudaru stranci doživljavaju ovaj prostor, kako reaguju i da li se mire ili ne mire. U Andrićevom stvaralaštvu ističe se težina života stranca koji dođu na ovaj prostor, težina da ga shvate, i težina da u njemu žive“, naglasio je Tošović.

Podložnost mitologizaciji

U referatu „Slika germaniske kulture u romanima Miodraga Bulatovića“ prof. Bečanović navodi da je Bulatović pokazao naličje germaniske

Istraživanje na Prirodno-matematičkom fakultetu u Podgorici:
U kojoj mjeri crnogorski gimnazijalci razumiju koncept Njutnove mehanike

ZABRINJAVAĆI REZULTATI

Stručnjaci na Zapadu ukazuju da na časovima fizike mora postojati više demonstracija i simulacija, eksperimentalnog rada, grafičkog predstavljanja posmatranih promjena, upoređenja različitih situacija i diskusija o datom fenomenu vođenih od strane nastavnika, na osnovu kojih učenici ovlađavaju konceptima. Za to je potreban znatno veći fond časova nego što je predviđeno postojećim planom za gimnazije

Razumijevanje koncepta Njutnove mehanike od strane naših učenika veoma je slabo (u prosjeku, tačno je odgovoreno na svaku četvrtu pitanje); uvjerenja bazirana na svakodnevnom iskustvu koja se odnose na silu i kretanje, a s kojima učenici dolaze u školu, kod većine učenika ostaju dominantna i posljice završene srednje škole; tradicionalna predavanja malo doprinose promjeni miskonceptciji – zaključci su istraživanja iz oblasti nastave fizike koje je uradio Prirodno-matematički fakultet u Podgorici. Ispitivanje se od-

nosi na to koliko naši gimnazijalci razumiju koncept Njutnove mehanike.

Ovi rezultati su veoma zabrinjavajući. Pošto učenik ne shvata osnovne koncepte, on ima problema s usvajanjem ostalih koncepta koji su mnogo složeniji i ne razumije najveći dio gradiva na kursu fizike. Preostaje mu da memoriše pojedine fragmente gradiva, uči pojedine sheme pri izradi zadataka, a da pri tome jako malo razumije gradivo, pa ono brzo biva zaboravljenno.

Kako kaže rukovodilac

istraživanja prof. dr Mira Vučelić, kao osnovni evaluacioni instrument poslužio je širok svijeta prihvaćeni konceptualni test – FCI (Force Concept Inventory).

Formirani pogledi

– Test je nastao u SAD još devedesetih godina prošlog vijeka i imao je za cilj da ustanovi kako i u kojoj mjeri učenici po završenoj srednjoj školi vladaju konceptom Njutnove mehanike. Od tada pa do danas publikovan je veliki broj radova koji su analizirali ali i

dovodili u sumnju mogućnost ispitivanja konceptata ovim testom, pa je i test doživio više modifikacija. Sastavni je sigurno da su rezultati ovog testa, rađenog najprije u Americi, bili iznenadujući za cijelokupnu nastavničku populaciju ali su istovremeno doveli do drastičnih promjena u nastavnim planovima i programima, kao i metodama rada u nastavi fizike. Saznanje da veoma mali broj učenika postigne završene srednje škole ovlađava mehaničkim konceptom mobilisalo je stručnu i naučnu javnost i dovelo do toga da su

NEOPHODNO VIŠE OČIGLEDNE NASTAVE

DEMONSTRACIJA FENOMENA

Prvi susret sa FCI testom mnoge profesore fizike navodi na zaključak da je test lagani i da će ga njihovi učenici uraditi veoma dobro. Međutim, rezultati postignuti na testu u većini zemalja kreću se oko 30% i predstavljaju pravo iznenađenje.

Profesorica Vučelić ističe da kao rezultat ovih istraživanja nastaje velik broj inoviranih nastavnih metoda čije je zajedničko geslo prvo pojaviti na konceptualnom nivou s malo ili nimalo matematičkog formalizma. Ovo je u suprotnosti s tradicionalnim pristupom, de se definicije uvođe odmah i izražavaju u matematičkoj formi. U nastavi treba da dominira, koliko je to moguće, demonstracija pojedinih fenomena: nastavnik fokusira pažnju učenika na onaj dio pojave koja je predmet proučavanja, postavlja pitanja i vodi diskusiju koja uspostavlja relevantan fizički koncept. Tek tada, kada učenici razumiju pojavu i koncept, može se prijeći na uvođenje matematičkog formalizma i izradi zadatka.

ISPOD PROŠEKA

Testirani su učenici III razreda, njih 274 iz gimnazija u Podgorici, Nikšiću, Pljevljima, Beranama, Danilovgradu, Baru i Kotoru. Moglo se osvojiti maksimalno 30 poena. Srednji broj poena koji su osvojili naši učenici je 7 ± 0.2 , odnosno $23 \pm 0.6\%$. Nijedan učenik nije osvojio maksimalan broj poena, a najviše osvojenih poena kod naših učenika jeste 21 (dva učenika). Dva učenika nisu osvojili nijedan poen, a četvero je imalo jedan. Poređenja radi, srednji broj poena hrvatskih srednjoškolaca na ovom testu iznosi $27.7 \pm 0.4\%$, u Finskoj $31 \pm 2\%$, a na Novom Zelandu izvanrednih $51.3 \pm 0.2\%$. S obzirom na to da se prošek postignut u Evropi i Americi kreće oko 30%, naši su rezultati ispod prošeka, kao što je u situaciji s rezultatima na PISA testiranju.

čitavi timovi univerzitetskih profesora, nastavnika fizike i psihologa proučavali probleme koje imaju učenici u prihvatanju Njutnovog koncepta u nastavi fizike. O popularnosti ovog testa najbolje svjedoči sajt <http://modeling.la.asu.edu/modeling.html>, de se može vidjeti da je FCI testiranje rađeno u velikom broju zemalja. Autori testa, koji su i sami nastavnici, tokom svog dugogodišnjeg rada uvideli su da učenici dolaze s formiranim pogledima u vezi s pojedinim pojavama iz ove oblasti, a koji su nastali na osnovu sva-kodnevnog iskustva i prilično su drugačiji od koncepta Njutnove mehanike. Iskustvo pokazuje da mnogi učaci ni posljice završene srednje škole ne uspijevaju da savladaju i prihvate ispravni koncept, tj. i dalje je dominantan pogrešan koncept (miskonceptcija). Ukoliko nastavnici ne zna s kojim miskonceptcijama dolaze učenici, neće moći ni da ih savlada u nastavi. Zato je i ovaj test u obliku ponuđenih pogrešnih odgovora koji korespondiraju s pojedinim miskonceptcijama bio i vrsta putokaza kako da se pojedine situacije savladaju u nastavi – ističe Mira Vučelić. Ona naglašava da rezultati

naših srednjoškolaca ukazuju na neophodnost mobilisanja stručne javnosti radi podizanja nivoa znanja naših učenika

Podići nivo znanja

– U novije vrijeme, u škole u Crnoj Gori pristigla je oprema koja se može koristiti za demonstraciju u nastavi i eksperimentalni rad, ali se postavlja pitanje da li se to može realizovati s postojećim drastično smanjenim fondom časova iz fizike. Iako iz nekih institucija koje se bave obrazovanjem stižu obrazloženja u kojima se tvrdi da nije bitno koliko, već kako se radi, iskustva koja dolaze iz svijeta ne korespondiraju s ovakvim stavom. Stručnjaci na Zapadu ukazuju na to da na časovima fizike mora postojati više demonstracija i simulacija, eksperimentalnog rada, grafičkog predstavljanja posmatranih promjena, upoređenja različitih situacija i diskusija o datom fenomenu vođenih od strane nastavnika, na osnovu kojih učenici ovlađavaju konceptima, za što je potreban znatno veći fond časova nego što je predviđeno postojećim planom za gimnazije – ukazuje dr Mira Vučelić.

Lj. Vukoslavović

ROMANTIZAM, REALIZAM I MODERNA

„Istorija crnogorske književnosti“ Nikčevićevim udjelom biće ne samo panorama crnogorskog kulturnog i književnog nasljeđa, već i naučno djelo istinske vrijednosti. Izbjegao je hrestomatično – mehaničko nabranje i navođenje pojave i autora i opredijelio se za analize i sinteze, što prepostavlja iščitavanje i kontekstualno sagledavanje književnih pojava i literarnih stvaralaca

Piše: dr Krsto Pižurica

Udjio Milorada P. Nikčevića u pisanju „Istorije crnogorske književnosti“ (od početaka pismenosti do 1918. godine) nije mali, niti jednostavan. Njemu je pripalo da obradi književne pojave na tlu Crne Gore u razdoblju od šezdeset godina i period ukrštanja literarnih pojava i uticaja – romantizam, realizam i moderna – od 1852. do 1918. godine. U Crnoj Gori naznačenog perioda važan faktor bila je i tradicija, Njegošev poslednji i snažno prisustvo crnogorskog epskog pjesništva. S druge strane, Crna Gora tog perioda rješavala je svoje društvene probleme od sudbinskog značaja, prožete protivrečnostima i složenošću rjetkim u vlastitoj istoriji, pa je sve to trebalo „prokuvati“ u vlastitom imaginativnom kazanu i predočiti u formi sinteze i literarno-naučne istine. Nikčević se snagom umnog analitičara i straću naučnika – istraživača sučeljavao s naznačenim i drugim problemima i nudi nam rukopis temeljne vrijednosti. „Istorija crnogorske književnosti“ Nikčevićevim udjelom biće ne samo panorama crnogorskog kulturnog i književnog nasljeđa, već i naučno djelo istinske vrijednosti. Nikčević je uspešno riješio i pitanje koncepcije naslovlenog rada, kao i ona vezana za metodološki pristup materiji koju proučava. Izbjegao je hrestomatično – mehaničko nabranje i navođenje pojave i autora i opredijelio se za analize i sinteze, što prepostavlja iščitavanje i kontekstualno sagledavanje književnih pojava i literarnih stvaralaca.

Proučavaocu istorije književnosti, kakav je Milorad Nikčević u segmentu o kojem je riječ, nužno se nameće i pitanje periodizacije književnih pojava i strujanja. Načelno se smatra da je druga polovina

19. v. razdoblje realizma u evropskim literaturama, ali: Igoovi „Jadnici“, jedno od najpoznatijih djela evropskog romantizma, izašlo su 1862. godine, a Balzak, rodonačelnik francuskog realizma, završava život 1850. godine. Ili: Hajne, pjesnik njemačkog romantizma Balzakov je vršnjak. Bodlerovo „Cvijeće zla“ izašlo je šezdesetih godina 19. vijeka, a smatra se pretećom „moderne“, ili u Rusiji – skoro paralelno žive i rade Puškin (1799–1837), Gogolj (1809–1852) i Lermontov (1814–1841), pa dok su dvojica od njih pjesnici romantizma, dottle je Gogolj osnivač ruske „naturalne škole“. U srpskoj književnosti Jakov Ignjatović, jedan od prvaka srpskog realizma, deset godina je stariji od Jakšića i Žmaja, predstavnika srpskog romantizma. U istoriji crnogorske književnosti, koju istražuje Milorad Nikčević, takvih oscilacija nema, ali se čini da je trebalo hrabrije pokušati da podvlačenjem granica, budući da je riječ o kapitalnom djelu, kakvo treba da bude istorija crnogorske književnosti. Nikčević je za razdoblje istorije crnogorske književnosti koje istražuje formulao termin folklorni realizam. Da bi riješio pitanje – problem periodizacije, on se poslužio mišljenjima i zaključcima crnogorskih stvaralaca: Milorada Stojovića, Radoslava Rotkovića, Trifuna Đukića, Branka Banjevića, Jovana Čađenovića, Sretena Perovića, Čeda Vukovića, Radivoja Šukovića i još pokojega.

Velika uloga izvanjaca

U crnogorskoj kulturnoj i književnoj istoriji ima jedan specifikum: termin izvanjci u Crnoj Gori. To su ljudi koji su različitim kanalima, nošeni različitim motivima, prispjeli u Crnu Goru druge polovine 19. vijeka i tu ostajali duže ili kraće. Nacionalnoj istoriji i istoriji književnosti Crne Gore poznato je kakvu su i koliku ulogu ti ljudi dali opštem napretku crnogorskog života, pa to notira i Nikčević u svome rukopisu. On je jed-

nim zamahom, u vidu sinteze, naveo te poslenike i dao visoku ocjenu njihovom sveukupnom radu. Naglasio je da je još dalekih godina crnogorski vladika Petar I, u nedostatu domaće inteligencije, doveo u svoju besudnu zemlju prve izvanjce, kao kulturno-knjževne poslenike, što su nastavili crnogorski zvaničnici poslije njega. Poslike iscrpnog prikaza izvanjaca, i posebno zadržavanja na Matavulju u Crnoj Gori, Nikčević je u poglavljiju „Model crnogorskog jezika izvanjaca i inozemaca“ dao svoje viđenje pitanja o tome koliko su ti izvanjci u svojim tvorevinama usvajali i poštivali crnogorski jezički izraz. Poslike imenovanja Humbolta i Herdera, Nikčević je citirao pjesmu „Rodu o jeziku“, poznatog pjesnika hrvatskog romantičara. U istoriji crnogorske književnosti, koju istražuje Milorad Nikčević, takvih oscilacija nema, ali se čini da je trebalo hrabrije pokušati da podvlačenjem granica, budući da je riječ o kapitalnom djelu, kakvo treba da bude istorija crnogorske književnosti. Nikčević je za razdoblje istorije crnogorske književnosti koje istražuje formulao termin folklorni realizam. Da bi riješio pitanje – problem periodizacije, on se poslužio mišljenjima i zaključcima crnogorskih stvaralaca: Milorada Stojovića, Radoslava Rotkovića, Trifuna Đukića, Branka Banjevića, Jovana Čađenovića, Sretena Perovića, Čeda Vukovića, Radivoja Šukovića i još pokojega.

UMJETNIČKO DJELO – NAS RADI

Viziju crnogorske književne prošlosti Milorad Nikčević posmatra očima savremenog književnog povjesničara koji naglašava zakonomjernosti vremenskog slijeda, poznaće savremena dostignuća u sferi literature i na književnosti gleda, kao na dio društvenog razvoja. U svojim analizama i sintezama on je prihvatio Hegelovo načelo (Estetika 1, 263) da „umjetnik pripada svome vremenu, a umjetničko djelo ne postoji sebe radi, već nas radi“. Zato poslije uveda Nikčević prvo poglavje formulše kao „Politički i društveni okvir nastanka književnosti“, u kome je riječ o društvenom uslovjenosti književnosti i njenim tokovima i stvaraocima. Oslanjajući se na naučne izvore i dostignuća književnih istraživača – Nikčević ističe duhovni zamah u Crnoj Gori naznačenog perioda, s osobitim naglaškom na ulogu knjaza – kralja Nikole Petrovića, kako u društvenom životu, tako i u sferi prosvjete, literarnih postignuća, štamparstva i izdavaštva. Naveo je Cetinje i Nikšić kao centre novog duhovnog zamaha, al je notirao i druge gradove, koji su u datim okolnostima organizovali kulturni život. U potpoglavlju „Književni časopisi, almanasi i kalendari i druge periodične publikacije“, koristeći naučnu istraživanja u toj oblasti Radivoja Šukovića, Nikčević je zabilježio, popisao sve publikacije koje su izlazile u periodu koji istražuje. Osvrćući se na strukturu tih publikacija, navodio je i imena literarnih stvaralaca koji su u njima učestvovali.

s piscima i djelima. Trebalо je ocijenjivati suštinu književnih ostvarenja, sagledavati pojave i tipologiju, prosudjivati žanrove, vršiti paralele, građu tematsko-motivski analizirati, dovoditi crnogorsku književnost u jugoslovenski i evropski kontekst, i još mnogo toga što pravu književnost čini umjetnošću riječi. Istoričar crnogorske književnosti koji se uključuje u pionirski posao stvaranja „Istорије crnogorske književnosti“ mora biti savremen u mjeri koja mu obezbjeđuje savremen prijstup piscima i djelima, ali ne iznevjeravati njihovu suštinu i ne izmještati ih iz prostora i vremena. Nikčević savremenim očima posmatra crnogorskiju književnu prošlost, ali je izbjegao zamke formalističkih naplavaka kojih je puno u savremenim teorijama i metodama tumačenja književnih tekstova. On u analizama uvažava sadržaj teksta i motiv pjesme, ali ne zanemaruje ni druge elemente koji književno ostvarenje čine umjetnič-

kim. Ti elementi pripadaju sferi stila, forme i izraza.

Njegoševi poetski sljedbenici

Nikčević je poglavljem „Poezija druge polovine 19. vijeka i početkom 20. vijeka“ otvorio književni prostor i stranice sagledavanja rođava i vrsta u istoriji crnogorske književnosti u tom periodu. Dakle, započeo je pjesmom, poezijom. Nema potrebe nagadati zašto je tako postupio – možda i iz razloga što je pjesništvo dominiralo u književnom životu. I Matavulj je neđe zapisao: „Projeva sve Cetinje“. U Nikčevićevom istraživanju skupljena je čitava šumica pjesnika, od kojih su neki čamili u anonimnosti i prekriveni za boravom. Otkrivajući ih pojedinačno, Nikčević se nije izgubio – slagao je individualnosti i različitosti i predočio ih kao cjelinu u crnogorskoj književnosti. Procjenjivao je motiviku i poetiku toga pjesništva i vršio klasifikaciju. Karakteristična su

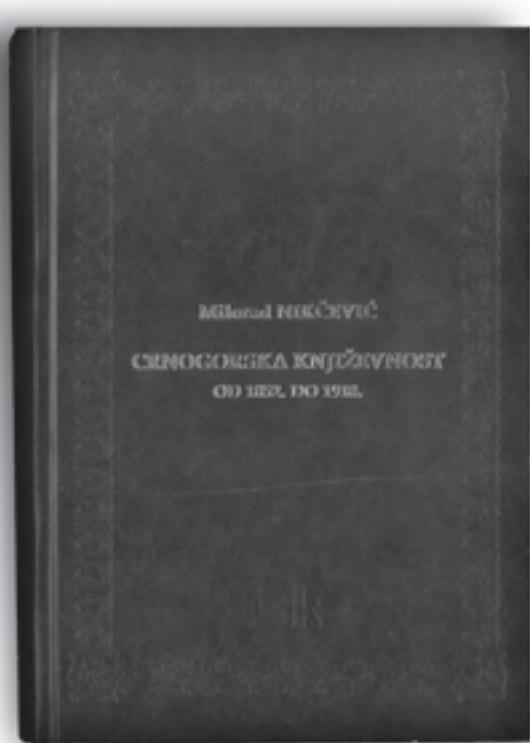

bito Nikoli I Petroviću Njegošu pisao eseje i studiju, dottle se na drugim pjesnicima zadražava pretežno u vidu informacija i kraćih sažetaka. Autor koji ispisuje ove retke volio bi da se u Nikčevićevim analizama srijeta s citatima iz pjesništva obrađivanih pjesnika da bi se vršila ilustracija poetika i motiva pjesama, kao i kritičarevih zaključaka i sinteza. Navodeći ih, oslanjao se, inače, na suđove kritike kad god je osetio potrebu za time.

Nikčević je saopštilo da se početkom devedesetih godina na crnogorskom pjesništvu počeo osećati novi pjesnički izraz, nova forma i struktura pjesme. Po njegovoj ocjeni, pod uticajem Vojislava Ilića počeli su se nagovještavati znaci moderne književnosti i proplamjsi parnasovske, impresionističke i simbolističke poetike. Ipak, u cijelini, pod naslovom „Pjesništvo na kraju XIX i u osvitu XX vijeka – na stazama Nikole I Petrovića – 'sljedbenici i epigoni'“ ističe se da se „u šenti stvaralaštva Nikole I Petrovića“ pojavilo nekoliko pjesničkih imena, što znači da se „moderna“ ipak teško probijala u crnogorskiju pjesničku riječ. U epigonskom talasu Nikčević je nabrojao trinaest pjesnika. Modernira književna shvatanja ispoljavala su se na stranicama časopisa „Dan“, koji je kratko trajao i ugasio se uoči Balkanskih ratova.

Rasvijetljena mnoga imena

Nikčevićeva analiza crnogorskog pjesništva druge polovine 19. vijeka i vremena do I svjetskog rata, preciznije – do gašenja crnogorskog državnosti 1918. godine, sveobuhvatna je, prosvijetljena su mnoga pjesnička imena i od pojedinaca je stvorena pjesnička cjelina kakva dosad nije bila poznata. On ima istančan smisao za otkrivanje pjesničkih vrijednosti i motivsku klasifikaciju pjesama, naglašavao je versifikaciju pjesničkih ostvarenja i njihovog sveukupnog dometa. Dok je, na primjer, o Jovanu Sundečiću, Stevanu Peroviću Cuci i oso-

(Nastavak u sljedećem broju)

VODIČ DO SOPSTVENOG POIMANJA GRANICA NAUKE

– *Udžbenik služi kao dopuna maturalnog standarda za predmet Fizika*

– *Podstiče učenike da budu motivisani za što samostalniji rad i praćenje naučne literature i najnovijih dostignuća savremene fizike*

– *Učenici se upoznaju s uticajem koji otkrića u fizici imaju na razvoj tehnologije i opšte slike o materijalnom svijetu, saznavaju fizičke zakonitosti rada i djelovanja aparata i uređaja na koje svakodnevno nailaze*

Predavati fiziku onima koji imaju afiniteta i žeze da prošire znanje izazovno je, ali i veoma zahtjevno. Još je teže ukoliko nemate udžbenike. S tim problemom susrejetali su se profesori i učenici u gimnazijama u okviru obveznog izbornog predmeta Odabrana poglavlja iz fizike. Ove godine im je lakinulo, dobili su udžbenik s istoimenim naslovom, usaglašen s nastavnim planom i programom.

Kako kaže Lazo Leković, odgovorni urednik u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva, objavljuvanjem udžbenika za izborne predmete koji su dopuna maturalnog standarda Zavod je pokušao da učenicima omogući lakšu i temeljitu pripremu za polaganje maturalnog ispita. U tom cilju objavljeni su naslovi: Pojedinačni u grupi, Sintaksa latinskog jezika, Sociologija kulture, Turistička geografija Crne Gore, Umjetnost i vizuelna komunikacija, Biohemija,

Prof. dr Jovan Mirković, autor:

OD BAR-KODA I MOBILNOG, DO MAGNETNE REZONANCE I SOLARNIH ĆELIJA

Zašto led pluta na vodi, zašto je trava zelena, nebo plavo, oblaci bijeli, a zalazak Sunca crven – samo su neka od pitanja na koja fizika, kraljica fundamentalnih nauka, traži odgovore, zadovoljava značajku eksperimentalno proučavajući prirodu, te formuliše teorije koje obuhvataju materiju od najmanjih sastavnih djelova, elementarnih čestica, do galaksija i cijelog kosmosa. U savremenom društvu, njena dostignuća su na svakom koraku – od bar-koda u samoposluzi i mobilnog telefona, do magnetne rezonance u medicinskoj dijagnostici i solarnih ćelija.

U pripremanju materijala pošli smo od stanovišta da je učenicima potrebno ne samo da pasivno slušaju naučne istine, već i da razvijaju sopstveno poimanje granica nauke i da budu motivisani za što samostalniji rad i praćenje naučne literature i najnovijih dostignuća savremene fizike.

ja, Etika, Logika, Molekularna biologija i genetika, Muzika – moj jezik i Odabrana poglavlja fizike.

– Posljednji u nizu – udžbenik Odabrana poglavlja fizike, koji je ovih dana izašao iz štampe, autora Radovana Ognjanovića i dr. Jovana

Mirkovića, služi kao dopuna maturalnog standarda za predmet Fizika. Programom je predviđeno, a autori su se potrdili da u udžbeniku to prezentuju na učenicima prijemčiv način, da se nastavom iz ovog predmeta razvijaju njihove sposobnosti za

proučavanje prirodnih pojava iz oblasti fizike. Drugim riječima, kroz nastavu ovog predmeta učenik upoznaje i usvaja jezik, kao i metode koje se koriste pri proučavanju fizičkih pojava, upoznaju se glavni koncepti i teorije koje uokviruju našu saznanja o materijalnom svijetu. Učenici se upoznaju s uticajem koji otkriće u fizici imaju na razvoj tehnologije i opšte slike o materijalnom svijetu, saznavaju fizičke zakonitosti rada i djelovanja aparata i uređaja na koje svakodnevno nailaze – kaže Leković.

Ne ostavlja čitaoca ravnodušnim

– Ovo je prvi udžbenik iz fizike koji je u potpunosti crnogorski produkt – pisanje predmetnog programa, osmišljavanje koncepta udžbenika, pisanje rukopisa, crtanje ilustracija, „prelom“, uređivanje, recenzije i štampanje urađeni su u Crnoj Gori. Osim toga, ovo je, koliko je nama poznato, u svijetu prvi udžbenik iz fizike koji na kraju svakog poglavlja ima rubriku *„Pripremi se da diskutuješ u učionici o...“*. Naziv rubrike, ali i njeni savremeni i znalački osmišljeni sadržaji, obezbjeđuju nastavniku fizike neograničen broj mogućnosti za osmišljavanje didaktičke kompozicije u procesu učenja fizike – naglašava Radovan Ognjanović.

On apostrofira da su marge stranica udžbenika iskoriscene za aktualizaciju čitanja osnovnog teksta. One sadrže:

– pitanja koja nijesu obavezujuća za učenje, a odgovor na svako od tih pitanja navodi se pri kraju poglavlja. Tim

11

NOV.
DEC.

Prosjetni rad

programom planirani su i najsuptilniji detalji u vezi sa strukturu materije, tako da su vijesti iz CERN-a našle svoje mjesto u udžbeniku: osim naučnih rezultata navodi se i popularna izjava najboljeg savremenog fizičara Stivena Hokinga.

Udjbenik sadrži 11 osnovnih poglavlja, 12. poglavje *Praktikum laboratorijskih vježbi* sadrži uputstva za 13 laboratorijskih vježbi, a na kraju su dati odgovori na pitanja i rezultati zadataka za samostalan rad.

Osnovna poglavlja u udžbeniku su: Fizička veličina i fizički zakoni; Materija, supstancija i fizičko polje; Osnovne sile u prirodi; Zakoni održanja; Inercijalni i neinercijalni sistemi referencije; Teorija relativnosti; Fizičko polje; Talasna optika; Mikročestice; Poluprovodnici i fizičke osnove mikroelektronike; Elementarne čestice i osnove astrofizike.

Na kraju svakog poglavlja date su rubrike: Odgovori (koji se odnose na pitanja data na marginu osnovnog teksta); *Ključna saznanja; Pitanja i zadaci za samostalan rad; Pripremi se da diskutuješ u učionici o...*

Dati izbor tema može učenicima poslužiti u pripremi seminarskih radova i samostalnih projekata. Posljednji dio knjige posvećen je eksperimentima, tačnije praktikumu, uz pomoć kojeg učenicima kroz praktičan rad postaju bliske osnove istraživačkih metoda i teme i fizički problemi iz prethodnih poglavlja, kao i teme iz obaveznog premeta Fizika.

O kvalitetu ovog udžbenika najbolje govore izvodi iz recenzija: „...živopisan stil, brojni primjeri, zanimljivosti, upečatljive ilustracije, vizuelna atraktivnost... plijeni pažnju učenika/čitaoca, tjera na razmišljanje i uvlači u čudesni svijet fizike, osnovne prirodne nauke“.

Lj. Vukoslavović

RIJEČ RECENZENATA

Goran Babović, profesor fizike:

STIMULISANJE KRITIČKOG MIŠLJENJA UČENIKA

Udjbenik Odabrana poglavlja fizike u potpunosti je uskladen s ciljevima i standardima obrazovnog programa, kao i standardima za udžbenike i nastavna sredstva. Prilagođen je broju predviđenih časova (tri časa sedmično), tako da se u cijelosti može realizovati.

Omogućava učenicima usvajanje znanja različitih nivoa (u skladu s njihovim mogućnostima). Stimuliše kritičko mišljenje učenika, prilagođen je stilu, brzini učenja, provjeri i primjenjivosti znanja. S obzirom na to da je spektar tema u udžbeniku veoma širok, udžbenik zadovoljava i potrebe talentovanih đaka i daje dobru osnovu za nastavak njihovog školovanja.

Prof. dr Slavoljub Mijović: OSNOVA ZA EKSPERIMENTE

Udjbenik je potpuno uskladen sa Standardima za udžbenike i nastavna sredstva.

Prilagođen je učeniku koji želi i ima sposobnosti da se uhvati u koštac s istorijskim i savremenim problemima u fizici, napisan jezikom fizičara, s mogućnošću provjere i primjene znanja, a takođe i upoznavanjem s otvorenim pitanjima u fizici. Zadovoljava potrebe talentovanih đaka, tj. onih kojima je fizika bitna za nastavak školovanja. Ovakav udžbenik trebalo bi da bude teorijska osnova za eksperimente koji bi demonstrirali valjanost raznih teorija.

Nađa Luteršek, psiholog:

UČENJE PUTEM OTKRIĆA

Strukturu udžbenika čini osnovni tekst – sadržaj koji je didaktički oblikovan, i didaktičko-metodička aparatura koja je data i uz osnovni tekst i na kraju teksta. Naime, autori su preko postavljanja pitanja (tzv. tekuća pitanja), koja su smisleno povezana s tekstrom, nastojali da komuniciraju s učenikom i problematizuju sadržaj. Funkcija ovih pitanja jeste da učenike upute u važnost izloženih informacija i mogućnost njihove primjene. Odgovori i rješenja ovih pitanja i zadataka dati su nakon završene teme, što učeniku daje povratnu informaciju i pruža priliku za sopstvenu razumijevanje i efikasnosti procesa njegovog učenja. Pitanja i zadaci su zanimljivi i povezani sa životom, što takođe može dodatno da motiviše učenike i ukaže im na primjenjivost znanja koja stiže u okviru ovog predmeta. Posebno su vrijedni primjeri zadataka s rješenjima u okviru svake lekcije, koji omogućavaju da se apstraktni pojmovi i teško vidljivi fenomeni približe učenicima.

Poglavlje posvećeno laboratorijskim vježbama, s jasnom teorijskom osnovom i procedurom izvođenja – mjerjenja, omogućava đacima učenje putem otkrića i rekonstrukcije dolaska do saznanja do kojih je nauka već došla. To je put kojim učenici otkrivaju tražene relacije i utvrđuju intelektualna umjerenja relevantna za prirodu.

Lekcije su likovno-grafički oblikovane na način koji je dosljedno sproveden kroz udžbenik. Sve komponente lekcije (definicije, primjeri i rješenja, važne formule, pitanje za razmišljanje, ključna saznanja na kraju teme, problemska pitanja za rad u grupi i sl.) prostorno su odvojene i likovno-grafički označene na način koji lekciju čini preglednom. Udžbenik obiluje ilustracijama (crteži, grafikoni, tabele, fotografije) koje mogu znatno pomoći učeniku u razumijevanju onog što uči, pojednostaviti ga i učiniti očiglednim. Odnos verbalnih i neverbalnih sredstava komuniciranja u ovom udžbeniku obezbjeđuje funkcionalnost i jednini i drugih.

NEKADA MORATE DA ODETE ZAISTA VISOKO

Slijedeći ultraaktuelnost udžbenika, autori su „dozvolili“ i ekstremnom sportistu Feliksu Baumgartneru ne samo da se iz bliskog kosmosa „prizemlji“ na 36. strani udžbenika u rubriku „Pripremi se da diskutujete u učionici o...“ već su i njegovu izjavu da „nekada morate da odete zaista visoko da shvatite koliko ste malii“ smjestili u margini iste strane.

Odjeljenje za ICT Ministarstva prosvjete SERVISI ZA ŠKOLE

Uz brojne druge novine predviđene projektom MEIS (Informacioni sistemi obrazovanja Crne Gore), Odjeljenje za ICT Ministarstva prosvjete uvelo je i nekoliko servisa za same škole.

„Svima školama obezbijedene su mejl-adrese i mnogi servisi koji idu uz paket tih adresa. Na isti način, svaki zaposleni u školi može od ICT koordinatora da dobije službenu mejl-adresu s domenom škole, koja takođe ima isti paket servisa kao i školska adresa. Adresa može dobiti i svaki učenik. Mejl-adrese škola pre-

poznatljive su, završavaju se sa edu.me (npr. za OŠ „Kekec“ ona je skola@os-kekec.edu.me), i sve se mogu pronaći na portalu www.skolskiportal.edu.me“, kaže Marina Matijević, šef Odjeljenja za ICT.

Na tom portalu za nastavnike objavljaju se novosti u vezi sa sprovođenjem ICT politike u školama. Tamo su i sve mejl-adrese škola i zaposlenih u školama, uputstva za korišćenje aplikacije MEIS, obaveze školskih i regionalnih ICT koordinatora, uputstva za rad ICT koordinatora, korisni linkovi, kao i centar za razmjenu

materijala za pripreme časa ili prezentacije.

Odjeljenje za ICT administrira poddomein.edu.me, pa svaka škola ili institucija koja se bavi obrazovanjem može dobiti besplatnu adresu na edu.me. Neke od njih su:

www.strucnojekljucno.edu.me, www.obukanastavnika.edu.me, www.kreativnanastava.edu.me, www.festivalnauke-kvizedu.me, www.gimnazijabp.edu.me, www.sergije-stanic.edu.me, www.gimnazijadg.edu.me, www.kekec.edu.me.

Softver MATH WORKSHEET GENERATOR

Microsoft Crna Gora i Prosvjetni rad pomažu vam da računare što bolje iskoristite u svakodnevnom radu u učionici

12

NOV.
DEC.

Prosvjetni rad

Za početak nešto interesantno za sve profesore matematike. Ukoliko treba da napravite test za čas ili da smislite zadatke koje ćete vježbati na času, Math Worksheet Generator biće vam od velike pomoći. Program je napravljen u okviru Microsoft Education Labsa.

Unesite matematički problem koji želite i izaberite koliko vam treba sličnih problema. Program će vam ih generisati. I ne samo to, već će vam na kraju dati i listu s rješenjima. Ukoliko

imate Word 2007 ili noviji, biće u mogućnosti i da uz pomoć Equation tools-a eventualno prepravite svaki zadatak.

Za sve one koji na svojim računarima nemaju instaliran Office, odnosno Word (2007 ili noviji), program će generisati HTML fajl koji će onda stampati ili eventualno staviti na web.

U programu možete zadati

zadatke s trigonometrijskim funkcijama, korjenovanjem, logaritmima, najmanjom i najvećom vrijednošću, faktorijelama... U programu imate definisane i predloške koji vam mogu pomoći da sastavite zadatke, a pamti se i pet vaših posljednjih zadataka, koji postaju predlošci.

Nadam se da će vam Math Worksheet Generator pomoći u svakodnevnom radu u učionici. Program je besplatan, a može se preuzeti na portalu www.pil-network.com. Registracija na portalu je besplatna. Dobro je registrirati se, tako da se biti u prilici da dodete do mnogih besplatnih alata. Ali ne samo to. O svemu više sljedeći put...

Ranko Čabrilović,
Microsoft Crna Gora

UKRATKO

Srednja mješovita škola „Mladost“ i OŠ „Drago Milović“ iz Tivta dobile su po šest laptopova koje im je darivala Kompanija Adriatic Marinas – Porto Montenegro. Donacija je vrijedna 3.300 eura.

Majkrosoft će sredinom 2013. pustiti u prodaju novi operativni sistem – Windows Blue, koji će doprinijeti standardizaciji pristupa svim platformama, uključujući desktop računare, laptopove, tablete i pametne telefone“.

*

Američka vlada uložila je tri milijarde dolara za jačanje odbrane od sajber napada, najviše optužujući iranske hakere. Sekretar odbrane Leon Panetta kao opasnosti u slučaju novih napada navodi zagodenje pjaće vode, gašenje energetskih postrojenja i iskliznula vozova iz šina.

*

Magazin T3 za najbolji mobilni telefon u 2012. proglašio je Samsung Galaxy S3.

*

Fejsbuk je objavio da ima milijardu aktivnih korisnika, a nova interaktivna karta koju je napravila kompanija Stamen Design pokazuje ko je s kim, gledajući državne granice, najveći prijatelj na pojedinoj mreži. Korisnici iz Crne Gore najviše prijateljstava imaju sa Srbijom, BiH, Hrvatskom, Makedonijom i Maltom.

*

Iako im je onemogućen direktni pristup Fejsbuku i Twiteru, istraživanje kompanije GlobalWebIndex (doduze, na malom uzorku) govori da Kina ima oko 63 miliona, odnosno 35 miliona korisnika tih mreža, ljudi koji im pristupaju „zaobilaznim putevima“.

POJMOVNIK

Internet – najveća svjetska mreža računara, koju čine sve mreže zajedno. Dostupan je svakome ko ima računar, odgovarajući softver, modem i telefonsku liniju. Zasnovan je na TCP/IP protokolu (protokol za kontrolu prenosa / internet protokol).

Intranet – privatna, zatvorena, poslovna mreža računara s istim TCP/IP komunikacionim protokolom. Uobičajeno je da je, uz sigurnosne mehanizme, s „vanjskim svijetom“ povezana internetom.

Ethernet – način povezivanja različitih tipova računara u lokalnu mrežu standardnim kablom. Loša strana ovakvog povezivanja jeste u tome što prekid u glavnom kablu može zaustaviti saobraćaj u velikim djelovima mreže.

Extranet – proširenje unutrašnje mreže jedne firme (intraneta) preko interneta na drugu manju, zatvorenu mrežu.

Hakaton, prvo crnogorsko takmičenje u programiranju POBIJEDIO SOS GORSKIM SLUŽBAMA

Najbolje rješenje osmisili su članovi tima „Fleka“

Hakaton, prvo crnogorsko takmičenje u programiranju, okupio je 44 programera, podijeljenih u 12 ekipa. Oni su se nadmetali u osmišljavanju programa koji su morali biti u vezi s upotrebom SMS-a.

Riječ hakaton (engl. – hackathon) složenica je od „haker“ (osoba s naprednim poznavanjem računara) i „maraton“. A da je zaista maraton, govorи to što su, uz druženje u podgoričkoj Elektrotehničkoj školi „Vaso Aligrudić“ i razmjenu znanja, timovi radili bez prestanka 24 časa. Oni su predstavili dvadesetak ideja i devet gotovih radova.

Pobjedničko rješenje – SOS servis za poziv u pomoć gorskim službama – osmisili su članovi tima „Fleka“ (www.fleka.me): Vera Kovačević, Ivan Mitić, Boris Džuver, Marko Lekić i Andrija Šćepanović.

trebna internet konekcija. Slanje poruke omogućeno je i putem SMS-a, dok aplikacija omogućava slanje i dodatnih informacija putem SMS-a, kao što je stanje baterije i sl., čime se gorskoj službi daje još više korisnih informacija”, pričaju pobednici Hakatona.

Oni su dobili po godinu besplatnog interneta i ček na 600 eura, poklone Crnogorskog telekoma i Hipotekarne banke.

Naredni hakaton biće na proljeće, a organizatori (softverska kompanija „Logej“ i NVO „Digitaliz.ME“ – digitalna zajednica Crne Gore) očekuju okupljanje većeg broja programera iz regiona.

HAKERI + MARATON = HAKATON: Članovi pobjedničke ekipa

Nadmetanje za najbolje androidne aplikacije NOVI POGLED NA MOBILNI SVIJET

Uz ostale nagrade, M-tel će odabrati pet takmičara i ponuditi im saradnju na promociji servisa „App Builder“. Podršku ovom takmičenju dalo je Ministarstvo nauke

Kompanija M-tel organizovala je onlajn takmičenje „Mtel App Builder liga“ s ciljem da se što više građana upozna s pogodnostima ‘pametnih telefona’ (smartphona).

Prijava za učešće nalazi se na www.mtelappbuilderliga.com, a pristupa se s nalogom na nekoj od društvenih mreža. Svaki takmičar može da konkuriše sa čak 20 aplikacija. Zanimljivo je da za njihov izradu nije presudno programersko znanje. Potrebna je samo dobra ideja i volja da se eksperimentiše s M-telovim onlajn alatom za izradu aplikacija – „App Builder“. Za svega nekoliko minuta može se osmisli aplikacija koja će automatski biti prilagodena raznim mobilnim platformama (Android, iOS, Windows Mobile i Bada). Svaka odobrena aplikacija imaće svoju stranu na sajtu, tako da korisnici mogu lako da je preuzmu i ocijene.

Najuspješniji na nadmetanju, koje traje do 7. februara, dobit će vredne Samsungove nagrade (za najbolje adaptivni web-sajt, najbolji dizajn i

najbolju ideju), a M-tel će odabrati pet takmičara i ponuditi im saradnju na promociji servisa „App Builder“. Sudjeli po početnom interesovanju (u prvih 15 dana prijavljeno je oko 1.000 radova), konkurenija će biti velika.

„Naša kompanija na ovaj način podiže tehnički nivo mobilnog interneta. Omogućavamo novi pogled na mobilni svijet, ne samo za naše korisnike, nego i za ukupnu crnogorsku javnost“, ističe Vladimir Lučić, izvršni direktor M-tela.

Podršku ovom takmičenju dalo je Ministarstvo nauke.

„Izuzetno nam je dragoo

sto je M-tel prepoznao važnost podsticanja i uključivanja mladih ljudi u tokove savremene tehnologije, budeći njihov kreativni i inovativni duh, što je za mlade generacije izuzetno važno. Dobra sinergija između nauke i biznisa može dati samo dobre rezultate, a inovacije nas učiniti konkurenčnim. Stoga je Ministarstvo sa zadovoljstvom podržalo ovaj projekat, u nadi da će on biti pozitivan impuls biznis-sektoru da se sve više okreće ulaganju u znanje i nauku“, kaže Milena Milunović, portparolka Ministarstva nauke.

Iz Crnogorskog školskog sportskog saveza

KALENDAR TAKMIČENJA ŠKOLSKIH SPORTSKIH IGARA CRNE GORE ZA 2012/2013.GOD.

RED. BR.	SPORT	ŠKOLSKO PRVENSTVO	OPŠTINSKO PRVENSTVO	REGIONALNO PRVENSTVO	DRŽAVNO PRVENSTVO
1	ATLETIKA	-	-	-	-
2	ODBOJKA	-	-	-	-
3	KOŠARKA	-	-	-	-
4	RUKOMET	-	-	-	-
5	M. FUDBAL	-	-	-	-
6	ŠAH	-	-	-	-

Mjesto održavanja:

- Šverna regija – Bijelo Polje
- Srednja regija, I zona – Podgorica
- Srednja regija, II zona – Nikšić
- Južna regija – Herceg Novi

Državno prvenstvo biće održano u Baru 11. i 12. maja 2013. god.

Podgorica, Bulevar Ivana Crnojevića br. 73
Tel. 069/429-090; E-mail: cgskolskisport@t-com.me

SS „Vukadin Vukadinović“ u Beranama BOGATA ISTORIJA ŠKOLE

Tradicija znanja i učenja – od Škole učenika u privredi iz daleke 1946/1947. godine, zatim Tehničke škole u Ivangradu, preko Školskog centra, do JU SS „Vukadin Vukadinović“

Srednja stručna škola „Vukadin Vukadinović“ u Beranama obilježila je prigodnim programom 66 godina rada.

Direktor škole Vujica Popović tom prilikom govorio je o bogatoj istoriji škole, čestitao učenicima na uspjehima koje

privredi, preko Tehničke škole i Školskog centra, dobivši na kraju fizionomiju javne obrazovno-vaspitne ustanove – Srednja stručna škola „Vukadin Vukadinović“.

Iz ove škole iznjedrile su se i druge dvije srednje škole

ca osam odjeljenja. Škola radi u dvije smjene. Zastupljeno je šest područja rada za IV stepen i dva za III stepen stručne spreme, s ukupno 14 obrazovnih programa.

Zaposleni i učenici učestvuju u aktivnostima koje se

postižu, podstakao ih na nove aktivnosti i rad i zahvalio svojim saradnicima na uspješnom i plodotvornom radu.

Tokom svog trajanja, škola je više puta pretrpjela transformaciju – od Škole učenika u

u Beranama – Srednja stručna škola i Srednja medicinska škola „Dr Branko Zogović“.

Danas škola broji 730 učenika, raspoređenih u 32 odjeljenja – u matičnoj 24 i u Područnom odjeljenju Petnji-

sprovode u cilju reforme obrazovanja, kao što su brojni projekti, radionice, seminari i obuke. Takođe, na osnovu dobijenih licenci realizuje obuke za odrasle.

Irena Ivanović

Edukativna kampanja u OŠ „Polica“ u Beranama

POŠTUJ ĐEČJA PRAVA

U okviru obilježavanja Međunarodnog dana đeteta, u Osnovnoj školi „Polica“ na Polici u Beranama priređen je edukativno-zabavni program. Đaci su na slikovit način govorili o pravima najmlađe populacije. Uz stručnu pomoć profesorica

Svetlane Bajić i Gordane Stojanović, pojedinačno su predstavili prava đeteta i kulturu življenja svojstvenu za različite zemlje svijeta.

– Kroz zabavno-rekreativni program htjeli smo da dokazemo da sva deca svijeta, bez ob-

zira na vjersku i rasnu pripadnost, imaju podjednaka prava. Jasno smo stavili da znanja da se treba boriti protiv svih vrsta diskriminacije, a naročito one koja se tiče najmlađe populacije – kazala je profesorica Bajić.

Gordana Stojanović

OŠ „PAVLE ROVINSKI“ U PODGORICI: Roditelji na času SAMO RIJEČI POHVALE

Nedavno smo ugostili roditelje učenika I i IV razreda omogućivši im da prisustvuju časovima redovne nastave u odjeljenjima de uče njihova deca.

Kako su doživjeli ovakav susret sa školom, neka nam saopšte oni sami:

„Način na koji je sve organizованo i odrđeno, za-

tila rad učiteljice i to što je dala sve od sebe da bi se zadata tema o porodici što bolje približila učenicima“ – Kimeta Pupović

Ovakvo su ocijenili čas kome su prisustvovali i evaluirali ga roditelji učenika IV-7, kojima je odjeljenjski starješina Tanja Šoškić.

Slične komentare imali

„Čas je organizovan u dogovoru s psihologom mr Radom Vlahović. Na prijedlog psihologa, dogovoren je da času prisustvuje nekoliko roditelja. Cilj časa jeste uključivanje roditelja u nastavni proces i rad u učionici. Inovacija se ogleda u samom prisustvu roditelja i njihovom aktivnom

služuje sve pohvale“ – Žana Jovićević

„Shvatila sam da je u lancu dijete – roditelj – škola roditelj neizostavna karika“ – Sanja Tuzović

„Za mene je ovo novo iskustvo i veoma mi je draga što sam učestvovala u radu s vama“ – Čmiljana Šukić

„Kod dece je bila sloboda u izražavanju njihovih misli i znanja koje su stekli. Neke smo stvari i mi odrasli naučili od dece“ – Hadžira Šabović

„Najpozitivnije sam shva-

ti i roditelji učenika iz ostalih odjeljenja IV i razreda, kojima su učiteljice Radenka Simović, Olga Vukotić i Vesna Kruščić-Hodžić upriličile ovo neobično edukativno saradničko druženje.“

Svi su imali pohvalne riječi za ovako organizovanu nastavu i poželjeli da se susreći češće priređuju. Istakli bismo brižljivo pripremanje nastavnika, koje ilustrujemo primjerom – segmentom iz pismene pripreme Olge Vukotić, učiteljice IV-4:

učešću na času. Svrha ovog postupka jeste jačanje saradnje između porodice i škole, kao i izgradivanje partnerskog odnosa između roditelja i učitelja.“

Lijepo je bilo ovo druženje, u što nijesmo ni sumnjali ni u jednoj fazi rada na projektu.

Ipak, oduševljenje roditelja našim prijedlogom prevazišlo je sva očekivanja.

Mr Rada Vlahović

13

NOV.
DEC.

Prosjetni rad

OŠ „Meksiko“ iz Bara obilježila Mjesec knjige VAŽNOST KNJIGE I PISANJA

Obilježavajući Mjesec knjige, učenici starijih razreda i profesori crnogorskog – srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika OŠ „Meksiko“ organizovali su 19. oktobra literarno druženje pod nazivom „Čitali smo, pročitali, pa i sami napisali“.

Literarni čas počeo je

podšećanjem na važnost knjige i čitanja književnih djela. Čitane su misli poznatih pisaca o knjigama. Učenici su komentirali i iznosili svoje utiske o omiljenim književnim djelima. Govorilo se o Sajmu knjiga, digitalnim knjigama i sl. Čitali su zatim svoje literarne radove pisane na različite

teme: o maslini, humanim djelima, utiscima s ekskurzije i pričama koje su pročitali.

Na kraju, učenici su pozvani da, ukoliko su u mogućnosti, daju po jednu knjigu školskoj biblioteci.

Elda Džanković-Ibrišimović,
direktorka

OŠ „Međuriječe“ obilježila 118 godina NASTAVAK USPJEŠNE TRADICIJE

Prigodom svečanošću, u prisustvu gostiju, roditelja, učenika i zaposlenih, OŠ „Međuriječe“ obilježila je Dan škole.

Kako je u pozdravnom govoru istakao direktor škole Milutin Popović, narod ovoga kraja prepoznao je potrebu za opismenjavanjem i školovanjem svoje dece davne 1894. godine, pa je inicirao

otvaranje prve državne škole u Rovcima. Prvi učitelji bili su popovi Miloš Jovanović, Luka i Stanko Bulatović.

Matična škola nekada je zajedno s područnim odjeljenjima imala više od 400 učenika, a danas 30.

„Ni balkanski ni svjetski ratovi ni materijalne poteškoće nisu bili prepreka, niti su uspjeli ugasiti zublju obrazo-

vanja naših naraštaja. Trudimo se da nastavimo tradiciju i da svakom đetetu, preko savladanih slova i prvih spoznaja u ovoj školi, otvorimo prozore u svijet i stvorimo uslove za prodjnost ka daljem školovanju i ostvarivanju želja i visokih ciljeva“, kazao je direktor Popović.

Lj.V.

VIJESTI IZ ŠKOLA

Učenici SSŠ „Spasoje Raspopović“ iz Podgorice učestvovali na bazaru rukotvorina

ISKAZALI KREATIVNOST I UMIJEĆE

Učenici podgoričke Srednje stručne škole „Spasoje Raspopović“, smjer za obradivače plemenitih metala, izlagali su u šoping molu „Delta siti“ na bazaru rukotvorina nakit koji su izradili na časovima praktične nastave. Dragana Danilović, profesorica, ističe da je izložba nakita učenika bila dobra prilika da iskažu umijeće i kreativnost, kao i da ostvare kontakt s preduzetnicima.

„Na bazaru su bile izložene mnogošće, ogrlice i narukvice.

ce izrađene od posrebrene žice u kombinaciji s akrilnim, staklenim perlama, kao i poludragim kamenjem. Učešće na ovakvim manifestacijama za učenike, posebno završnih razreda, veliki je podstrek za dalji rad, kako bismo i dalje mogli koristiti ideje, vještine i kreativnost“, istakla je profesorica i dodala da škola učestvuje u projektu „Crnogorski suveniri“, te da redovno izlažu na sajmovima nakita i suvenira.

Š.B.

Održan dvodnevni seminar u Dnevnom centru u Nikšiću MLADI SPREMNI ZA SPECIJALNU OLIMPIJADU

Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Specijalna olimpijada organizovali su dvodnevni seminar u Dnevnom centru za decu s posebnim obrazovnim potrebama u Nikšiću, čiji je cilj unapređenje jednakosti osoba s mentalnom omotenošću. Dejan Pančić, direktor Specijalne olimpijade Crne Gore, naglasio je da je cilj formiranje 10 košarkaških, odnosno fudbalskih timova iz pet crnogorskih opština koje će sačinjavati i deca s posebnim obrazovnim potrebama i ostali mladi. I predavač Aleksandar Vuksanović istakao je da je cilj projekta „Inkluzija za sve“ promocija demokratskih principa, rodne jednakosti i

aktivnog učešća u društvu, što će doprinjeti unapređenju prava lica s posebnim obrazovnim potrebama. Radinka Koprivica, direktorka Dnevnog centra, podsetila je da se ideja o učešću na takmičenjima rodila na Specijalnoj olimpijadi u Zelenici. Objasnila je da će dječaci iz tog Centra biti uključeni u košarkaški klub Ekonomsko-ugostiteljske škole. Učesnici seminara istakli su da očekuju kvalitetno i uspešno predstavljanje Crne Gore na predstojećoj zimskoj olimpijadi, koja će biti održana u Južnoj Koreji od 26. januara do 5. februara.

Podsetimo, Specijalna olimpijada Crne Gore organi-

zovala je brojna sportska takmičenja u pet sportskih disciplina (fudbal, košarka, stoni tenis, atletika i skijanje), u kojima je učestvovalo oko 500 sportista. Takmičili su se na Ljetnjoj specijalnoj olimpijadi u Šangaju 2007. godine, kada su osvojene tri bronzone medalje, 2009. godine na Zimskoj specijalnoj olimpijadi u SAD (četiri zlatne, jedna srebrna i tri bronzone), kao i u Atini. Crna Gora je 2007. godine postala članica Specijalne olimpijade, osnovane u Vašingtonu 1968. godine, u okviru koje se održavaju takmičenja u 30 sportskih disciplina.

Š.B.

Poklon Udruženja Crnogoraca Srbije iz Lovćenca učenicima OŠ „Šunjo Pešikan“ u Trešnjevu

ŠKOLSKI PRIBOR I SVESKE

Udruženje Crnogoraca Srbijsko „Krstaš“ iz Lovćenca poklonilo je učenicima Osnovne škole „Šunjo Pešikan“ sa Trešnjeva u Cucama kompletne školskog pribora i svesaka. Školske svešte su specijalno izdanje UCS „Krstaš“ i posvećene su, u jednoj verziji, Petru II Petroviću

Njegošu, a u drugoj crnogorskoj princezi Kseniji Petrović.

Poklone je u ime Udruženja uручио Nenad Stevović. On je tom prilikom donirao knjige za školsku biblioteku i pozvao nastavnike i učenike da u toku prolećnog raspusta budu gosti crnogorskog zajedničkog manifestacije „Cucka jeka“.

Lj.V.

U OŠ „Donja Lovnica“, Rožaje obilježen Dan prava djeteta KREATIVNI AMBIJENT

Osnovna škola „Donja Lovnica“ u Donjoj Lovnici, opština Rožaje, u ove godine obilježila „Dan prava djeteta“, praznik koji se obilježava širom svijeta u čast najmlađih.

Prigodan program satkan od pjesme, plesa, recitacije i glume, upriličili su učenici, članovi Đačkog parlamenta

svojim vršnjacima i nastavnicima. Tom prilikom je direktor škole Šabo Pepić učenicima prvog razreda uručio poklone povodom stapanja u Dječiji savez. Značajan doprinos ovoj manifestaciji dao je i kolektiv naše škole na čelu sa Seadom Omeranovićem, Almirom Mučićem i Rifatom Durovićem koji je učenicima sedmog, osmog i

devetog razreda održao predavanje o pravima djeteta.

Osnovna škola „Donja Lovnica“ da pruža pozitivan, siguran i kreativan ambijent, u kojem će učenici i dalje usvajati nova znanja i sticati potrebne vještine.

Aida Ademović

U izdanju Udruženja roditelja i NVO „Motiv“ objavljen priručnik za roditelje predškolaca

PRAKTIČNI SAVJETI ZA NAJAVAŽNIJU ŽIVOTNU ULOGU

Tokom 10 radionica, psiholog Lidija Mirković i saradnik psiholog Rajko Radunović, s grupom koju je sačinjavalo 18 roditelja, obradili su 10 tematskih cjelina koje su se našle u udžbeniku: Igre

ĐECA – ODLIČNI IMITATORI

Ono što se savjetuje u priručniku jeste da ako se dijete boji mraka, treba dopustiti da mu je upaljeno svjetlo tokom noći i ne zaboraviti da dječje ima pravo na svoje „rituale“ (igračke, čebence, priču). Voditi računa o tome koje emisije, crtane iigrane filmove gledaju đeca, razgovarat o tome, voditi računa da dječje u svojoj dnevnoj rutini imaju puno fizičke aktivnosti, jer ona umanjuje nivo stresa.

Kada je o disciplini riječ, naglašena je važnost dobrog primjera roditelja. Roditelji ne smiju zaboraviti da su deca odlični imitatori. Dok im govorite zašto ne treba da viču, varaju ili budu okrutni prema drugima, neophodno je da oni ne mogu da navedu neki primjer vašeg ponašanja koji je u suprotnosti s onim što roditelji govore. Efikasno kažnjavanje oslanja se na uskraćivanje nagrada i privilegija, ali i ukazuje na način kako se one mogu ponovo steći. Dobra je ideja da se deca prije kažnjavanja upozore da s određenom vrstom ponašanja mora prestati. Iako je teško, važno je biti dosljedan.

i igračke, kao alat za izgradnju dječjeg svijeta; Disciplina koja djeluje – nagrada ili kazna; Voljeti svoju decu – kako prenijeti takvu poruku; Psihološki aspekti podučavanja vrijednostima na predškolskom uzrastu; Interaktivne igre za simulaciju razvoja; Kako pripremiti dijete za polazak u školu; Kako ga pripremiti za polazak u vrtić; Kako pomoći detetu da razvije društvene vještine; Đečji strahovi i što s njima; Đečje laži i kako sa njima.

Škola roditeljstva trajala je deset nedelja. Radionice su bile interaktivnog tipa, i predstavljaju kombinaciju predavanja i praktičnih radionica. Pored grupnog rada, svaki roditelj imao je mogućnost

internog savjetovanja. Predavanja su se održavala jednom nedeljno, a svaki polaznik dobio je priručnik, nastao na osnovu ovog ciklusa škole roditeljstva.

„Iako psiholozi često ukazuju (postoje i brojne studije rađene na ovu temu) na važnost ranog razvoja djeteta, kao i podršku i pomoći roditeljima u ranom razvoju dece, ipak smo uvjereni da će ovaj priručnik biti od pomoći svim roditeljima koji žele da se informišu i budu još bolji u najvažnijoj životnoj ulozi. Roditeljstvo je jedinstveno životno iskustvo kojem vaniko ne može naučiti. Ono se jednostavno stiče. Ipak, tim stručnjaka u Centru za edu-

kaciju roditelja pružio je praktične savjete o tome kako na pravilan način prevazići jedničke probleme s kojima se većina roditelja susrijeće. Teme su pažljivo odabранe“, objašnjava Lidija Mirković.

I u dijelu koji je posvećen razvijanju društvenih vještina djeteta dati su praktični savjeti: iskazivati povjerenje dok dijete priča, tražiti dozvolu da uzmete ili koristite ono što pripada djetetu, dijeljenje s drugima, razvijati atmosferu saradnje, kao i spremnost da se prate i poštuju pravila. Na pitanje o tome kako dečci prenijeti poruku da su voljena, u priručniku se ističe važnost fizičkog kontakta.

Š.B.

БЕЧИЈИ СВИЈЕТ

НЕВИДЉИВИ ЧУВАР

У сред свемира, поред Сунца,
на мирном мјесту где ником не смета,
налази се наша мала планета.

Једино је место где живот
цјета,
нигде више нема оваквог свијета.

Ал само једно сав живот чува,
да будемо живи ти, да и он,
то чудо што се не види
зове се озон.

У њему постоје рупе као у сиру
које морамо запуштити,
да бисмо живјели у миру.

Марија Тофчевић
ОШ „М. Муса Бурзан“
Подгорица

ДАН ЂЕТЕТА, НАША РАДОСТ, ПЈЕСНИЧКИ ПРАЗНИК, ДРАМСКЕ РАДИОНИЦЕ, НАШИ ТАЛЕНТИ

Ђечији свијет је пун догађаја, стапло се нешто дешава. У овом броју сазнаћете ко је учествовао и био дио програма. Међународни дан права ђетета обиљежен је у школама и вртићима. Фестивал ћечије пјесме „Наша радост“ најавио је нове музичке звијезде. Пјеснички фестивал „Под старом маслином“ у Бару био је пјеснички празник. Писци су говорили своје стихове у основним школама у Бару, Вирпазару, Печурицама и Сутомору.

Имали смо ових дана још један велики празник – наше Лавице донијеле су нам Златну медаљу.

У овом броју представљамо литерарне таленте: Сену Пелинковић, Марију Тофчевић, Милицу Прелевић и Иву Вујошевић, те ликовњаке: Милицу Капу, Мирку Радосавовића, Радмилу Шкулетић, Елдину Куч. Надамо се да ће и ваши радови бити објављени у неком сљедећем „Ђечијем свијету“.

Чекају вас старе, радо читаће рубrike: Историјски календар

Црне Горе, Компјутерски кутак и Нове књиге. Препоручујемо вам и занимљиву азербејџанску поезију.

Нестрпљиво чекамо ваше прилоге.

Велики поздрав!
Уређује
Слободан Вукановић

Јавите се
Ђечијем свијету:
prosvjetnirad@t-com.me

Прослављен Међународни дан права ђетета ПОШТОВАТИ СЕБЕ И ДРУГЕ

У свим црногорским васпитно-образовним установама обиљежен је Међународни дан права ђетета. Ученици су говорили о значају овог датума: 20. новембра 1989. године Генерална скупштина Уједињених нација усвојила је Конвенцију о правима ђетета, која садржи 54 члана. Подсјетимо, у складу с овом Конвенцијом, чија је потписница и Црна Гора, основна ћечија права су: право на прехживљавање (храна, смештај, становање, здравље, животни стандард), развојно право (васпитање, образовање, породица, култура), право учествовања (доношење одлука, дружење, слободно изражавање, приступ информацијама), право заштите од злостављања, занемаривања, израбљивања, проституције и отмице. Организовано је Треће засједање Ђечијег парламента у Скупштини Црне Горе. На питања око 60 ученика основних и средњих школа одговарали су посланици и министри. Скуп су организовали Ђечији парламент Подгорица, као и чланови ђачких парламената, а главна тема била је афирмација права ђече са сметњама у развоју, односно њихова социјална и образовна инклузија.

Чланови ђачког парламента основних школа побринули су се да у свакој ученици на видном мјесту буду истакнута права, али и дужности ђече. Организовали су расправу о критеријумима избора најбољег разреда, најчешћим проблемима у току наставе, сарадњи наставника и ученика, искрености... На сједници ђачког парламента, уприличено поводом Дане права ђетета, закључено је да поштовањем својих права ђече, за право, исто тако треба да поштују и права других. Осим тога, организована су такмичења у креативности и вјештинама на тему, као и квиз знања. Подијелили су и флајере с мотом „Имамо право“.

У ведрој атмосфери и ритму Дан ђетета обиљежен је и у подго-

ричким ђечјим вртићима „Љубица Поповић“ и „Ђина Врбица“. Њихов гост био је глумац Дејан Ђоновић. Старијој групи ђече он се представио као пјесник, рецитујући пјесме из своје двије књиге – „Сланске пјесме“ и „Птице сугласнице“. Уз савјет да доручак даје снагу за лијепо рецитовање и пјевање пјесмица, ђече су у том духу наставила да говоре стихове на тему ђечјих права.

Милица Паовић, координаторка вртића, нагласила је да гостовање књижевника, музичара, глумаца и пјеснике има циљ да код ђече развије интересовање за писану ријеч, као и могућност поучавања артикулације гласова путем рецитовања. Уз то, у свим васпитним јединицама („Пчелица“, „Бубамара“, „Лептирић“, „Полетарац“) на различите начине, путем играка, радионица, плеса, ликовно-сценских, језичких и драмских садржаја, ђечије пренесена поука о томе што значи бити праведан и имати право на ријеч.

Ове године и Удружење „Родитељи“, под sloganom „Имамо право“, први пут организовало је прославу Међународног дана права ђетета. Такође, они су истовремено садржајним програмом означили и Међународни дан борбе против насиља над ђечем, као и Међународни дан толеранције. Кроз неколико разноврсних сегмента на тему права и толеранције, родитељи су помогли ђечијим срдцима да схвате ове животне поуке. Тако су у сегменту програма, означеном као „Притовједаоница“, чланови Удружења прачали ђечији приче које су истакле значај приhvataњa различitosti, као и важност толеранцијe, dok су u okviru kreativne radioonice, pod nazivom „Mаштовita цртаоница“, црtili, pravili maske od tijesta, proglašili naјboљe i nagradili ih knjigama koje je obezbijedila knjigara „Народна књигa“.

Ш. Б.

На музичком фестивалу „Наша радост“

НАЈБОЉА КОМПОЗИЦИЈА „ФАНТАСТИЧНА ПУТОВАЊА“

Музички фестивал „Наша радост“ назван је међународни, а из иностранства учествује само Србија. Ако је међународни, ће се остale земље?

Будући композитори и пјевачи, најmlađi, с великим нестрапљењем очекују сваки слједећи фестивал. „Наша радост“ је њихова шанса, многи се опредjeљuju за своје будуће занимање – музiku. На овом фестивалу су као ђечија започињала скоро сва данас позната имена црногорске музике. Вјероватно и овогодишњи награђени учесници могу постати пјевачи и композитори. Тако и најављују појединачне стручњаци. Да не бисмо унапријед прогнозирали нечију каријеру, ево овогодишњих побједника. Жири, у сastаву: Биљана Паповић, музички уредник Радија Црне Горе, Гordanа Ђетковић, етномузиколог, Ивана Пекић, професор соло пјевања, Заја Ђуровић, професор музике и Светлана Тосовић, професор црногорског-српског, бошњачког и хрватског језика, донио је одлуку: награду за најмлађег учесника добио је Огњен Цветић, за најбољи сценски наступ Бодин Шарановић. Прву награду за солисту добила је

Теодора Станковић, другу Маша Вјадиновић, трећу Лара Драговић. Награду за текст добио је Саша Божковић, за пјесму „Ако имаш друга“. Најбољи је аранжман Саше Гајића а најбоља композиција фестивала је „Фантастична путовања“ композитора Златка Бабана, у интерпретацији Лорене Јанковић. Ђечији жири је за најбољу прогласио Селму Храповић, пјевала је композицију „Ако имаш друга“. Најmlađe је одушевио и наступ хора „Звјездице“.

Музички фестивал „Наша радост“ назван је међународни, а из иностранства учествује само Србија. Рожајски фестивал је у правом смислу међународни, учесници су из десетак земаља. „Наша радост“ је веома заслужна за afirmaciju црногорске музике, али иако има услова нека буде и међународни у правом смислу.

М. Н.

ЗАШТИТА ОД ЕКОНОМСКЕ ЕКСПЛОАТАЦИЈЕ

Током посљедњих десет година више од два милиона ђече у свијetu погинуло је у ратовима. Нажалост, од посљедица рата 10 милиона ђече има тешка psihicka oштећења, њих 30 милиона живи у ратним подручјима, dok су u 26 земаљa svijeta vojnički ispod 15 godina.

Институција Заштитник људских права и слобода Црне Горе спровела је прву fazu regionalnog projekta „Unapređenje položaja ђeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“ u saradnji s omobudsmannima iz regiona, a uz podršku HBO „Spasimo ђeцу“ (Save the children). Ova faza odnosi se na zaštitu ђече od ekonomskе eksploatacije.

„Prosječanje je jedan od

naјprijsutnijih oblika ekonomskog iskorishtavanja ђечe. Stoga smatramo da je veoma značajno ukazati i podsetiti širu javnost na važnost suzbijanja i rješavanja ovog problema. U saradnji s omobudsmannima iz regiona osmisili smo idejno rješenje propagandnog materijala kampanje „Pomožimo im da nauče nešto drugo!“ koja će biti spроведena i u zemljama regije. Uz to, postavljeni su bilbordi u svim crnogorskim gradovima, a kampanja se prikupljuje i Skupština Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slободе, Kancelarija Nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, kao i međunarodna organizacija UNICEF.

ШАПАТ МАСЛИНЕ

Ојутала си вјекове,
Уплела их у чворове.
Усвојим модрим косама
Кријеш тајну најчудног постојања.

Одувијек, заувијек.
Дарујеш у бездан неба и срца
Плод богова,
Дланове гријеш на зрацима
сунца.

Штитиш од стварности
која измиче,
Постојањиш се браниш
Оддана што једни на друге
личе.

У инат си вјечна и онда када
тезaborаве,
Златним плодом зајељујеш ране.
Опстајеш да спајаш и
миришеш,

Израњавање руке
победоносно ширши.
Сазријевању ријечи утвоме
плоду,

Опстани и остани понос
народу.
Ићутиш...
Пркосна. Поносна. Свачија.
Ничија. Јединствена.

1

NOV.
DEC.

Сена Пелинковић
ОШ „Мркојевићи“
Печурице

(Прва награда на конкурсу
„Шапат маслине“)

ЈЕСЕН НАМ СТИЖЕ

Полако и све ближе,
Онет нам јесен стиже.

Шапуће липа музiku,
Што вјетар свира,
Капљице кише,
Жuto лишићe јoдира.

Смјешка се облак
Сутону златном што сија,
Мирише печени кестен,
То баш прија.

Никола Радуновић
ОШ „Штампар Макарије“
Подгорица

Татјана Барда,
ОШ „Блажо Јоков Орландић“, Бар

Да схвате велике животне поуке

ЂЕЧИЈИ СВИЈЕТ

Нове књиге МУДРИ САВЈЕТИ

(Јаронимас Лагицкус: „Твој пут среће“, Удружење књижевних преводилаца Црне Горе, Подгорица, 2012)

Литванска књижевност за ћецу и младе мало је позната нашим читаоцима, па је самим тим појава ове збирке кратких прича и културни подвиг, без обзира то што долази као пријевод са руског језика. Ради се о култивисаном и запаженом прозаисти, углавном за ћецу узраста, који своје мудре поруке и идеје, искуства и савјете искажује непосредно и на директан начин, с наглашеним поучним и дидактичким интонацијом.

Његова етичка и педагошка упутства емпиријски су обожена и темеље се добрым дијелом на

животним истинама, које је аутор доживио у младости, а и касније. Инсистирајући на „путу среће“, он заправо жели да свако дијете буде здраво и весело, воспитано и вриједно, јер у томе види тај поход ка срећи и успјеху.

На моменте сажето, али свакако узбудљиво приповијеђање, употпуњено бајковитим детаљима који додатно обогађују структуру и значење ових прича и записа, биће, без сумње, диван естетски доживљај за ћецу предшколског и основношколског узраста.

Др Милутин Ђуричковић

У Народној библиотеци „Радосав Љумовић“

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ ДУШАНА ЂУРИШИЋА

Најпознатији црногорски писац за ћецу и младе Душан Ђуришић, 6. децембра имаје јубиларно књижевно вече у Народној библиотеци „Радосав Љумовић“. Осамдесетогодишњи гјесник објавио је преко 40 књига, заступљен је у свим црногорским и југословенским антологијама, као и у читанкама за основну школу. Сарадници емисије „Радозналица“ Радија Црне Горе казивали су гјесникове стихове, а писци Жарко Л. Ђуровић и Слободан Вукановић говорили су о његовом стваралаштву.

Душан Ђуришић са изванредном лакоћом и мајсторством

пише одличну поезију, неодољиву, магичну, снажну и пуну љубави. Он импонује плодношћу, оригиналном творачком моћи, емоционалним ставом, тематиком, мотивима, поетском формом римовања и гјесничким језиком. Многоспратна поетска творевина Душана Ђуришића, саткана у временском распону од преко шест десетија, значајно је обогатила савремену црногорску књижевност, истакао је, између остalog, Жарко Л. Ђуровић.

Најмлађи, и они што дуже памте, уживали су у овој успешној књижевној вечери.

2

NOV.
DEC.

ЗИМА

Пахуље у ритму плешу
Око брезе се веселе
Испод јеле зека ћуту
У подвиге креће смеле.

У скоку се вјеверица
Преврнула много пута
Ни лисица не зна гдје ће
А вук гладан шумом лута.

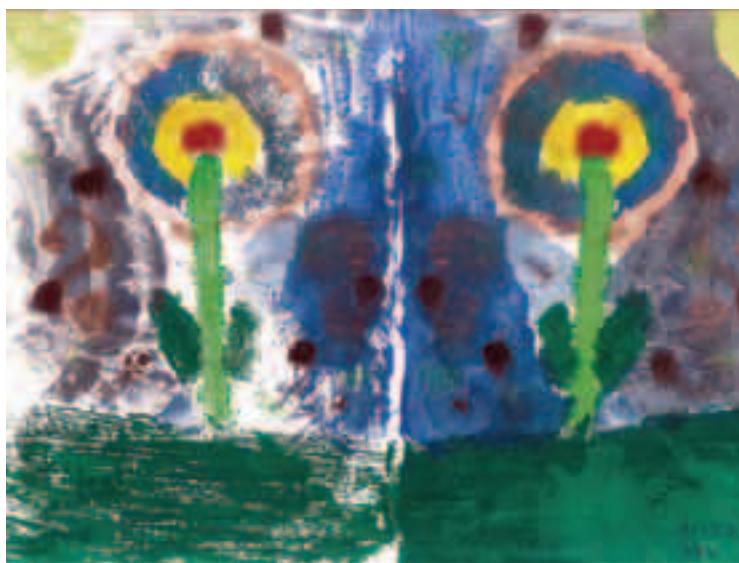
Под бијелом покривачем
У велико медвјед хрче
Наоколо испред ловца
Преплашене срне трче.

Вије брјегом, вије долом
Јака зима смијех вије
Дјечја граја на падини
То сузимске чаролије.

Миодраг Чабаркова

Марко Радосавовић, ОШ „Октобар“, Подгорица

Милица Капа, ОШ „Југославија“, Бар

СВАКО СВОЈУ ЗВИЈЕЗДУ ИМА

Свако своју звијезду има
У очима, у њедрима.

Свако своју звијезду носи
У осмијеху, и у коси.

Небо, сиђи мало доље,
Кад те ћеца тако воле.

Нек звијезде на земљу слете,
Да их бере свако дијете:

Кад у плаве снове оде,
Да их бере ко јагоде.

Свако своју звијезду чека
Да слети ко тајна нека.

На дланове, у прегршти,
Да свијетле, да бљешите
прсти,

Међу пјесме, међу приче-
Звијезде што на ћецу личе.

Небо, сиђи мало доље,
Кад те ћеца тако воле -

Нек се све на свијету плави
Од љубави, од љубави.

Велимир Милошевић

ВЕЗИЉА

На дивном платну од лана
Мајка везе руже црвене.
Замоли је сунцокрет једнога
дана
Да и њега навезе док не увене.

Идућег јутра, мјесто у башти,
На платну освани сунцокрет
прави,
Свјежко у сунчевој машти
Заједно с црвеном ружом на
глави.

Кад мајка везе, платно
нестаје
И претвара се у бујну башту:
Ил платно поново лан
постаје,
Ил мајка има чаробну машту.

Јеврем Брковић

БЕДУ МРАЗУ

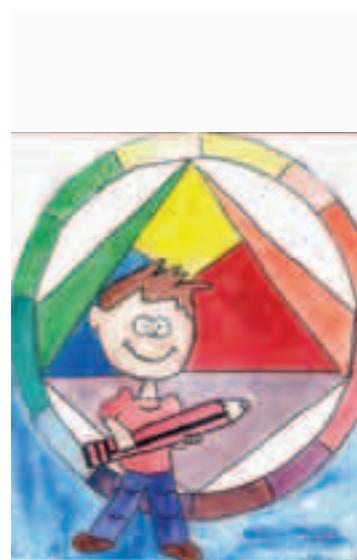
Молимо ћеда МРАЗА
Није фраза
Да нам испуни све жеље
Било мале или веље

Мени треба кабинет
Да смјестим интернет
Да по себи знање шета
Из Европе и свијета

Са екрана да ме буду
Весела пјесма срећних људи
Да ме виде на екрану
Како читам пошту страну

Преко сјаја можемо се звати
И сити се испричати
Од радости ја скакућем
Као птица кад цвркуће

Владо Павићевић

Милица Поповић, Бар

ПОЕЗИЈА АЗЕРБЕЈЦАНА

ДЈЕЧАК И ЛЕД

Ишао ученик малишан.
И скок на лед, враголан.
Поклизнуо се у ходу,
доживио незгоду.

Устао дјечак, и стоји.
Љутито леду говори:
- Каква то чуда ствараш?
Човјека с ногу обараши!

Прољеће кад завлада,
показаће ти тада.
Отањићеш се, потећи,
право у ријеку побјећи.

Мирза Алекпер Сабир

РИЈЕКА

С високих гора, из даљина,
испод ледничких сједина,
вода хладна, као лед.

Вода та у недоглед
у црна пога се спила
да би пуно земљу напотила.

Јури, и треба јој да крене,
да налије ливаде зелене.

Чека њено гibaњe лако
свака башта, дрво свако.

Мехти Сеидзаде

ДОМОВИНО МОЈА

Радосна земља,
поља сјетлојасна!
Домовино моја,
како си прекгасна!

Зелени се башта,
срца благодатна.
Није земља – него благо,
домовина златна.

Нахранила си ме,
љубављу задојила,
младом снагом
нас си напојила.

Нема земље милије
од домовине своје.
У сред твојих грana
гнијездо је моје.

Радосна земља,
поља сјетлојасна.
Домовино моја,
како си прекарсна!

Абдула Шаиг

ПЧЕЛА

Она ме жајнула јаче,
ја одмах у плач, ујеџа.
А ето цвијеће не плаче,
мада и њега пчела пеца.

Аламзар Ализаде

(Пјесме је на црногорски
препјевао Душан Ђуришић)

МИРИШЉАВИ БЕХАР

Пролеће је лијепо доба,
у њему почиње моба.
Висибабе, лале и руже
Лијепи мириш ти пруже.

Сјуга стижу маленеласте,
лијепо цвијеће почиње да
расте.
Огромни топи се смијег,
а издалека се види шарени
брјег

Трава нова ниче
и нови пријатељ се стиче.
Миришљави бехар гране
грије,
свако дијете у игри може да
се скрије.

Минеа Тахировић
ОШ „Мустафа Пеђанин“
Рожаје

РАСТЕМ, НЕ ОМЕТАЈ!

Растем, не ометај!
Не држи ми предавања
Пусти ме, не сметај.

Желим расти без муке
Држати раширене руке
Трчати дugo без граница
Бити високо као птица.

Немојте мама и тата
Стајати ми на врата
Желим имати крила
Даби од вас виша била.

Растем, не ометај!
Не држи ми предавања
Пусти ме, не сметај.

И ти, млађа сестро се
помјери
Јер желим расти по својој
мјери
Ја растем, сви знајте
Изато ми не сметајте.

Милена Шоровић
ОШ „Југославија“
Бар

У ОШ „Олга Головић“,
Никшић: Ликовна
изложба Татјане Николић
**ОДУВИЈЕК
САМ ВОЉЕЛА
ДА ЦРТАМ**

Први су утицији уласка у престижну школу „Олга Головић“ као да се улази у галерију. Наиме, хол школе су украсили ликовни радови ученика, од којих се истиче пано Татјане Николић, ученице IX разреда. „Одувијек сам вољела да цртам. Учитељице су примијетиле мој таленат, за цртеже сам од њих добијала похвале. Штафелај и бојице су ми купили родитељи и савјетовали ме да увијек нађем времена за цртање. Највећу захвалност дuguјем својој наставници ликовног Милици Пејовић, која ме од шестог разреда прати и улаже велики напор да што боље развијем свој таленат. Треба дosta вјежбати и примјењивати различите технике, али уз подршку моје наставнице и њеног бодрења ништа није тешко“, каже Татјана.

Бл. К.

XXVI „Сусрети под Старом маслином“ – Бар

ПРОМОВИСАНА АНТОЛОГИЈА ЦРНОГОРСКЕ ПОЕЗИЈЕ ЗА ЂЕЦУ

Овогодишњи лауреат традиционалне поетске манифестијације „Сусрети под Старом маслином“, одржане крајем новембра у Бару, јесте Душан Поп Ђурђев из Новог Сада. Ђурђев је, преузев образложену жирија, „оригинална ј песничка појава у књижевности, али и изузетан и јединствен по стилу и тематици, с посебним и несвакидашњим идејама, како у тексту, тако и у илустрацијама. Дао је велики допринос литератури за ђецу и потврдио аутентичност писца“. Ђурђев је објавио 17 књига за ђецу, више књига за одрасле, приредио је више књига из стране литературе, велики број значајних књижевних награда.

На „Пјесничком камену“ отворено је новоисписано име овогодишњег лауреата, а на платоу Дома револуције Ђурђев је засадио маслину, и потом с брада у море спустио маслинов вијенац с поруком мира, наде, љубави.

На Мировици, под Старом маслином, пјесници из Црне Горе и региона читали су своје стихове: Слободан Вучинић, Владислав Павићевић, Душан Говедарича, Драгиша Јововић, Ибрахим Берјаши, Рајко Јолчић, Слободан Станишић, Бошко Ломовић, Мирсад Бећирбашић и други. Прву литературну награду на традиционалну тему „Шапат маслине“ добила је Сена Пелинковић, ученица VII разреда ОШ „Мркојевићи“, Печурице; другу Викторија Мишельић, ученица VIII

Зимовање на Веруши ШКОЛА СКИЈАЊА

Ћечије одмаралиште налази се у подножју планине Ком, на 1200 метара надморске висине, удаљено 45 километара од Подгорице, смјештајног капацитета 120 кревета. У одмаралишту најимље чека пуно забаве, лијепо дружење, као и организовани програм одмарала и рекреације ђече са ШКОЛОМ СКИЈАЊА. У одмаралишту се налазе: библиотека, ТВ сала, ресторан, кантина, простор за одржавање забавних програма, ту су и стазе за скијање и шетњу.

Смјене су организоване у трајању од седам дана.

Обезбијеђена је здравствена заштита.

Бесплатна школа скијања (коришћење ски-лифта и ски-опреме).

Цијена седмодневног пансиона је 120 евра.

Могуће је плаћање је у три рате. Прва смјена је од 4. до 11. јануара 2013.

Друга смјена од 11. до 18. јануара

Трећа смјена од 18. до 25. јануара

Информације можете добити на телефоне: 665-089, 665-090, 067 640 220, 067 516 478
Факс 665-086

БИБЛИОТЕКА ЈЕ КУЋА У КОЈУ УЂЕШ МАЛИ, А ИЗАђЕШ ВЕЛИКИ

Библиотека је храм за знатиље. Она је царство свјетова. Тим свјетовима влада ум и машта, јер кад год пожелимо они се промијене. А ти свјетови се граде у библиотеци. Да ли вам је познат онја осјећај кад уђете у библиотеку? Само сте прекорачили праг, а већ можете да намиришете књиге. Осјетите неко трептање у врховима прстију, као да већ прелиставате неку. Онда свечано закорачите и, пролазећи уским пролазом између полица, као да летите, додирнете сваку књигу појединачно. Када се снађете у свим сновима, жељама и порукама које лете око вас, онда можете да одаберете књигу.

Књига расте са сваким прочитаним словом, а са сваком прочитаном књигом растете и ви. Као да упујате свијет те књиге. Опипате сваку њену страну, омиришете сваки лист. Послије неколико добрих књига већ сте зависник. Шта све чи-

ните, шта све измишљате само због књига. Ја сам пар пута измислила да ме боли глава не бих ли остало код куће и наставила да читам књигу. Књига храни душу, ви храните књигу. Јер највећа казна књизи је да је нико не чита. Али онда књига мора да се врати кући, свом родном крају – библиотеци. И ви је по-лако поведете за руку. Онда плачејте јер морате да се растанете. Растанци од најбољих пријатеља никад нијесу лаки. Али, с обзиром на толико књига у библиотеци, ускоро ћете наћи новог.

Уђете у библиотеку мали и славашни, а изађете велики и поносни. Изађете знајући да дајете трунку свјетlostи библиотеци, да сте тамо ставили дио себе. Да сте јој дали живот и повјерили све своје тајне.

Милица Прелевић
ОШ „Саво Пејановић“
Подгорица

НА РАСКРСНИЦИ

Још од малих ногу сањала сам како изгледа бити одрастао човјек. Жељела сам ту слободу, самосталност коју одрасли имају. Жељела сам живот без граница. Сада, када се ближим толико жељеним годинама, јавља се страх у мени.

Сви су одувијек говорили како је живот тежак, колико се добро треба пазити, јер зло је на сваком ћошку. Давали су ми разне савјете који су ме више застрашили него што су ми помогли. Усадили су ми страх од људи, могућих грешака, разочарања. Знам да ме само покушавају упозорити, али ме тако вежу за земљу. Како ће неко са страхом урадити било шта за шта је по-

требна храброст, воља? Својим узорчењима уливају у нама вјечну несигурност од будућих догађаја. Требало би да најдомаћији подржавају у свакој одлуци коју смо спремни да спроведемо у дјело. Требало би да нас тјерају даље у нова искуства, у нове догађаје.

Дјетињство је само један стадијум живота. Налазимо се на раскрсници и спремни смо кренути у нова искушења. Пожелите нам срећу, јер то је једино што нам је потребно.

Ива Вујошевић
ОШ „Југославија“ Бар

Сеида Белеговић и Душан Поп Ђурђев

Милена Контић
Радмила Шкулетић, ОШ „Блажо Јоков Орландић“, Бар

Марија Лековић

ИСТОРИЈСКИ КАЛЕНДАР ЦРНЕ ГОРЕ

12. новембар 1961.

ОСНОВАН ТЕХНИЧКИ ФАКУЛТЕТ

Други по реду црногорски факултет настао је у Титограду као електро одсек, одјељење Електротехничког факултета у Београду. Уз Економски и Правни, учествовао је 1974. у конституисању Универзитета у Титограду, данашњег Универзитета Црне Горе. Из Техничког факултета 1977/78. израстао је Електротехнички факултет, који данас дјелује у оквиру Универзитета Црне Горе и представља модерно концептујану наставно-научну институцију.

15. новембар 1943.

ЗАВНО ЦРНЕ ГОРЕ И БОКЕ

У Колашину је одржана скупштина представника народноослободилачких одбора из свих крајева Црне Горе и Боке, на којој је изабрано Земаљско антифашистичко вијеће народног ослобођења, као највише представничко и политичко тијело за Црну Гору и Боку. На скупштини, којој су присуствовала 544 делегата, изабран је Извршни одбор, с циљем да обавља послове владе. Тим чином обновљена је државност Црне Горе, изгубљена 1918. На овом засиједању ЗАВНО-а истакнут је захтјев да Црна Гора у новој Југославији има, као федерална чланица, равноправан положај као осталима. За првог председника ЗАВНО-а изабран је др Нико Миљанић.

4

NOV.
DEC.

17. новембар 1875.

ЦРНА ГОРА – ЧЛАНИЦА МК ЦРВЕНОГ КРСТА

На конгресу у Женеви, Црна Гора је примљена у међународну организацију Црвеног крста, као њена 26. чланица и једно од најстаријих националних друштава Црвеног крста у свијету. Исте године 3. августа, непосредно након дизања Херцеговачког устанка, на Цетињу је основан Одбор за помоћ страдајућим Херцеговцима који су као избеглице стизали у Црну Гору. За председника одбора изабран је митрополит Иларион Рогановић. Одбор је 17. новембра прерастао у Друштво црногорског црвеног крста. Писани документ о томе, да би био пуноважан, послат је у Женеву на ратификацију. За председника Друштва изабран је Висарион Љубиша, а за секретара Шпиро Ковачевић.

18. новембра 1978.

ОСНОВАН ТЕНИСКИ САВЕЗ ЦРНЕ ГОРЕ

Основачка скупштина Тениског савеза Црне Горе, којој су приступали представници тениских клубова из Титограда, Котора, Бара, Петровца и Херцег Новог, одржана је на Цетињу. За првог предсједника ТС изабран је Петар Лубарда из ТК Котор. Почеци тениса у Црној Гори датирају још из лета 1894. Тада је делегација Британске медитеранске флоте, која је боравила у Задру, стила у Бококоторски залив, а након тога посетила Цетиње, на позив књаза Николе, и организовала тениски турнир на коме су учествовали официри Флоте, чланови књажеве породице и представници дипломатских мисија. О том турниру писала је исте године лондонска ревија „Арене“, и то је први писани документ о игрању тениса у Црној Гори. Након тог, за Цетиње несвакидашњег спортског догађаја, порасло је интересовање за тенис, па је до 1910. при посланствима у пријестоници изграђено једанаест тениских терена.

20. новембар 1379.

ПОВЕЉА БАЛШЕ II ДУБРОВАЧКИМ ТРГОВЦИМА

Господар Зете, најлађи син Балши I, у намјери да дефинише царинске обавезе према дубровачким трговцима, исписао је на Ратцу (путу у близини Спича) повељу дубровачким трговцима, настављајући тако праксу коју је установио његов претходник. У повељи је Балша II прописао да се као и раније „плаћа по 2 динара од нандије (товара)“ код промета житом, „а на Дању и на Криву Ријеку да плаћају како су плаћали при животу брата мага господина Ђурђа“. У овој повељи се конкретно говори о царинама за дубровачке трговце у Зети, што није било уobičajeno у дотадашњим уговорним исправама, а разлог је лежао у томе што су царине на мање реметиле односе Балшића и Дубровника.

Предшколско образовање из угла психолога КАКО ОДАБРАТИ ОДГОВАРАЈУЋУ ИГРАЧКУ

Пише Лидија Мирковић

САВЈЕТ

Да ли вам се дешава да се потпуно слудите док стојите испред непрегледних рафова с играчкама покушавајући да одаберете нешто што ваш малишан након једнодневне забаве неће заборавити у неком мрачном ћошку? Уколико се приликом избора играчке не руководите цијеном или трендом, већ узрастом и интересовањем ћетета, сигурно ћете му поклонити праву ствар.

Узраст од двије до три године

Дијете на овом узрасту „пуца“ од енергије и сигурно ће бити срећно када на поклон добије играчку с точкићима коју може да гура и вуче за собом. Још ако она притом испушта звукове, свира или лупка попут возића са различitim melodijama, паткице која удара крилима или ћечије косилице за траву, слободно набавите чепиће за уши – потрајаће.

Ово је право вријеме да свом неуморном трчкаручом дарујете први трицикл, сабуно пењалицу, тобоган или коњић који се љуља, за вježbaњe крупне моторике. Упоредо са тим, обезбиједите му играчке помоћу којих ће усавршавати фине моторичке покрете и координацију ока и руке. Било да се опредијелите за популарне коцкице, сортре облика, веће куглице које се никну на канап или једноставније дрвене пузле,

нећете погријешити. Пошто у овом периоду почиње да се испољава ћететова креативност, можете га обрадовати комплетом великих кревета, воштаним бојицама, нетоксичним бојама за цртање прстима или упослiti његове ручице пластилином или глинамолом.

Средином друге године машта малишана интензивно се развија, због чега су им неопходне играчке којима ће већ преживљена искуства моћи да уобличе на нов начин. Поред незаобилазних луткица за облачење, оплемените игру свог ћетета докторским, кухињским или мајсторским сетом.

Компјутерски кутак ЗА МАЛЕ КОМПЈУТЕРАШЕ

Енглески се може учити кроз игру. На сајту Британског савјета прави је рудник игара, пјесмица и прича за најмлађе. Слушање, гледање, читање, писање, граматичке игре и квизови – само је дио онога што увек може користити у савладавању енглеског језика (<http://learnenglishkids.britishcouncil.org/en/>).

Више од пет хиљада бесплатних бојанки налази се на www.bojanke.com. Цртежи омиљених ликова из бајки и цртаних филмова лако се преузимају, још лакше штампају. На истом сајту налази се

и више од 100 занимљивих игрица, као и око 300 позадина за екран (desktop).

Програм Play Guitar 2.0 може вам помоћи да научите да свирате гитару. Преузима се с адресе <http://www.nl-guitar.com>. Састоји се из пет поглавља, око 50 лекција, за почетнике: од правилног држања гитаре и учења нота, до неких сложенијих нумера. Програм садржи одређени број звучних записа, па можете свирати заједно с вашим рачунаром и тако проверити да ли сте на правом путу.

Хелена Чукић, ОШ „Октобар“, Подгорица

Анђела Кустудић, ОШ „Стефан Митров Љубиша“, Будва

BUKURITË E ATDHEUT TIM

Pranvera ringjallje paraqet,
me bukurinë e vet.
Në kullota plot lulëzim
bariu ruan qengjat me gëzim në
vendin tim.

Në verë mërgimtarët në atdhe
vijnë,
lulet e kurbetit hedhin valle,
fluturat u bashkangjiten në
vallëzim,
kurse bleta mbledh nektarin me
ngazëllim.

Në bankat shkollorë kthehem i në
vjeshtë,
punëtori i vjelë permët nga degët,
bujku arën lëvron,
ndërsa thnegla ushqimin për
dimër siguron.

Pastaj vjen dimri me borë e shi
i shoqëruar me Krishtlindje e Vit
të Rë.
Fëmijët dorë për dorë
kënaqen duke luajtur me dëborë.

Në çdo vend gjen lumturi,
në çdo vend ka bukuri,
por për mua më i bukur ndër të
gjithë
është Malësia, atdheu im.

Antoneta Gjokaj
SHF "Mahmut Lekiq", Tuzi

ЉЕПОТА МОЈЕ ДОМОВИНЕ

Прољеће оживљавање
показује,
својом љепотом.
Пашњаци су пуни цвијета,
пастир чува јагњад са
радошћу у мојој земљи.

Љети мигранти долазе у
зavicaj,
цивије из печалбе плеше,
и лептири уживају у плесу,
пчела сакупља нектар са
усхићењем.

У школске клупе враћамо се у
јесен,
радник обрао воће са грана,
пољопривредник земљу оре,
док мрави за зиму скупљају
храну.

Онда дође зима са снijегом и
кишом
у друштву Божић и Нова
година.
Ђеца се држе за руку
уживајући играју са снijегом.

У свакој земљи проналази
срђу,
у свакој земљи љепота дивна,
али за мене најљепша међу
свима
јесте Малесија, мој завичај.

Антонета Ѓокаж
ОШ „Махмут Лекиќ“, Тузи
(На црногорски прево
Димитров Поповић)

Ајдин Ђоковић
ОШ „Махмут Лекиќ“, Тузи

Otvoren kabinet za nastavu turističko-ugostiteljske struke u Srednjoj stručnoj školi u Bijelom Polju

NOVI ĐAČKI RESTORAN I KUHINJA

Opremljen i kabinet za recepciju i agencijsko poslovanje

U Srednjoj stručnoj školi u Bijelom Polju otvoren je kabinet za nastavu turističko-ugostiteljske struke koji je opremljen u okviru Projekta „MNE/011: Jačanje stručnog osposobljavanja na sjevero-

litetno školovanje potrebni dobiti uslovi, dobro obučeni nastavnici i zainteresovani i inspirisani učenici. Ističući veliku ulogu Ministarstva prosvjete, koje je prepoznao ulaganja maksimalno iskoristimo i da znanjem i zala-

BOLJI USLOVI ZA PRAKTIČNU NASTAVU: Stvaranje majstora struke

istoku Crne Gore". Adaptiran je prizemni dio škole, deđe je napravljen đački restoran i kuhinja s najsvremenijim aparatima, a opremljen je i kabinet za recepciju i agencijsko poslovanje. Vlada Luksemburga, u saradnji s Vladom Crne Gore, agencijom „Luks development“, Karitasom i Centrom za stručno obrazovanje, izdvojila je u tu svrhu 177.000 eura.

Direktor škole Božidar Ljujić istakao je da su za kva-

vanja, on je zahvalio Vladu Luksemburga, Oani Voditi, savjetnicima na projektu „MNE-011“, i Dušku Rajkoviću, direktoru Centra za stručno obrazovanje.

Prepoznajući iz sopstvenog iskustva da je ulaganje u obrazovanje najbrži i najbolji način osnaživanja cijelokupnog društva, Vlada Luksemburga stvorila je ovim projektom uslove za učenje u više škola na sjeveroistoku Crne Gore, da

Lj. V.

ganjem kadra stvorimo majstore struke koji će, ako ne nastave školovanje, odmah doći do posla i dati doprinos razvoju cijelog društva – kazao je Ljujić.

U okviru projekta „Jačanje stručnog osposobljavanja na sjeveroistoku Crne Gore“ opredijeljeno je 4.280.000 eura. Renovirane su i škole u Mojkovcu, Beranama, Plavu, Andrijevici i Rožajama.

Lj. V.

Četrnaest predškolskih ustanova i osnovnih škola uključeno u multikulturalni projekat „Simpl“

PROMOCIJA RAZLIČITOSTI

Projekat „Simpl“, koji je nedavno predstavilo Ministarstvo za manjinska prava, promoviše multikulturalizam, utemeljen na priznavanju različitosti i jačanju manjinskih identiteta. Za

zovaće seminare i okrugle stolove.

U projekte na lokalnom nivou biće uključeno sedam predškolskih ustanova: „Bambi“, Tivat, „Solidarnost“, Ulcinj; „Dragan Kovačević,

trović“, Berane i „Hajro Šahmanović“, Plav.

Na taj način omogućeno je deci u predškolskim ustanovama i osnovnim školama da se međusobno upoznaju,

Srednja ekonomski škola „Mirko Vešović“ iz Podgorice PRVI NA MEĐUNARODNOM SAJMU ŠKOLSKIH PREDUZEĆA

Školsko preduzeće za vježbu „Honey bee“ Srednje ekonomski škole „Mirko Vešović“ iz Podgorice osvojilo je prvo mjesto na Međunarodnom sajmu školskih pre-

duzeća za vježbu u Zagrebu, u kategoriji „najbolja vizuelna prezentacija“. Na smotri je učestvovalo još jedno preduzeće iz Ekonomski škole – „Božanske kapi“.

Učenici Ekonomski škole pokazali su visok nivo znanja i vještina iz predmetništva, a preduzeće su predstavila proizvode od meda i assortiman pića Kompanije „13. jul – Plantaže“.

Sajam je organizovala Obrazovna grupa „Zrinski“, a učestvovali su i učenici iz Slovenije, Finske, Austrije, Poljske, Mađarske, Italije i Hrvatske.

Lj. V.

IDEJE: U Elektrotehničkoj školi „Vaso Aligrudić“ u Podgorici grafiti sa likovima heroja, revolucionara i naučnika

MORALNE POUKE SIJAJU SA ZIDOVIMA

Elektrotehnička škola „Vaso Aligrudić“ u Podgorici odne-davno je u ljepšem ambijentu. Zidovi dva paviljona ukrašeni su likovima narodnog heroja Ljuba Čupića i Nikole Tesle, najvećeg pronalazača iz polja

ve prljali pogrdnjim porukama. Ideja da se na zidovima nadu likovi heroja, revolucionara i naučnika urodila je plodom, te smo tako uspjeli da prekinemo ovu ružnu naviku. Na zadovoljstvo učenika i profesora, zid na

Đeca s divljenjem posmatraju i lik Nikole Tesle

elektrotehničke. Ideja je potekla od uprave škole.

„Grupa učenika mnogo je otežavala nastojanje uprave da škola djeluje uredno. Nakon krećenja, uvijek su iznova zido-

kojem se našao lik Ljuba Čupića i nakon šest mjeseci ostao je čist. Namjera je bila da deči kroz njegov lik posredujemo pouku o moralnim vrijednostima: čestitosti, poštenu i junaš-

gli su umjetnički nivo i veoma smo im zahvalni“, ističe Veselin Pičurić, direktor ove vaspitno-obrazovne ustanove.

Š. B.

Podrška 3.000 učenika pljevaljskih osnovnih i srednjih škola izgradnji doma mladih u Kosanici

MOK I FIFA ZA BUDUĆNOST MLADIH

Zahvaljujući Pljevljaku Mensuru Džankoviću, Međunarodna federacija fudbalskih asocijacija (FIFA) pomoći će izgradnju doma za mlađe, koji će vjerovatno biti u selu Kosanica

Pljevljak Mensur Džanković nedavno je biciklom prešao 1.760 kilometara do Lozane i Ciriha, gdje je predstavnici organizacije FIFA predao projekat izgradnje doma za mlađe.

Koliko je put bio težak, govori i podatak da se nakon petnaestodnevne vožnje od Pljevlja do Ciriha u rodni grad vratio lakši za 11 kilograma.

Biciklista iz Pljevlja dobio je poziv od Kristiana Stama, glavnog menadžera organiza-

cije FIFA, da pošeti sjedište te asocijacije i detaljnije predstavi svoj projekat.

„Bilo je teško voziti po lošem vremenu, ali ni u jednom trenutku nije sam pomislio da odustanem, jer mi je glavni motiv bio broj potpisa podrške projektu, a posebno podrška 3.000 učenika osnovnih i srednjih škola iz Pljevlja. Vjerovao sam u projekt i ispostavilo se da je i FIFA našla interes da ga finansijski podrži“, rekao je

Džanković.

Prema njegovim riječima, projekat „MOK i FIFA – za budućnost mladih“ bazira se na izgradnji doma za mlađe na ruralnom području opštine Pljevlja koji bi koristili mlađi ne samo iz tog grada i Crne Gore već i iz država u okruženju, Balkana, pa i Evrope.

O. D.

Sa seminara u Podgorici

potrebe njegove realizacije osnovana je Agencija za pomoći interkulturalnom obrazovanju, koja će raditi na suzbijanju diskriminacije u obrazovnom sistemu. Ona će pokrenuti kampanju koja će biti realizovana na internacionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou, i organi-

Nikšić; „Dječiji vrtić“, Plav; „Dječiji vrtić“, Gusinje; „Naša radost“, Herceg Novi i „Radmila Nedić“, Berane, i sedam osnovnih škola: „Milan Vučović“, Herceg Novi, „Mileva Lajović – Lalatović“, Nikšić, „Džafer Nikočević“, Gusinje, „Maršal Tito“, Ulcinj, „Drago Milović“, Tivat, „Radomir Mi-

Lj. V.

15

NOV.
DEC.

Prosječni rad

VIJESTI IZ ŠKOLA

OŠ „Marko Miljanov“ u Bijelom Polju VRIJEDNA DONACIJA JAPANSKE VLADE

Osnovna škola „Marko Miljanov“ u Bijelom Polju dobila je, zahvaljujući donaciji Vlade Japana (u iznosu od 82.930 eura), nove prozore i vrata. Tim povodom školu je posjetio Tošio Cunozaki, japski am-

potrebe stanovništva u Crnoj Gori od 1998. godine iznosi oko 1,3 miliona eura, dok je ukupan iznos japanske pomoći Crnoj Gori u istom periodu veći od 15 miliona eura. Vlada Japana obezbeđuje

nja Vlade Japana – kazao je ambasador Cunozaki.

Za ovu vrijednu donaciju Vladi Japana i ambasadoru Cunozakiju zahvalili su pomoćnica ministra prosvjete i sporta Vesna Vučurović, pot-

Radovan Obradović, Tošio Cunozaki, Vesna Vučurović i Blagoje Vujišić

basador u Crnoj Gori.

– Donacija japanske vlade predstavlja podršku unapređenju obrazovanja u Crnoj Gori. Uključujući ovu donaciju, ukupan iznos japanske pomoći kroz projekte za osnovne

finansijsku pomoć neophodnu za realizaciju projekata koji će doprinijeti ekonomskom i socijalnom razvoju zemlje. Životna sredina, zdravstvena i socijalna zaštita i obrazovanje glavne su oblasti interesova-

predsednik Opštine Bijelo Polje Radovan Obradović i direktor OŠ „Marko Miljanov“ Blagoje Vujišić.

Lj. V.

Sporazum o saradnji Srednje ekonomske škole iz Podgorice i Obrazovne grupe „Zrinski“ iz Hrvatske

16

NOV.
DEC.

RAZMJENA UČENIKA I NASTAVNIKA

Prosjetni rad

Srednja ekonomska škola „Mirko Vešović“ iz Podgorice

Učenici i nastavnici međusobno će razmjenjivati sarađivaće s Obrazovnom

iskustva, a zajedno sa Centrom za stručno obrazovanje

grupom „Zrinski“ iz Hrvatske. Direktori ovih ustanova Branimir Đukić i Vitor Tafra potpisali su sporazum koji, poređ ostalog, podrazumijeva razmjenu učenika i nastavnika.

trom za stručno obrazovanje biće organizovana i edukacija nastavnika, istaknuto je tom prilikom.

Potpisivanju sporazuma prisustvovali su direktor Cen-

ta Marko Vukašinović i ataše Hrvatske u Crnoj Gori Martina Krajačić.

Lj. V.

OŠ „Bać“ u Besniku, Rožaje

NOVI SPORTSKI POLIGON - BOLJI USLOVI ZA NASTAVU

U njegovu izgradnju Opština je uložila oko 70.000 eura.
U planu i fiskulturna sala

Područno odjeljenje OŠ „Bać“ u Besniku (Rožaje) dobio je novi sportski poligon. U njegovu izgradnju Opština je uložila oko 70.000 eura.

Predsednik Opštine Nušret Kalač kazao je na prigodnoj svečanosti prilikom otvaranja objekta da je lokalna samouprava veoma po-svećena poboljšanju uslova

nastave u seoskim školama, te da su objekat sličan ovom izgradili i u Mjesnoj zajednici Kalače.

– Obezbijedili smo sredstva da u narednoj godini završimo fiskulturnu salu u matičnoj školi u Baću. Za tu namjenu Vlada će izdvojiti 200.000 eura, a ostali dio obezbijediće opština – ista-

kao je Kalač.

Direktor OŠ „Bać“ Hasan Kurbardović zahvalio je lokalnoj upravi na razumijevanju za potrebe škole i naglasio da će sportski poligon znatno poboljšati uslove za izvođenje nastave a biće na usluzi i seoskoj omladini.

Lj. V.

Sporazum o realizaciji profesionalne prakse za turističko-ugostiteljska zanimanja u srednjem stručnom obrazovanju BOLJA OBUKA ĐAKA

Sporazum o realizaciji profesionalne prakse za turističko-ugostiteljska zanimanja u srednjem stručnom obrazovanju utvrđena je i aktivnija uloga poslodavaca u procesu realizacije profesionalne prakse. To bi trebalo da doprinese poboljšanju kvaliteta edukacije.

Rezultat kvalitetne profesionalne prakse učenika biće, kako je naglašeno, mlađi ljudi, spremni da odgovore na sve zahtjeve koje im nameće budući rad u tu-

rističkoj privredi.

Na sastanku je dogovoren da se u narednom periodu posveti pažnja reorganizaciji teorijske i praktične nastave u srednjim stručnim školama, kako bi se učenicima omogućilo obavljanje profesionalne prakse u dužem periodu, odnosno od aprila do oktobra, kada je rad u turizmu najintenzivniji.

Lj. V.

Žarko Radulović, Duško Rajković i Predrag Mitrović

OŠ „Janko Mićunović“, Moštanica – Nikšić MARIJA I TEODORA PONOS ŠKOLE

Svim prosjetnim radnicima njihovi daci su ponos. Tako i Osnovnoj školi „Janko Mićunović“, kraj drevnog rimskog mosta, koja ima svoje velike nade: dvije učenice petog razreda. Prema riječima učiteljice Julijane Miranović, učenice Marija Perović i Teodora Gojković zadivljuju svojim uspjehom u učenju, a odlične su i u sportu i plesu. Marija je član Džudo kluba „Sutjeska“ već pet godina. Dobila je 50 medalja na raznim takmičenjima. Teodora je član Plesnog kluba „Korak“, de je osvojila tri zlatne

medalje.

„Mnogo sam srećna što u svom razredu imam ovako uspešnu decu“, kaže sa zadovoljstvom učiteljica Julijana.

B. K.

Zgrada Područnog odjeljenja u Besniku

Kultura usmenog i pismenog izražavanja u osnovnoj školi (1)

RAZVIJANJE STILA I BOGAĆENJE RJEČNIKA

Od svakog nastavnika zahtijeva se neprekidno napredovanje i težnja za usavršavanjem. Ko stagnira, nazaduje. A nastavnik, pokazujući nebrigu za jezik, to prenosi na učenike. Što je veći naš trud oko podizanja vlastite govorne kulture, to se i učenici povode za nama

Piše:
Bosa Drašković

Kultura govora je širok pojam. Ona obuhvata ne samo gramatičke i leksičke pravilnosti nego i stilistiku i sveukupnost neophodnih izražajnih sredstava svih sistema (nauke, tehnike, političkog života). Linguistica Vinogradov je rekao: „Visoka kultura usmenog i pismenog govora, dobro poznavanje i razvijeno osjećanje maternjeg jezika, umijeće da se iskoriste njegova izražajna sredstva, najbolji je oslonac, najvjernija pomoć i najsigurnija preporuka za svakog čovjeka u njegovom opštem životu i stvaralačkoj djelatnosti.“

Maksim Gorki savjetuje: „Jednostavnije pišite. Istinska ljepota i mudrost nalaze se u jednostavnosti. Jezik mora biti jednostavan i tačan, to mu daje snagu, reljefnost i ljepotu“. Međutim, kulturu govora treba braniti od nepotrebogn friziiranja i lažnog sijaja riječi, kao i od onih koji, siromašni duhom, nastoje da siromaštvo ideja i riječi kamufiraju borbom za lažnu jednostavnost. Složenom pojmu odgovara složeni izraz, ali ne treba pridjev složen postovjetiti s pridjevom nejasan, kao što se ni jednostavnost ne smije svesti na netačnost i vulgarizaciju. Kulturno govoriti, znači govoriti riječima i načinom koji odgovaraju i datim

uslovima, uvjerenju i raspoređenju onoga koji govor. Kad nastavnik prilazi poslu

u nastavnom procesu, mora imati na umu Čehovljevu misao: „Učitelj mora biti umjetnik vatrene zaljubljen u svoje djelo“. Kada bi nastavnici, kojima je povjerena briga za kulturu izražavanja učenika, na sebi primijenili Makarenkovu misao: „Prije nego što počnete svoju djecu učiti da govore, provjerite vlastitu govornu kulturu“, često bi tražili uroke neuspjeha u sebi. Da bi što bolje pisali i govorili pravilnim književnim jezikom, učenici bi morali takav uzoran jezik slušati bar od svojih nastavnika u školi. Nažalost, ponekad im tu šansu ne pružaju nastavnici svih predmeta jer ni oni u školi koju su završili nijesu stekli solidnu kulturu izražavanja.

Nastavnici ne bi smjeli olako prelaziti preko nesavršenstva svoje govorne kulture. Od svakog nastavnika zahtijeva se neprekidno napredovanje i težnja za usavršavanjem. Ko stagnira, nazaduje. A nastavnik, pokazujući nebrigu za jezik, to prenosi na učenike. Što je veći naš trud oko podizanja vlastite govorne kulture, to se i učenici povode za nama.

Slušanje – prva vježba

Glavni zadatak nastavnika maternjeg jezika jeste da

RAZUMJETI TEKST

Češćim čitanjem književnih tekstova jezična motorika se navikava na nepoznatije i složenije glasovne skupove i izgovorne cjeline. I recitovanje je govorna vježba, ali se ona ponekad sprovodi tako da je više štetno nego korisno za pravilan razvoj govornih navika. Treba imati na umu činjenicu da dobro recitovanje može uslijediti tek posljice dobrog razumijevanja umjetničkog štiva. Pogrešno je primoravati učenika da uči napamet dalek, nedovoljen ili neshvaćen tekst. Doživljena pjesma ili prozni odlomak lako se pamte. Učenike treba navikavati da se služe citatima koje su naučili napamet. Treba im pokazati da su citati polazna tačka za razvijanje vlastite originalne misli, a što će dalje njegovati i usavršavati nastavnik maternjeg jezika.

uvjeri učenike kako je kultura govora neophodna osobina svakog kulturnog čovjeka. Tako će učenik shvatiti da će ono što postigne u školi lako dograditi samoobrazovanjem. Za razvoj jezičke kulture značajno je osnovnoškolsko doba. Tu se ispravljaju nepravilnosti govora predškolskog uzrasta i stvaraju se temelji za dalja saznavanja. To je period dječe radoznalosti, kad učenik otkriva bogat svijet novih pojmovima, upoznaje mnoštvo riječi, naglo razvija maštu i mišljenje. U takvoj situaciji nije teško izgraditi kulturu govora. Potrebno je dosta organizacijske umještosti.

Govorno i pismeno uvježbavanje vrši se kroz govorne

i pismene vježbe, pored domaćih i pismenih zadataka. Sasvim je prirodno da usmene vježbe prethode pismenim. Učenik može dobro da priča samo o onome što dobro zna. Časovi govornih vježbi primjenjuju se i u mlađim razredima. Dijete ulazi u govornu praksu slušajući, tako da bi se moglo reći da je slušanje prva govorna vježba. Škola mora omogućiti učeniku da što češće sluša pravilan književni govor. To mu prvenstveno moraju pružiti nastavnici svih predmeta, počevši od nastavnika maternjeg jezika. „Uzalud nastavnik maternjeg jezika zida zgradu govorne kulture četiri-pet sati nedjeljno ako je u preostalih tridesetak sati ostali nastavnici

miniraju i razgrađuju“ (Stjepko Težak). Čitanje je takođe svojevrsna govorna vježba, korisna za izgovor, za razvijanje stil i bogaćenje rječnika. I čitanje u sebi je korisno ako se organizuje s određenim zadatkom (da učenici potcrtaju neke riječi i rečenice, da pronađu najvažnije misli, da zapamte dio teksta). Glasno čitanje je aktivnija govorna vježba od tihog čitanja.

Da bismo prevazišli obezvrijedeno poznavanje izreku da se čovjek poznaće po odjeći, moramo se prisjetiti Sokratove misli: „Govori da te vidim ko si“ i pretvoriti je u kritičku. Čovjek se poznaće po govoru“.

Iako su sva područja nastave maternjeg jezika prožeta govornim vježbama, jer je svako pitanje i odgovor učenika u krajnjoj liniji kultivisanje govora, ipak postoje posebni časovi govornih vježbi. Postoje dva tipa govornih vježbi, i to ortopsko-gramatičke i stilsko-kompozicijske.

Igre i takmičenja

Osnovni predmet ortopsko-gramatičkih vježbi dio je fonetike, morfologije i sintakse, gdje norme mjesnog i književnog jezika nijesu iste. Ortopsko-gramatičke vježbe mogu se izvoditi u vidu jezičko-literarnih igara jer „igra je put u kojem djeca upoznaju svijet u kojem žive i koja su pozvana da promijene“ (Maksim Gorki). Jezičko-literarne igre su igre bez materijala za igranje i ne dijele djecu prema standardu, bogatstvu ili siromaštvu. To su tipični primjeri zabavno-poučnih situacija pomoći kojih možemo vaspitno djelovati bez pomoći udžbenika. Ove igre često pratiti takmičenje, i korisne su jer djeca kroz takmičenje osjećaju značaj znanja i svojih jezičkih sposobnosti. One stvaraju veoma živu i radosnu atmosferu. Djeca uče kroz zabavu, svi učesnici igre su veoma aktivni i veoma

KRETANJE – OSNOVA ZDRAVLJA

Ekspanzija zimske rekreacije gotovo je ravna onoj ljetnoj. Grade se novi objekti i čitava naselja, postavljaju se nove žičare, grade skakaonice i staze (klizališta). Javlja se nova industrija specijalizovana za proizvodnju opreme za zimske rekreativne aktivnosti. Mnoge zemlje na taj način od zimskog turizma ostvaruju najviši dio deviznih sredstava, više od bilo koje druge grane privrede.

Već danas blizu pedeset miliona Europljana odlazi na zimske rekreativne aktivnosti na snijegu. Razlog je jednostavan: zimska rekreativna aktivnost u prirodi pravi je izvor zdravlja i životne radosti. Zima prisljava čovjeka na kretanje, a kretanje je osnova zdravlja. Zato su zimske rekreativne aktivnosti jednako važne za sve ljude, bez obzira na starost i pol.

Priredbe

Priredbe unose u dečiji život mnogo novih, snažnih i radosnih utisaka. Značaj zimskih priredbi je veliki. Zahvaljujući priredbama koje se izvode na svježem vazduhu, kod dečije se povećava i interesovanje za njihovo dvorište. Lijepo pripremljene priredbe, sa bogatim ukrasima, ostavljaju na decu vrlo jak utisak, a ti utisci su posebno vidljivi u njihovim stvaralačkim igrama.

Utisci sa priredbe daju podstrek dečjem stvaralaštvu, i deca izmišljaju nove, interesante pokrete, kombinujući ih. Priprema za priredbu ne treba da ima karakter treniranja. U program priredbe ulaze i svakodnevni pokreti. Sastavljujući program za priredbu, vaspitač vodi računa o individualnim osobinama svakog deteta. Odabira pokrete koji odgovaraju dečijim snagama i interesima. Tako, na primjer, detetu koje dobro kliza, nastavnik (trener, vaspitač) dozvoljava da svoju vještinu pokaže ostaloj dečiji. Oni koji naročito gadaju u metu, pokazuju tu vrstu vježbe drugima. Ali, dajući odgovarajuće uloge jednoj dečiji, vaspitač ne treba ni drugu da zapostavi. On se brine da sva dečju budu aktivni učesnici u priredbi, vodi

računa o tome da se dečci prećerano ne optereće i stara se da smjenjuje pokrete s odmorom.

Unaprijed opisanim priredbama pokreti se smjenjuju sa odmorom, ali bez dugoga šetnja i čekanja. Priredba treba da traje najviše 30–40 minuta.

Zaključak

Zimske rekreativne igre unose u život dečeta mnogo veselja i radosti, i veoma utiču na njegov fizički i umni razvoj. U igrama se dečci vježbaju u raznim vrstama pokreta. Igre podstiču dečju, stvaraju vedro i radosno raspoređenje i blagotvorno utiču na nervni sistem. Igre obogaćuju dečje novim uticajima i predstavama.

Kod njega se razvija moć opažanja, pažnja, inicijativa, oštromljje. Dijete postaje okretnije i smjelije, navikava se na disciplinu, na izvršenje određenih pravila koje igra postavlja. Zimske igre koje se izvode na svježem vazduhu imaju svoje specifičnosti. Kretanje treba da se smjenjuje sa odmorom kako bi se izbjeglo prećerano zagrijavanje.

(Autor je profesor fizičkog vaspitanja u OŠ „Mustafa Pećanić“ Rožaje)

AKTUELNO:

Đečje rekreativne aktivnosti u zimskim uslovima (2)

JAČANJE ZDRAVLJA I KVALITETA ŽIVOTA

Zimske rekreativne igre unose u život dečeta mnogo veselja i radosti, i veoma utiču na njegov fizički i umni razvoj

Piše:
Fadil M. Kardović

Zabava na klizaljkama

To je interesantna zimska zabava kojoj se zasad ne počlanja dovoljna pažnja u predškolskom uzrastu. Počev od šest godina, dečci mogu vježbiti klizanje na klizaljkama. Klizanje na klizaljkama povoljno utiče na zdravlje dečeta. Ono ga razvija fizički, jača mišiće nogu, zglobova, ledja, stomaka i razvija osećaj ravnoteže. Učenje treba početi prije prvih mrzaveva, i to upoznavanjem tehnike klizaljki. Klizaljke treba da budu odabrane tačno prema nozi. Dijete treba da nauči da pričvršćuje klizaljke za cipele. Prvi radovi se izvode u sobi, na podu.

Zadatak se sastoji u tome da dečci naviknu da stoe i hodaju na klizaljkama.

Dijete se u početku navikava da održava ravnotežu stojeći, zatim se kreće sitnim koracima na klizaljkama po podu. Držeći se za naslon stolice, dijete pravi polučućanj i čučanj komplikujući vježbanje, izbacivanjem naprijed jedne, pa druge noge. Zatim, treba da nauči da se slobodno kreće po sobi, da se okreće nadesno, nalijevo i u krug. Sljedeća etapa izvodi se na svježem vazduhu, na utabanom snijegu. Kada se savlada hodanje po snijegu, prelazi se na klizanje, najprije objema nogama (od-

PREVENCIJA BOLESTI

Medicina je dokazala da je bavljenje rekreativnim aktivnostima u zimskim uslovima idealno sredstvo za prevenciju bolesti, a naročito nekih oboljenja srca i krvnih sudova. Rekreativne aktivnosti u zimskim uslovima, nažalost, ne mogu se upražnjavati u prikladnoj sredini. Objekti kao što su igralište za tenis, za fudbal, plivališta, sportske dvorane – obavijeni su smogom koji zagadjuje velike gradove. Među mnogobrojnim rekreativnim aktivnostima i sportovima smučanje uživa idealne preuslove najčistijeg i najzdravijeg sporta.

bacivši se jednom) a zatim, odbacujući se, naizmjenično čas lijevom, čas desnom nogom.

Dovoljna su dva-tri zanimanja na utabanom snijegu. Dok su dečci na ledu, treba početi s učenjem pravilnog stajanja na klizaljkama, prvo sa

malo rastavljenim, a zatim sa sastavljenim nogama. Ne treba zaboraviti pokrete rukama (skretanjem lijeve noge izbacuje se desna ruka, i obratno). Klizanje ne treba da traje duže od 15–30 minuta dnevno.

Projekat „Škola bez nasilja – ka sigurnom i podsticajnom okruženju“

BOLJE SPRJEĆITI NEGO LIJEĆITI

Školsko nasilje – pojava kojom se treba baviti osmišljeno, sistematski i kontinuirano kako bi efekti bili vidljivi. Primjena projekta u više škola daje rezultate

Učenici pretukli druga. Dječak na odjeljenju intenzivne njege. Trinaestogodišnjaku izbijen zub. To su naslovi koji nas često uplaše, ali skrenu pažnju da u školama ima nasilja koje može opasno da ugrozi život pojedinih učenika, te da su škole često nespremne da se suoče s tom pojmom. Kada se to desi, javnost se uzburka. Svi se pitaju što preduzeti, a zatim se sve utiša.

Da se o ovoj pojavi ne bi razgovaralo samo kada se jave takvi problemi, Ministarstvo prosvjetе i Kancelarija Unicefa u Crnoj Gori pokrenuli su školske 2005/2006. godine projekt „Škola bez nasilja – ka sigurnom i podsticajnom okruženju“. Projekat je započet u dvije osnovne škole: „Stampar Makarije“ u Podgorici i „Dušan Korać“ u Bijelom Polju, da bi se do kraja 2008. godine proširio na još šest: „Pavle Rovinski“ – Podgorica, „Pavle Žižić“ – Njeguši, „Kekec“ – Sutomore, „Mileva Lajović-Lalatović“ – Nikšić, „Vuk Karadžić“ i „Rado米尔 Mitrović“ – Berane.

– Iskustva u radu s nasijem u školi, koja smo imali u posljednjih nekoliko godina, govore o tome da je školsko nasilje pojava kojom se treba baviti osmišljeno, sistematski

i razvoj obrazovnog sistema u Zavodu za školstvo.

Sedam koraka

Ministarstvo prosvjete i sporta i Zavod za školstvo stalno podrži škole da se uključe u ovaj projekat, pa ga od prošle školske godine realizuju i: „Maksim Gorki“, „Radojica Perović“, „Sutjeska“ i „Savo Pejanović“ iz Podgorice, „Druga osnovna škola“ iz Budve, „Salko Aljković“ – Pljevlja, „Dušan Obradović“ – Žabljak i „Aleksa Đilas Bećo“, Ravna Rijeka – Bijelo Polje.

– Projekat ima koncept koji se realizuje u sedam koraka. U okviru prvog radi se na požiranju svijesti i nivoa znanja učenika, roditelja, nastavnika i drugih zaposlenih u školama o problemima vršnjačkog nasilja. U okviru drugog, škola izgrađuje tzv. zaštitnu mrežu – definije i uspostavlja vrijednosti i pravila koja će se poštovati i primjenjivati u školi. Ova mreža je uspostavljena i operativna je u okviru trećeg koraka. Četvrtim korakom predviđeno je da se uspostavi sistem saradnje i upućivanja slučajeva nasilja na druge službe. U okviru petog, učenici se osposobljavaju da se obrate tzv. školskoj zaštitnoj

sigurnim okruženjem za djece – veli Tamara Milić, savjetnica u Ministarstvu prosvjete i nauke.

Projekat osnažuje saradnju sa sistemom socijalne zaštite, tj. sa centrima za socijalni rad u kojima su formirani multidisciplinarni timovi za zaštitu od nasilja u porodicama. Na ovaj način nastaviće se sistemska saradnja i sveobuhvatni pristup prevenciji i odgovoru na nasilje nad decom.

Nenasilna komunikacija

Pomoćnica ministra prosvjete i sporta Vesna Vučurović ocenjuje da realizacija pro-

Zdravi stilovi života. Uređen je i udžbenik za ovaj predmet. U stručnim školama ovaj je predmet kao međupredmetni program u redovnom kurikulumu, i izučavaju ga svi učenici u okviru predmeta psihologije, sociologije, fizičkog vaspitanja, biologije i hemije. Oni obrađuju teme: prevencija nasilja; reproduktivno zdravlje sa seksualnim obrazovanjem i preventijom seksualnih prenosivih bolesti; mentalno i emocionalno zdravlje; unapređenje međuljudskih odnosa i komunikacija. Izborni predmet Zdravi stilovi života u srednjim školama u školskoj 2012/2013. go-

PRIRUČNIK

– Stalno se nameće potreba da svi u školi – učenici, nastavnici, uprava škole, stručne službe – zajedno sa roditeljima i subjektima u lokalnoj zajednici organizovano rade i senzibilizuju se da prepoznaju oblike nasilja i da se u slučaju njegove pojave odgovori na adekvatan način. Kao rezultat projekta „Škola bez nasilja – sigurno školsko okruženje“ koncipiran je priručnik koji će biti dobra alatka za sve škole koje sada nijesu uključene u projekat, a koje žele sistematično da se bave preventijom i suzbijanjem nasilja. Priručnik ima obilje praktičnih instrukcija, preporučenih aktivnosti za učenike, nastavnike i roditelje, kako bi se eliminisalo nasilje u školi. Priručnik je namijenjen svim školama koje su spremne da se organizovano bave problemom vršnjačkog nasilja i nema razlike da li se radi o osnovnoj ili srednjoj školi – ističe pomoćnica ministra prosvjete Vesna Vučurović.

NASILJE PRISUTNO

Kako kaže Tamara Milić, savjetnica u Ministarstvu prosvjete, tokom školske 2010/2011. godine sprovedeno je komparativno istraživanje o efektima implementacije, u koje su bile uključene četiri škole – dvije u okviru eksperimentalne (OŠ „Radomir Mitrović“ iz Berana i OŠ „Pavle Rovinski“ iz Podgorice) i dvije u okviru kontrolne grupe (OŠ „Sutjeska“, takođe iz Podgorice, i OŠ „Drago Milović“ iz Tivta). Njime je bilo obuhvaćeno 2.249 učenika, 237 nastavnika, 44 predstavnika nenastavnog osoblja i 268 roditelja. Da je nasilje prisutno u školama, smatra 69,5 % ispitanih učenika, 93,3 % nastavnika, 77,8 % zaposlenih van nastave, a 47,8 % roditelja izjasnilo se da su njihova dječka bila izložena nekom vidu vršnjačkog nasilja u toku ove školske godine. Istraživanje je pružilo smjernice za nastavak projekta „Škola bez nasilja – sigurno školsko okruženje za svu decu“.

srednici u nasilnim situacijama. Postoje posebne kutije povjerenja za mlađe i starije učenike. Dječju anonimno ubacuju cedulje sa svojim problemima, nedoumicanima, a članovi vršnjačke grupe odgovaraju.

– Na nivou škole usvojena su pravila protiv nasilja. Prvo su ih predložila sva odjeljenja pojedinačno. Zatim su ih predstavnici odjeljenja ubolicili na nivou razreda, a usvojili su ih predstavnici razreda. Ta pravila su polazna osnova za slučajevе restitucije, koja se primjenjuje kada se desi neko nasilje. Ona je zamjena za klasični razgovor. Postoji protokol kako se dijete vodi kroz to. Ako je nekome napravljena šteta, recimo polomljen lenjir, ide se ka tome da tu štetu nadoknadi počinilac. Pri tome se nastoji da on bude saglasan da nadoknadi, da uvidi svoju grešku. Da je ne doživi kao neku kaznu, kao nešto nametnuto, već da shvati da je napravio prekršaj. Ideja je da dečja shvate da iza svakog postupka postoji odgovornost – priča Ana Kreponić.

Primjenom su zadovoljni i učenici i nastavnici.

– Zahvaljujući primjeni projekta, osetilo se prilično poboljšanje. Sve generacije su zrelje. Nasilje je manje prisutno – i fizičko i psihičko. Kutija povjerenja dobro funkcioniše. Učenici otkrivaju tajne. Mlađe generacije su otvorene, ali i stariji komuniciraju. Naša škola se od početka borila protiv nasilja, ali valjalo je uvesti projekt da bi se shvatilo koliko je to važno. I roditelji su se rado uključili u projekat – mišljenja je Danilo Radonjić, učenik VIII razreda.

– Ovakav projekt potreban je svakoj školi. U našoj je

18

NOV.
DEC.

Prosjetni rad

NAJNOVIJI INCIDENTI

Koliko je projekat o sprečavanju nasilja neophodan školama, najbolje pokazuju i najnoviji događaji.

U tuči u dani洛gradskoj Gimnaziji „Petar I Petrović Njegoš“ jedan učenik zadobio je teže povrede, polomljen mu je nos. Uzrok tuče učenika trećeg i četvrtog razreda najvjerojatnije je incident koji se desio u autobusu kojim u školu dolaze gimnazijalci iz Podgorice.

Kako je kazala direktorka Gimnazije Slavica Pavićević, u tuči je učestvovao pet-šest učenika, ali je veliki broj njih priveden u dani洛gradsku policiju, kao svjedoci.

Tuča nije trajala dugo, jer smo brzo sprječili nastavak. Ustanovljeno je da je u tuči korišćen neki predmet. Jedan od učenika imao je neku vrstu oruđa. Po onome što sam čula, to je neka vrsta pendreka, za koju su mi rekli da se može nabaviti na svakom čošku. Svi smo potreseni, rekla je Slavica Pavićević.

Trinaestogodišnjem R. F. iz Podgorice, učeniku VIII razreda OŠ „Pavle Rovinski“, drug iz odjeljenja M. B. šakom je izbio Zub u tuči koja se dogodila u učionici. Tuča u kojoj je maloljetni R. F. zadobio povrede dogodila se u vrijeme dačkog odmora. Direktorica Marijana Papić rekla je da će nakon sagledavanja činjenica biti primijenjene vaspitne mjere u skladu s Pravilnikom o vaspitnim mjerama.

i kontinuirano kako bi efekti bili vidljivi, odnosno kako bismo na taj način uticali na sprečavanje ove pojave. Sem toga, ovakav rad podrazumejava kako motivisanost i zrelost školske sredine da se uhvati u koštač sa procesom stvaranja kulture nenasilja u obrazovnim institucijama, tako i podršku školi „spolja“, od strane sistema obrazovanja i cijele zajednice – kaže Radoje Novović, rukovodilac Odsjeka za istraživanje

projekta teće predviđenom dinamikom. Mentorii su redovno kontaktirali sa školama, i otpočelo je istraživanje o pojавama nasilja. Organizovane su stalne edukativne radionice i formirana je tzv. zaštitna mreža, sistem upućivanja na druge službe (utvrđena saradnja sa subjektima van škole). Usvojeno je postupanje po protokolu projekta „Škola bez nasilja – sigurno školsko okruženje“, a to podrazumijeva primjenu restitucije, konsultacije u vezi s podrškom koja je neophodna: saradnja s roditeljima, nastavnicima, vršnjačka edukacija, praćenje реализациje radionica i za učenike i za roditelje, funkcionalizacija „kutije povjerenja“, vannastavne aktivnosti, saradnja s lokalnom zajednicom, radionice za Savjet roditelja.

Ona ocjenjuje da im se na navedene načine pomoglo da istraže pojave nasilja, da odgovore na njih, pruženo im je obilje instrumenata s jasnim koracima za realizaciju, kako bi u kontinuitetu preventivno djelovali prema svim oblicima nasilja, posebno vršnjačkog.

– U osnovnim i srednjim školama postoji veliki broj aktivnosti koje se organizuju u cilju sticanja vještina nenasilne komunikacije. Osim toga, Nacionalni savjet za obrazovanje odobrio je da se u gimnazijama uvede izborni predmet

dini izučava se u 14 gimnazija s oko 700 učenika, raspoređenih u 27 odjeljenja. Predmet se izučava u I ili II razredu gimnazije – kaže Vesna Vučurović.

Primjer uspješne realizacije

Dobar primjer uspješne realizacije projekta jeste OŠ „Sutjeska“ u Podgorici. Kako kaže psiholog Ana Kreponić, njegovoj primjeni prethodilo je opsežno istraživanje stavljanje nastavnog i nenastavnog osoblja, učenika i roditelja, pa lokalne zajednice o nasilju, te obrada i prezentacija tih rezultata. Pokazalo se da postoji

OŠ „Salko Aljković“
TIMSKI RAD

– Ovim projektom želimo da povećamo svjesnost o nasilju među dječecima i njihovim posljedicama, te da utičemo na smanjenje tolerancije prema nasilju i da uvijek reagujemo na nasilje. Ukoliko se nekim problemom nikao ne bavi, on je u porastu – ističe Senka Mrdak, pomoćnica direktora OŠ „Salko Aljković“ u Pljevljima, koordinatorica projekta za školu.

Ona ističe da je obrađena Oljeusovog upitnika, na nivou svih odjeljenja od IV do IX razreda i cijele škole, pokazala da je u posljednjih nekoliko mjeseci na nivou škole nad 18 % učenika izvršeno nasilje. „Na osnovu istraživanja, došli smo do saznanja da se radilo uglavnom o verbalnom nasilju: nazivanju pogrdnim imenima, ismijavanju, zadirkivanju, zanemarivanju, isključivanju iz svog kruga prijatelja, širenju glasina i slično. Mjesto gdje je nasilje najčešće vršeno jesu put do kuće do škole, hodnicu i svlačionicu fiskalne turne sale. U takvim situacijama učenici su se najčešće obraćali roditeljima i odjeljenjskim starješinama, i najveći procenat učenika izjasnio se da su im odjeljenjske starješine vrlo često pomogle u sprečavanju nasilja“, kaže Mrdak.

Ona ukazuje da se svim fazama projekta posvećuje mnogo pažnje i ukazuje na dobru saradnju s lokalnom zajednicom, prvenstveno s Centrom za socijalni rad, jer, kako kaže, preventiju i sprečavanje nasilja ne može da radi jedan profesionalac, niti jedna institucija, već mora biti zastupljen timski rad.

trpi, dijete koje vrši nasilje, kako reagovati u tim slučajevima. U holi škole organizovana je izložba fotografija i školskih zbirk povodom proglašenja Crne Gore ekološkom državom, pod sloganom „Volimo prirodu, volimo ljudje“. Održana je odbojkaška utakmica „igray fer-plej“. Učenici su izabrali baš taj sport jer je timski, bez direktnog fizičkog kontakta s protivnikom i na najbolji način predstavlja fer-plej. Cilj je bio da se pravila fer-pleja s terena prenesu u školsko dvorište. Predstavnici učenika sa učiteljicama III, IV i V razreda posetili su učenike Resursnog centra „1. jun“. Poenta je bila: „Budimo kao jedno, bolji smo zajedno“. Sličnog cilja bila je poseta

zaščito Dečjoj bolnici. I njima su odnijeli simbolične poklone. Cilj ovih poseta jeste širenje drugarstva i njegovanje različitosti i van škole. Organizovana je šahovska simultanka. Gost je bio šahista Dragan Bulatović, kandidat za majstora, jer šah posjećuje strpljenje i toleranciju.

Pravila fer-pleja

Projekat se realizuje na nivou čitave škole. Neke aktivnosti podijeljene su po segmentima, posebno za mlađe i za starije. Učenici starijih razreda (VI, VII i VIII) koji su se dobrovoljno prijavili, edukovani su za vršnjačku edukaciju. Oni su po-

Kutija povjerenja

– Smatram da projekt daje rezultate. To se vidi prema reakcijama. Recimo, deča dobro prihvataju pravila protiv nasilja. Koliko god da mi odr-

Radionica za dake u OŠ „S. Aljković“

zaščito toliko da se na svakom koraku oseća boljšak. S roditeljima je ostvarena dobra saradnja. Nakon njegove primjene, oni su mnogo realniji i otvoreni i prihvataju sve ono što nastavnik kaže. Nije kao nekada da, kada se desi problem, kažu: „Moje dijete nije to uradio“. Naprotiv, kada se uoči problem, sada se ide do njegovog konačnog rješavanja. Važno je što su daci uključeni od najranijeg uzrasta, jer to što nauče kod učiteljice i kasnije se koristi. Deci je posebno prijemuva kutija povjerenja, da slobodno pišu o svojim problemima – komentariše Snežana Bogojević, učiteljica.

Lj. Vukoslavović

UTOPIJSKI PISAC PRVOG REDA

Andrić izvor svoje umjetnosti nalazi u velikom raskoraku između onoga što i kakav bi trebao da bude svijet i ljudski život i onoga kako u realnosti i svakodnevnom životu bitišu i provode vrijeme čovjek i čovječanstvo. Metafizika jedinog jugoslovenskog nobelovca izvire iz njegovog saznanja i uvjerenja da je čovjek, kao duhovno biće, stranac i tuđin u ovom materijalnom i grubom svijetu, u kojem neprestano, uporno, a bezizgledno, neuspješno, pokušava da bude svoj na svome

Piše: Dr Goran Sekulović

Sto dvadeset je godina od rođenja Ive Andrića. Njegovo književno djelo je filozofska oda čovjeku u njegovom utopiskom traganju za boljim i dostojanstvenijim svijetom. Svi Andrićevi književni radovi: romani, pripovijetke, poezija, eseji, zapisi – posvećeni su, bez obzira na njihovu veličinu, obim i strukturu grade, upravo ovom stvaralačkom naumu. Andrić u isto „metafizičko“ klupko smješta i prirodne, kosmičke i ljudske, istorijske zakone, razmjere, prilike, osobine i atribute. Sumnje nema: Ivo Andrić je utopiski pisac prvog reda. On izvor svoje umjetnosti nalazi u velikom raskoraku između onoga što i kakav bi trebalo da bude svijet i ljudski život, na jednoj, i onoga kako u realnosti i svakodnevnom životu bitišu i provode vrijeme čovjek i čovječanstvo, na drugoj strani. Andrićeva metafizika izvire iz njegovog saznanja i uvjerenja da je čovjek, kao duhovno biće, stranac i tuđin u ovom materijalnom i grubom svijetu, u kojem neprestano, uporno, a bezizgledno, neuspješno, pokušava da bude svoj na svome. Bitku je čovjek već unaprijed izgubio, ne zato što nije spreman da se boriti, već zato što, ontološki gledano, esencijalna i egzistencijska struktura njegovog bića nije odgovarajuća za Planetu na kojoj se našao i za život koji mora živjeti.

Tuga u umjetnosti i pesimizam u nauci

Savršenstvo je u svijetu de smo porođeni, ali i iz kojeg smo otkinuti i došli u ovaj zemni. U eseju „Razgovor sa Gojom“ čitamo: „Ovaj svet je carstvo materijalnih zakona i animalnog života, bez smisla i cilja, sa smrću kao završetkom svega. Sve što je duhovno i misaono u njemu, našlo se tu nekim slučajem kao što se civilizovani brodolomci sa svojim odelom, spravama i oružjem nađu na dalekom ostrvu sa posve drugom klimom, naseljenom zverovima i divljacima. Zato sve naše ideje nose čudan i tragičan karakter predmeta

koji su spaseni iz brodoloma. One nose na sebi i znake zaboravljenog drugog sveta iz koga smo nekad krenuli, katastrofe koja nas je ovde dovela, i stalne, uzaludne težnje da se novom svetu prilagode. Jer, one su u neprestanoj borbi sa tim novim, njima u suštini protivnim svetom u kom su se obrele, i u isto vreme u stalnom preobražavanju i prilagodavanju tome svetu. Otud je svaka velika i plemenita misao stranac i patnik. Otud neizbežna tuga u umetnosti i pesimizam u nauci“.

Po Andriću, čovjek našeg tla, sa Levanta, još je u težoj i besmislenijoj poziciji. On je u dvostrukom ljudskom gubitku. I kao čovjek, dakle, u antropološkom smislu, i kao stanovnik Levanta, odnosno kao neko kome je suđeno da bude rođen i da proživi svoj vijek na granici Istoka i Zapada, a da ne bude ni jedno ni drugo, iako pokušava stalno i uzaludno da se prilagodi jednoj ili drugoj osi svijeta. U „Travničkoj hronici“, Kolonja, jedan od Andrićevih likova, o životu na levantinskoj granici kazuje: „Niko ne zna šta znači roditi se i živeti na ivici između dva sveta, poznavati i razumevati jedan i drugi, a ne moći učiniti ništa da se oni objasne među sobom i zblje, voleti i mrzeti i jedan i drugi, kolebiti se i povoditi celoga veka, biti kod dva zavičaja bez jednoga, biti svuda kod kuće i ostati zauvek stranac; ukratko: živeti razapet, ali kao žrtva i mučitelj u isto vreme... To je sudbina levantinskog čovjeka, jer on je poussiere humaine, ljudska prašina, što mučno promiče između Istoka i Zapada, ne pripadajući ni jednom a bijena od oba... To su ljudi... dobro znali Istoka i Zapada i njihovih običaja i verovanja, ali podjednakopravni sumnjiv jednoj i drugoj strani... To su ljudi sa granice, duhovne i fizičke, sa crne i krvave linije koja je usled nekog teškog i apsurdnog nesporazuma potegnutu između ljudi, božjih stvorenja, između kojih ne treba i ne sme da bude granice. To je ona ivica između mora i kopna, osuđena na večiti pokret i nemir. To je treći svet u koji se sleglo sve prokletstvo

usled podeljenosti zemlje na dva sveta.“

„More, talas i krilo!“

Iz svih ovih razloga je sva tragika, sve nerazmijevanje, sva nesreća i sav očaj Andrićevih književnih likova. Kako onih u tzv. velikim romanima, ili hronikama, tako i onih u manjim proznim formama, pripovijetkama, pričama, ili pak meditativnim zapisima i refleksijama. Suštinski iste su metafizičke odlike i, na primjer, pripovijetke „Pismo iz 1920“ i romana „Na Drini ćuprija“. Andrić je stvarni život kojim ljudi žive vidio samo kao ružan i neprijatan san koji evo još malo pa će zauvijek proći, dakle, više se neće nikada povrati, kao kulise na pozornici koje će za neki tren nestati a iza njih se pojavitvi neki sasvim drugi život i neki sasvim novi ljudi, sve nimalo nalik svijetu i nama koji u njemu živimo. Andrić piše: „Otkad postoji u meni svest o sebi i o svetu koji me okružuje, ja sam sve pojave žive i mrtve prirode, i sve što se sa njima i između njih dešava, posmatrao kao nešto sporedno i privremeno, kao neophodan uvod u nešto što treba da bude glavno i pravo. Uvek sam očekivao da se iz ne-reda, dosade i bezobličja oko mene odjednom pojavi opšta, bezvremena radost koja mi izgleda pouzdano obećana, a koju verovatno nikad neću videti. Sedeći na obali Drine kao dečak od dvanaest godina, ja sam zamišljao kako se sve

ZA MRVICOM LJUBAVI, LJEPOTE, SPOKOJA I RADOSTI

Likovi velikog pisca krvavim istorijskim, utopijskim travgovima, tumaraju i lutaju za samima sobom i ljudskim zavičajem, za mrvicom ljubavi, ljepote, spokoja i radosti, za svime onim što bi moglo biti naknada za život na ovoj zagovetnoj Planeti i još zagonetnjem i aspurnijem Levantu, za sve ono čega na njoj i na njemu nema i utjeha zbog svega onog što ne bi trebalo da bude. I kada se u odnosu na Andrićev djeło, pogledaju i analiziraju najnoviji krvavi i tragični događaji na našem levantskom tlu, ratovi na prostoru bivše SFRJ iz devedesetih godina, lijepe se vidi da su oni samo nastavak svega onoga o čemu on piše. Mogao bi se jednostavno dodati kao prirodnji i logični sljedeći nastavak u njegovim velikim romanima-hronikama ili pak postati nova, a stara, prozna tematika, kao njima slične motivske preokupacije u njegovim kraćim pripovjednim formama.

„LETOVANJE NA JUGU“, „ŽENA NA KAMENU“, „NA DRINI ĆUPRIJA“, „TRAVNIČKA HRONIKA“

Andrićev san o moru čine obrisi jedne istinske humanističke utopije. Ne radi se, zapravo, o dvije velike teme, o temi Bosne i o njenoj tematskoj suprotnosti, naime, utopijskoj slici svijeta sreće i savršenstva, već o jednoj jedinoj umjetničkoj opsesivnoj motivskoj vizuri i perspektivi. U njoj Andrić još od svog dečinjstva pokušava da sve manjkavosti, ograničenja, slabosti i nesavršenstva ovog njegovog i našeg prvog, realnog, fizičkog, stvarnog života – koji nam se svakodnevno želi, neumoljivom zdravorazumskom logikom Zemljine teže i drugih apsolutnih, univerzalnih i krutih prirodnih, materijalnih i društvenih, duhovnih zakona, predrasuda, običaja i tendencija, nametnuti kao jedan jedini i za vazda nepromijenjen (bilo da egzistira u vidu zakona gravitacije) kao u pripovijeci „Letovanje na jugu“ ili neumitnog starenjia u pripovijeci „Žena na kamenu“ ili konstantne mržnje u romanima „Na Drini ćuprija“ i „Travnička hronika“, ali, na primjer, i u pripovijeci „Pismo iz 1920“ – nadomjesti i prekorači, transcendira i upotpuni, osadrži, trajno promijeni i prekrije onim našim drugim, boljim, ljepšim, radosnijim, srećnijim i savršenijim svijetom poetske metafizike.

što sad vidim i svakodnevno gledam, pesak, rakite, pusta jalija od nanesenog kamenja, kasaba sa krivim ulicama, nagnutim dućanima, ljudima i stokom, prašinom i balegom – kako se sve to odjednom tanji i razlazi kao magla, a kako se na prvim razgaljenim mestima već naslučjuje savršena i divna suština, rumeno, zlatno, dragoceno jezgro svega što živi i postoji. Savršenstvo i lepotu! Presijava i nazire se kao slutnja, kao jeste-nije-jeste, ono što treba da bude naš pravi svet i da to ostanе zauvek. Satima i danim varala me ta slutnja. Hiljadu puta mi je izgledalo da se ostvaruje, da se svet koji vidim, a koji nije drugo do maska i naličje i prelazan oblik, rasipa i nestaje, i da se jasnije ukazuje skriveno, a stvarno lice našeg pravog

su Bosna kao simbol i metafora ovog našeg vidljivog, pravog svijeta maske i naličja, i „more, talas i krilo!“ kao poetsko-metafizički simbol i metafora onog našeg skrivenog, drugog svijeta sreće, savršenstva i ljepote, koji je, pisac je ubijeden, iako se radi o slutnji koja ga dakako konstantno vara, „stvarno lice našeg pravog ljudskog, zemaljskog postojanja“. Bosna se, kao simbol i paradigma ovog našeg pravog ljudskog, ali vidimo u suštini: neljudskog, svijeta može prepoznati i u tekstovima, pričama, pripovijetkama, pjesmama, esejima, putopisima, zapisima u kojima se Andrić dominantno iskazuje kao pisac srednjeg puta, onog između realnosti iluzija. Isto tako, ovaj svijet poetske, diskretne metafizike prisutan je u Andrićevim velikim romanima-

ma-hronikama kao najboljim simbolima njegovog prvog svijeta, svijeta, kako pisac kaže, „nereda, dosade i bezobličja“. Tako gledamo i čitamo utopijske slike „izuzetnih trenutaka“, u kojima se preobražavaju životi književnih junaka, na primjer, i u pripovijeci „Letovanje na jugu“, ali čak i u romanu „Gospodica“. Profesor Alfred Norges se na ljetovanju na morskom jugu pita: „Šta je on, onaj dočučerašnji, a šta su ove lepote i radosti koje ga sve više ispunjavaju iznutra i opkoljavaju spolja?“ I Gospodica iz istoimenog romana doživjava slične promjene: „Bilo je suza i ljubljenja i onih izuzetnih trenutaka kad se čovek izdvaja iz svoje svakidašnjice i živi nekoliko sati drugim, jačim i bogatijim životom. Cak ni Gospodica se nije mogla oteti tome osećanjem trenutnog olakšanja i bezbjednosti“. Utopijskim „izuzetnim trenucima“ pripada i razmišljanje Kolonje u „Travničkoj hronici“: „Na kraj, na pravom i konačnom kraju, sve je ipak dobro i sve se rešava harmonično... I pored prividne izlomljenosti i nerede, sve je povezano i skladno. Ne gubi se nijedna ljudska misao ni napor duha. Švi smo na pravom putu i iznenadicemo se kad se sretremo. A srećemo se i razumeti svi, ma kuda sada išli i ma koliko lutali. To će biti radosno viđenje, slavno i spasonosno iznenadenje.“

„Pismo iz 1920“ kao „Uska pruga“ ili „Pismo iz 1992“

Andrić napominje u romanu „Na Drini ćuprija“ da u kasabi Srbi pričaju o istoj priči jedno, a Turci drugo. Ista je stvar i sa srpskom decem, na jednoj, i turском decem, na drugoj strani. „Pravog života nema više“ – to je osećanje i hrišćana i Turaka kad zavlada tuđin i „tuđa vera“. Mistska sadržina je ista, samo su likovi različiti – Kraljević Marko, odnosno Đerzelez Alija. Tako vjekovima,

Doc. dr Marko Dokić, najuspješniji mladi naučnik u prošloj godini

BAVITI SE NAUKOM JESTE NAČIN ŽIVOTA

Mlade ljudi treba učiti da obrazovanje nije prolazna kategorija i da stalno nastoje da uzdižu svoj duh

Najuspješniji mladi naučnik do 35 godina života u Crnoj Gori u 2011. godini, doc. dr Marko Dokić, prodekan za nastavu na Pravnom fakultetu Univerziteta Mediteran, angažovan je i u nastavi na Pravnom fakultetu Univerziteta Crne Gore i na Fakultetu za državne i evropske studije.

Dokić smatra da je nagrada potvrda da ono što radi – čini na najbolji mogući način. „To vas u isto vrijeme i stimuliše i obavezuje. Baviti se naukom nije samo posao, jer za stvaranje, usavršavanje i rad na sebi u naući ne postoji radno vrijeme. To je dio vas i, možda, način života. Sve to možete postići samo ukoliko zaista volite ono što radite“, poručuje Dokić, koji je svoju zbirku nagrada počeo da bogati još tokom školovanja. Ovo mu je, kako kaže, prvo značajno priznanje za naučni rad, koje predstavlja nešto posebno dragoceno za njega, jer nije nagrada samo za rad, već i za doprinosu nauci.

Upozorava da je položaj mladih naučnika u Crnoj Gori, kao i u svim zemljama u okruženju, daleko od do-

broga. „Postoje mnogi problemi i ograničenja sa kojima se mladi naučnici susreću u svom radu. Prva vrsta ograničenja je ona koja se odnosi na sve koji se bave naukom, dakle ne samo na mlađe naučnike, i riječ je o ograničenjima koja može da nameće vladajuća ideologija, onima koja su uslovljena društvenom raslojenosti, koja se tiču ličnosti samog naučnika, kao i problem tolerancije u nauci, u smislu spremnosti da saslušate i družkije mišljenje od vašeg o određenom pitanju koje je predmet istraživanja. Druga vrsta ograničenja jesu tzv. tehnička i ona se, za razliku od prethodnih, mogu u cijelini otkloniti adekvatnim dijalogom sredine u kojoj naučnici stvaraju i samih naučnika. Što se po ložaja mladih naučnika u Crnoj Gori tiče, osnovni su problemi: nedostatak sredstava za naučnu istraživanja, siromašan bibliotečki fond, mali broj naučnih časopisa u kojima se mogu objavljivati radovi itd. Takođe, ne treba zaboraviti ni ograničenja koja su uzrokovana pro-

OBRAZOVANJE NIJE PROLAZNA KATEGORIJA: Marko Dokić

tivrječnostima bolonjskog procesa“, ukazuje Dokić.

Nedostaju sredstva za istraživanja

Nažalost, kada je o pravnim i politikološkim istraživanjima riječ, situacija nije različita u odnosu na onu koja se tiče naučnih istraživanja uopšte. I tu su glavni problemi: nedostatak sredstava za relevantna naučna istraživanja, siromašan bibliotečki fond, mali broj naučnih časopisa u kojima se mogu objavljivati radovi itd. Primjera radi, pored časopi-

sa koje izdaje Pravni fakultet Univerziteta Crne Gore (Zbornik Pravnog fakulteta u Podgorici), Fakultet političkih nauka Univerziteta Crne Gore (časopis za političke nauke Civis – tek u pripremi) i Pravni fakultet Univerziteta Mediteran (Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta Mediteran – izdao samo jedan broj), postoji samo još jedan časopis u kome bi se mogli objavljivati radovi iz navedenih oblasti – Pravni zbornik, koji izdaje Udrževanje pravnika Crne Gore.

„Naravno, neko može prigovoriti da se radovi

mogu objavljivati u stranim časopisima, što je čak mnogo poželjnije. No, ovaj prigovor logički nije održiv. Naime, činjenica da je bolje objaviti rad u stranom naučnom časopisu ne može nadomjestiti onu neugodnu činjenicu da kod nas skoro i da nema ozbiljnih naučnih časopisa. Osim toga, dodatan je problem to što je za objavljanje u prestižnim stranim naučnim časopisima po pravilu neophodno da naučnik ima već poznat

fakulteta u Crnoj Gori, jedna od osnovnih katedri, ona za teoriju, filozofiju i sociologiju prava, gotovo da i ne postoji. Na svim fakultetima u radnom odnosu je samo po jedan profesor koji može da izvodi nastavu na tim predmetima (a studenta ima mnogo!). Složićemo se, to nije nimalo dobro za nauku“, upozorava sagovornik „Prosvjetnog rada“.

On je mišljenja da bavljenje naukom sada među

PITANJE POLITIČKE MOĆI

„Što se sprečavanja odliva mozgova tiče, ne treba biti previše mudar pa reći da treba obezbijediti bolje uslove za rad u zemlji, veća primanja i slično. To je više pitanje za one koji imaju političku moć, i sve ovo oni već znaju. Pitanje je samo da li žele, a onda, ako žele, da li mogu riješiti ovaj problem. A u cilju njegovog rješavanja trebalo bi da saslušaju i one na koje se taj problem odnosi, mlađe učene ljudi. Nažalost, istorija pokazuje da oni najčešće nisu voljni da čuju savjete učenih ljudi. Naravno, oni koji upravljaju državom nikada nijesu imali obavezu da usvoje sve ono što im oni preporučuju, ali bi barem trebalo da nauče da ih saslušaju“, naglašava Marko Dokić.

i u širim razmjerama priznat opus, zbog čega se radovi mlađih naučnika iz zemalja kao što je naša veoma rijetko uopšte i čitaju. Prvo treba u svojoj zemlji stvoriti uslove za razvoj naučne misli, jer je mlađim naučnicima mnogo lakše da radove objavljaju u časopisima u svojoj zemlji,

gdje je naučna javnost dobro upoznata sa njihovim stvaralaštvom, i na taj način izgrade ime neophodno da bi njihovi radovi bili više uvažavani u inostranstvu. Dakle, trebalo bi ići ‘odozdo do gore’ a ne obratno.

Budućnost je u obrazovanju

Još jedan problem jeste i činjenica da u Crnoj Gori nema dovoljno ljudi koji se bave pojedinim disciplinama iz oblasti pravnih i političkih nauka. Primjera radi, ukoliko pogledamo sva tri pravna

mladima nije popularno i da je to donekle i razumljivo, jer je iza nas period kada su promovisane neke druge vrijednosti.

„Mlade ljudi treba učiti da obrazovanje nije prolazna kategorija i da stalno nastoje da uzdižu svoj duh. Sve njih podsetio bih na riječ velikog njemačkog filozofa Hegela, koji je govorio da osnovna dužnost koju čovjek ima prema samome sebi nije samo da svoje pojedinačno biće fizički održava, već i da to biće uzdiže do svoje opšte prirode – da se obrazuje. Čovjek, dakle, nije samo prirodno već i umno biće. Stoga, ako je opšte mjesto da su mlađi budućnost svake države, ja bih volio da budućnost Crne Gore budu obrazovani mlađi ljudi“, poručuje Dokić.

O. Đuričković

20

NOV.
DEC.

AUTOR VIŠE UDŽBENIKA

Marko Dokić je objavio monografiju „Hobsova ugovorna teorija“, značajan broj radova u međunarodnim i nacionalnim časopisima, zbornicima radova sa naučnih kongresa, kao i više prikaza, izvještaja i ekspertiza. Kao koautor objavio je tri udžbenika na našem jeziku. Član je Centra mlađih naučnika CANU, u okviru kojeg radi na projektu „Položaj mlađih naučnika u Crnoj Gori“. Član je redakcije Pravnog zbornika, časopisa za pravnu teoriju i praksu.

Prosvojstveni rad

Međunarodni naučni skup „Interdisciplinarni pristup književnosti“

VEZA LITERATURE I NAUKE

Skup je imao cilj da osvijetli književnost s aspekta psihologije, filozofije, prava, antropologije, mitologije, lingvistike, semiotike, slikarstva, muzike, pozorišta arhitekture, filma..., ali i da te druge discipline dublje upotpuni vezom s književnošću

„Svaka generacija ima svog Hamleta i svaka generacija treba da ima tumačenje velikog Šekspira“, riječi su prof. dr Nenada Vukovića na otvaranju međunarodnog naučnog skupa „Interdisciplinarni pristup književnosti“, koji je u novembru okupio

mlade naučnike iz Crne Gore i regionala. Skup je organizovan Centar mlađih naučnika Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (CANU).

Prema Vukovićevim riječima, iz programa se vidi bogatstvo postavljenih pitanja i razmišljanja o otvorenum pi-

tanjima – od književne fikcije i nauke do fikcije kao naučne metode. Ovih 16 izlaganja obogatiće nauku i otvoriti mnoge značajne teme.

„Interdisciplinarni pristup književnosti, kao jedan od vodećih modernih pristupa u savremenim literarnim

izučavanjima, podrazumijeva integraciju multidisciplinarnih znanja i istraživanja karakterističnih za različite discipline, kao i razumijevanje odnosa među raznovrsnim disciplinama. Zbog toga se nametnula ideja da se i u Crnoj Gori organizuje nešto slično, da bi se na nivou šire naučne zajednice izvršilo interdisciplinarno ‘vatreni krštenje’ okupljanjem najkvalitetnijih mlađih naučnika“, navela je dr Svetlana Kalezić-Radonjić (Nikšić).

Između fikcije i stvarnosti

Ona je dodala da skup ima cilj da osvijeti književnost s aspekta psihologije, filozofije, prava, antropologije, mitologije, lingvistike, semiotike, slikarstva, muzike, pozorišta, arhitekture, filma..., ali i da te druge discipline dublje upotpuni vezom s književnošću. A kad god je riječ o interdisciplinarnom pristupu, jedna disciplina više profitira, i to je jedno od ključnih pitanja skupa.

Na primjeru Sofoklove „Antigone“, Radonjićeva je ukazala da pravo nije autonomni sistem normi, već više instrument savjesnog postizanja društvenog napretka, a

sa saznanjima psihologije i psihijatrije ima cilj osvijetljavanje samog djela, odnosno pripada tzv. imanentnom pristupu književnosti.

„Kao jedna od mogućih tema i problema u okviru izuzetno širokog polja antropologije jeste i kultura, odnosno proces čitanja i pitanje forme i vrste medija putem koga se odvija interakcija između sadržaja i njegovog konzumenta. Proces čitanja je uvertira u mnogo dublji i složeniji odnos tumačenja i konstrukcije misli i ideja, koji antropologija, kao interpretativna naučna disciplina, pokušava da uveže u kompleksan i međuzavisani odnos svih aspekt ljudske egzistencije“, kazala je doc. dr Lidija Vujačić (Nikšić).

Izlaganja su, između ostalih, imale: doc. dr Sofiju Kalezić-Đuričković („Književnost i filozofija Albera Kamila“), prof. dr Ljiljana Pajović-Dujović („Folklorna mitologija i književnost“), te doc. dr Aleksandru Nikčević-Batičević („O feminističkoj teoriji i interdisciplinarnosti“).

O. Đ.

IZLAGANJA KOJA ĆE OBOGATITI NAUKU: Sa skupu u CANU

Omaž Ratku Đuroviću,
svestranom crnogorskom stvaraocu i naučniku
**VELIKI UČITELJ
I U UMJETNOSTI I U ŽIVOTU**

Đurović je bio čovjek enciklopedijskog znanja, stvaralac nepresušnih ideja i energije, čije se djelo trajno utkalo u sve oblasti stvaralaštva u Crnoj Gori, istaknuo je na nedavnoj večeri u Danilovgradu, posvećenoj ovom poznatom crnogorskom filmskom scenaristu i profesoru. Književni kritičar Milorad Stojović, govoreći o bogatom kulturnom i umjetničkom radu Ratka Đurovića, izdvojio je tri oblasti njegovih interesovanja u kojima je Đurović najviše uradio: film, enciklopedija i pedagoški rad, dodajući da je Ratko Đurović jedan od utemeljivača crnogorske kinematografije

koja je u jednom dosta dugom periodu „upravo zahvaljujući njemu bila ponos crnogorske kulture“.

O Ratku Đuroviću i značaju njegovog djela za Crnu Goru govorio je i filmski i TV režiser Gojko Kastratović: „Mnogi likovi iz Ratkovićih scenarija predstavljali su replike ljudi koje je on pamatio i dodavao im nadrealne vrline, uznosi ih do metafizičkih visina. On je dobro poznavao osobine crnogorskog mentaliteta, a posebno crnogorske kolektivne uobrazilje i opsesije“, kazao je Kastratović.

Na večeri je još govorio i dr Miodrag Đurović, a prika-

zan je i polučasnovi videozapis o, kako je naglašeno, „jedinstvenom umjetniku komunikacije i učitelju života“.

J. V.

**Dani crnogorske kulture u Republici Srpskoj
SUSRETI OD
VELIKOG ZNAČAJA**

Udruženje Crnogoraca „Njegoš“ iz Banjaluke organizovalo je Dane crnogorske kulture u Banjaluci (Republika Srpska). Manifestaciju je otvorio Željko Ruvović, pomoćnik ministra kulture, izložbom fotografija Miladina Mitrovića, bivšeg predsjednika Mojkovca. Program je upotpunjeno i prezentacijom kulturnog i

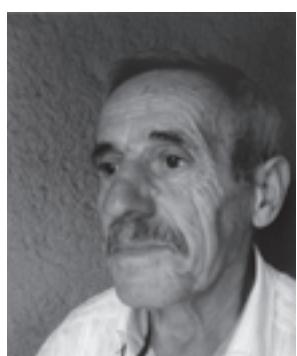
prirodognog blaga Crne Gore putem dokumentarnih filma, plakata i brošura. Takođe, u banjalučkoj Narodnoj univerzitetskoj biblioteci poeziju su govorili crnogorski književnici Rodoljub Čorić, dr Mimo Drašković i Slobodan Bošković. Predsjednik Udruženja „Njegoš“ Dragoslav Medojević ocijenio je da je susret bio od velikog

značaja za sve Crnogorce naseljene u Republici Srpskoj, i njavio da će dani crnogorske kulture postati tradicionalni. Manifestaciju su podržala ministarstva Crne Gore i Republike Srpske, banjalučko Narodno pozorište, kao i mojkovački Centar za kulturu, Nenad Rakočević.

Š. B.

**RAZGOVOR: Janko Vujisić, izvorni likovni umjetnik i književnik
DRVO TRAJE I POSLIJE NAS**

Treba da vidiš kuda streme njegovi oblici, da ga ne iznevjeriš, a da mu podariš buduću sudbinu, onaku kakvu zaslужuje, kaže Janko Vujisić

Povod za razgovor s Jankom Vujisićem ovoga puta niješ njegove knjige. Njegov stvaralački duh odavno se ogleda i u još jednoj poetici, a to je likovna. Konkretno, to je drvo, oblikovanje drveta, prije svega uz poštovanje njegove prirodne forme. Interveniše onoliko koliko oseti da bi svojim potezima mogao da doprineš njenoj još jačoj izravnosti.

A krenuo je u tu avanturu

prije 31 godinu, kaže. Kad je, idući putem, neće kroz kolačinske šumovite obronke i ušekline, naišao na drvenu, od same prirode datu, skulpturu, koja je ko zna koliko godina čekala upravo tu da je vidi i prepozna neko ko živi s prirodom i ko cijeni njene smjerove i forme, njeno šeme i njene plodove. To mu je najdraža skulptura, koja nije otišla ni u čije druge ruke, ni kao poklon ni kao otkup, u stanu je njegovom s ostalih tridesetak skulptura. „To je čitav dravljanik, a on traži prostora kao i svaki živi stvor“, kaže Vujisić.

Dopisivanje maštoma

Kako obrađuje svoje skulpture, pitali smo Vujisića, jer nije lako očuvati njihov prirodni dah i dopisati im nešto od umjetnickove maštice, riječju – spojiti maštu Prirode i viziju stvaraoca.

„Ako hoćemo da drvo tra-

je, treba ga poznati i dosta na njemu raditi. Najprije se kuva, zatim stavljaju u rakiju džibru, potom šmirglja, premazuje... Ništa od savremene tehnike nijesam upotrebljavao, tu su samo čekić, dljetje (raznih vrsta), šmirgl-papir, staklo...“, kaže naš sagovornik. Za njega postoji još jedan izazov, kad je priroda u pitanju, a to je kamen. Okušao se i u njemu. Među eksponatima na nedavnoj Vujisićevoj izložbi bile su i dvije kamene skulpture. To je materijaču vrijednost još dovoljno ne shvatamo, kao ni one koji se njome bave, mišljenja je Vujisić. Kao primjer navodi kolačinskog skulptora Miodraga Šćepanovića, inače njegovog uzora, čije je kamene figure viđela i pariška publika. A on još uvijek nema prostor za rad.

Ako je vjerovati obećanjima, uskoro bi trebalo da i to bude riješeno – da mu se dodijeli skromni atelje.

Prave vrijednosti

U Crnoj Gori ima znatan broj izvornih likovnih umjetnika, okupljenih u njihovoj staleškoj instituciji – Udrženju izvornih i primijenjenih likovnih umjetnika. Međutim, ima ih i koji nijesu članovi nijednog udruženja. „Žive u zapečku, za njih malo ko zna“, kaže Vujisić. Taj detalj bio je i dobar povod za pitanje koliko je crnogorska naiva prisutna u likovnim zbiranjima kod nas.

„Proći će mnogo godina dok se u Crnoj Gori shvati što je naiva, a što savremena umjetnost. Smatram da naiva

POKLONI ZA AUTORA

Autorskom izložbom u KIC „Budo Tomović“ u Podgorici krajem decembra prošle godine obilježeno je 30 godina bavljenja skulpturom i 70 godina života Janka Vujisića. Izložba koja je privukla, porez ostalih, i veliki broj likovnih stvaralača, bila je interesantna i po tome, objasnjava Vujisić, što je više poštelica, podstaknutih upravo tom izložbom, poželjelo da neke figure drveta u prirodnom obliku, koje imaju kod sebe, poklone samom autoru. Da se na taj način ne samo sačuvaju, već da im se i novi život udahne. A sama izložba organizovana je uz veliko razumijevanje i podršku samo KIC-a „Budo Tomović“ i direktora Zorana Šoškića.

zna često i da prevaziđe akademizam. Stvar je u tome što mnogi u ovom vrsti umjetnosti ne vide njene prave vrijednosti, doživljavajući je na nižem interpretativnom nivou. A dobro znamo kakve je prodore učinila naiva u svijetu. Da ne idemo dalje od Hrvatske“, kaže Janko Vujisić, i dodaje da publiku treba edukovati, a oficijelne institucije, samo ih vidi kao prazne zgrade ukoliko svoj unutrašnji prostor nijesu oplemenile i likovnim sadržajima. A kada su u pitanju najmlađi, deca školskog uzrasta?

„Ona su najzajedničnija publikija. Samo, trebalo bi im omogućiti češće posete izložbama. Jer, od malena se najbolje uči, tada što za njihovu dušu i svijest prione, ostaje im najvjernije do kraja. Moja unučad, na primjer, daju nazive mojim skulpturama, tako maštovite i odgovarajuće, a ja to i te kako poštujem“, objašnjava naš sagovornik.

Ostaje samo srž

Vraćajući se drvetu i njegovim oblicima, kao neprestanom izazovu, a za Janka Vujisića ono je to bilo otkad zna

Državna nagrada „Miroslavljevo jevanđelje“ dodijeljena je Andreju Nikolaidisu za djelo „Odlaganje. Parezija“. Žiri za dodjelu ove nagrade odlučivao je u sastavu: Zvijod Hodžić (predsjednik), Živko Andrijašević, Pavle Goranović, Jovanka Vukanović i Bogić Rakočević. Podsetimo, nagrada „Miroslavljevo jevanđelje“ dodjeljuje se svake druge godine autoru iz Crne Gore za književno, istorijsko, etnografsko ili publicističko djelo, objavljeno u Crnoj Gori u prethodne tri godine.

Š. B.

**Dodijeljena Državna nagrada „Miroslavljevo jevanđelje“
LAUREAT ANDREJ NIKOLAIDIS**

U Zagrebu predstavljena knjiga „Antički gradovi – snovi i sudbine“ Miraša Martinovića

METAFIZIČKO NADAHNUĆE

U Zagrebu je, u organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“, predstavljena knjiga Miraša Martinovića „Antički gradovi – snovi i sudbine“. Poždravljujući prisutne u ime organizatora, Danilo Ivezić je istakao da Martinović na starim temeljima i zidovima gradi nove.

Željko Perović, pomoćnik ministra vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore, pozdravio je predstavljanje knjige ovog značajnog pisca i istakao važnost i misiju Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske u ugovaranju autentičnih crnogorskih kulturnih i duhovnih vrijednosti, kao i veoma značajnu potporu države Hrvatske ovoj zajednici.

– Kroz oživljavanje historijskih činjenica, Martinović

je oživio sudbinske trenutke gradova kojima se bavio, dajući im arhetipsku dimenziju, jednu drugu literarnu vječnost koja ne dozvoljava pristup vremenu i rušiteljima – kazao je pisac Predrag Matvejević.

– Slikar Dimitrije Popović naglasio je da za Martinovića antički grad nije tek historijska činjenica, opće mjesto u povijesti civilizacije. Grad je za njega poetski izazov, metafizičko nadahnuc. Grad je u simboličkom smislu kolektivno biće. Svojom arhitekturom, kućama, hramovima, citadelama, zidinama, predstavlja svojevrsnu urbanu scenografiju po obliku i mjeri vremena u kojem je sazdan. U toj se scenografiji odvija životna predstava toga grada sa svim činovima njegovog trajanja: rođenja, mira, blagostanja, ratovanja, tragedija i smrti – rekao je

Popović.

Promociji je prisustvovao Mirko Kovač. On je knjigu „Antički gradovi – snovi i sudbine“, nazvao prvorazrednim događajem, ističući „da bi ovu knjigu rado pročitao Borhes“.

Lj. V.

za sebe, on kaže da je najteža stvar u njegovom posmatranju. „Tu čovjek izgubi najviše vremena. Treba da vidiš kuda i čemu streme njegovi oblici, da ga ne iznevjeriš, a da mu podariš buduću sudbinu onaku kakvu zaslужuje. Ono samo po sebi govori. Pitanje je samo koliko ga čujemo i koliko razumijemo ono što kaže“, priča umjetnik o svojoj opsesiji.

Koje je drvo najinteresantnije za obradu, pitali smo našeg sagovornika.

„Ono koje je bilo podzemljom ili vodom, a takvih je najviše na Mratinskom jezeru ili na Bjelasici. Voda ga dodatno oblikuje. Tako isto i zemlja, u kojoj spoljna masa od drveta istruši, a ostane njegova srž. Ili tamоđe se sudaraju vjetroti na severu Crne Gore, de se nađe neki pregib, neka prirodna strmina, drvo je u čvorovima, narasilinama, čomigama, kako se to narodski kaže“, objašnjava Vujisić.

„Kročio sam na ovaj put, kaže naš sagovornik, „mada ni taj, kao ni onaj put knjige, nema svog kraja. Jer knjiga, drvo i kamen, nastavljajući svoj govor, traju i poslije nas“.

J. Vukanović

DA RUKA NE IDE U POGREŠNOM SMJERU

„Živeći ovaj vremena s drvetom, stekao sam rutinu. Da ruka ne ide u pogrešnom smjeru. A skulptura je gotova kad to pod dlanom osetiš, kad ruka kaže da je gotova. Mada ni ona, kao ni pjesma, u suštini, ne mogu biti nikad završene. Skulptura živi svoj puni život kad se iz raznih uglova pogleda, jer ona i širi i prihvata svjetlost sa svih strana, a svaka strana ima svoju priču“, kaže Vujisić.

NOVA IZVORNOST

„Vujisić nije sakupljač, već obazrivi krotitelj prirodnih formi koje obogaćuje višečaćim porukama i poetizovanim pristupom, dajući im sadržinski novu izvornost. Krlje, na primjer, kod Vujisića, nijesu samo panjevi samodovoljnih naturalnih oblika, već povodi i začeci za strasno umjetničko promišljanje.“

Zoran Šoškić

ANTOLOGIJA „PROSVJETNOG RADA“
ENDRE ADI (1877–1917)

KROZ PARIZ JE PROŠLA JESEN

U Pariz se juče ušunjalajesen,
Bulevarom Sen-Mišel tih prole-
tela,
i u omorini, pod tihim drvećem
sa mnom se srela.

Baš sam silazio polako ka Seni,
a dušu počeše pesme da saleću,
dimljive, čudne, tužne neke pesme:
umreću, umreću.

Sustigla me jesen i tiho nešto rekla,
Bulevarom Sen-Mišel prode drhtaj mali.
Letelo je – zum-zum duž celog puta
Lišće, ko u šali.

Samoj jedan minut: leto ne posusta,
smejući se, jesen pobeže bez reči.
Daje bila ovde – to jedino ja znam
pod granjem što jeći.

Prepjevao Danilo Kiš

Adijev boravak u Parizu početkom 20.vijeka bio je sudobno-
san za jednog od najvećih mađarskih pjesnika. U Pariz je ovaj
„nomad na pločniku“ otišao tek kao prošećan, provincijski pjes-
nik – u „gradu svjetlosti“ izrastao je u jednog od najvećih evrops-
kih pjesnika tog vremena.

Iz zbirke „Nove pjesme“, objavljene po povratku u Peštu
1906. godine, objavljujemo jednu od Adijevih antologičkih pje-
sama inspirisanu – treba li to posebno naglasiti – upravo Pari-
zom.

Pripremio Nebojša Knežević

Revitalizacija Gradske muzike u Herceg Novom

SIMBOL I ČUVAR TRADICIJE

U Herceg Novom započet je projekat revitalizacije gradske muzike koja je posljednjih 10 godina stagnirala i prijetila joj je opasnost da se potpuno ugasi. U tom cilju izabrana je nova uprava, doneseni normativni akti, a Društvo registrirano kao NVO.

Za kapelnika je postavljen Aleksandar – Saša Mandić koji rukovodi i denuovič-

Bajković, slijedi animacija bivših aktivnih muzičara i uključivanje u rad novih, mladih ljudi, učenika Muzičke i drugih škola. Takođe planiraju da zaključe sporazume o saradnji i međusobnim obavezama s ustanovama iz oblasti kulture i turizma – Opština, Turističkom organizacijom, Herceg-festom.

kom Muzikom, a Opština je preuzeila obavezu da finansijski pomogne. U međuvremenu kupljeno je 11 novih instrumenata. Dva puta sedmično ansambl se okuplja i vježba u svojim prostorijama u jednoj od najljepših zgrada na Karaći. Nakon dvogodišnje pauze ansambl Gradske muzike (15-ak članova) prvi nastup imao je na svečanosti povodom Dana opštine (28. oktobar je i Dan Gradske muzike).

Kako kaže predsednik Gradske muzike Miodrag

Ako dobiju potrebnu podršku, formiraće hercegnovski big-bend orkestar sa solo i horskim pjevanjem, što je rijetkost na našim prostorima. Hercegnovska gradska muzika jedna je od najstarijih na Balkanu. Osnovana je 1886. godine pod nazivom „Gradska hercegnovska muzika“. Uvijek je bila jedan od prepoznatljivih simbola i čuvara tradicije Herceg Novog.

Lj. V.

Komemoracija u Matici crnogorskoj povodom smrti Raduna Mićkovića, uglednog profesora književnosti, naučnog i kulturnog stvaraoca

POSTOJAN U CRNOGORSKOM NACIONALNOM OŠEĆANJU

Radun Mićković se aktivno zalagao da se izgradi nova strategija u kulturi i obrazovanju, kao oblastima od izuzetne važnosti za formiranje i održavanje crnogorske nacionalne samosvesti

Komemoracija Radunu Mićkoviću, istaknutom profesoru književnosti i kulturnom stvaraocu, koji je umro početkom novembra, održana je u Matici crnogorskoj, čiji je on bio jedan od osnivača.

Generalni sekretar Matice Marko Špadjer istakao je da je

BOGATA BIO-BIBLIOGRAFIJA

Radun Mićković je rođen 1924. godine u Kučima. Završio je Filozofski fakultet u Sarajevu. Bio je učesnik NOR-a od 1941. godine, oficir JNA do 1955, potom sekretar i član redakcije sarajevskog časopisa „Pregled“, pomoćnik i zamjenik republičkog sekretara za obrazovanje, kulturu i nauku Crne Gore. Jedan je od osnivača Matice crnogorske i član njenog prvog Upravnog odbora. Bio je član mnogih republičkih i saveznih kulturnih, naučnih i spoljno-političkih komisija i savjeta. U značajnije Mićkovićeve radove spadaju: „O odnosima Marka Miljanova sa knjazom Nikolom Petrovićem“, „Marko Miljanov je stvarni autor Poslanice serdaru Jolu Pletiću“, „Aktuelna pitanja razvoja crnogorske kulture i ostvarivanje utvrđene u periodu 1970–1984.“, „Novo tumačenje Gorske vijenca“ i „Argumenti protiv Čosića“.

Radun Mićković veoma mlad otkrio vidike koji su mu otvarali nove horizonte. „Sa sedamnaest godina postao je borac i cijelog života ostao antifašista i idealista. Oficirska uniforma je sputavala njegov duh i kao tantovani profesor književnosti

postao je civil, urednik časopisa, autor esejističkih priloga i knjiga.

Zborio je što je mislio

Kada je šezdesetih godina crnogorska vlast pozvala naše ljudi koji su se afirmisali u drugim jugoslovenskim sredinama da pomognu izgradnji političkih i kulturnih institucija, Radun Mićković je došao iz Sarajeva i postavljen je za pomoćnika republičkog sekretara za obrazovanje, nauku i kulturu. Za razliku od mnogih crnogorskih komunističkih kadrova koji su bili zadodjeni unitarističkom svijeću, Radun je bio postojan u svom crnogorskom nacionalnom ošćenju. Svoj

radni vijek je proveo na raznim funkcijama u Crnoj Gori, ali zbog osobine da zbori što misli, nije mogao dospijeti na položaje koje je znanjem i radom zasluživao“, naveo je Špadjer.

On je podsetio da se Radun Mićković aktivno zalagao da se izgradi nova strategija u kulturi i obrazovanju, kao oblastima od izuzetne važnosti za formiranje i održavanje crnogorske nacionalne samosvesti. Nastojao je da se homogenizuje crnogorski državni i duhovni prostor i sačuva multi-etički sklad. Senatu, koji godinama permanentno zasjeda, kao predsedavajući, pribavio je legitimitet alternativne društvene scene.

Bio je tradicionalan Crnogorac pitome duše

Na komemoraciji je govorio i Branko Banjević, predsednik Matice crnogorske, kojeg je sa Radunom Mićkovićem prije 70 godina povezala ratna sudska. On je naglasio da „Radun sebe nije študio – kao mladić, kao skojevac, kao član partije prihvatao je sve zadatke, i najteže, što su same mogli hrabri, pametni i pošteni ljudi. Bio je moralan čovjek. U njemu je živio prirodno naš moralni sistem koji obavezuje čovjeka da bude čovjek u svakoj situaciji i na svakom mjestu. Radun je to uvijek bio“, rekao je Banjević.

On je naglasio da je Radun imao pitomu dušu. „Tradicionalni Crnogorac je bio i pitom čovjek koji je imao dušu i razumijevanje svatiju patriju, koji nije pregonio ni na koga, pa čak ni na neprijatelja. Radun nije mrzio ljudi, u njegovoj duši je umjesto mržnje duboko živjelo razumijevanje ljudi i pokusaj da se ljudi razume, ona dublja istina o njima i njihovoj obavezi. Radun se zalagao za interes i slobodu Crne Gore i njenih građana jer je smatrao da bez slobodne Crne Gore ne može ni ondašnja Jugoslavija biti slobodna i svako narušavanje interesa i integriteta Crne Gore njega je boljelo, on mu se suprotstavljao kao pravi intelektualac“, kazao je Banjević.

O. Đ.

CRNA GORA JE DUŽNA DA SE ŠEĆA SVOJIH SINOVA

„Radun je Maticu ošćeo kao svoj dom. Davao joj je energiju i svoju dušu. Mi smo Radunu držali za najbližeg. Crna Gora je dužna da se šeća svojih sinova koji su se borili i izgarali za njen suverenitet i slobodu ne tražeći medalje i nagrade. Matice crnogorske ne samo da će čuvati uspomenu na Raduna Mićkovića već će uvijek isticati da je ponosna što je imala takvog začetnika i djelatnika“, poručio je, uz ostalo, Špadjer.

RADUN SE ZALAGAO ZA INTERES I SLOBODU CRNE GORE I NJENIH GRADANA.
Sa komemoracije u Matici crnogorskoj

Istraživanje na arheološkom lokalitetu Svač kod Ulcinja: Čeka se nastavak radova U TRINAESTOM VIJEKU SRUŠILI GA MONGOLI

U okviru projekta „Putovi kontinuiteta“, koji finansira Ministarstvo kulture a realizuje Narodni muzej Crne Gore, ekipa arheologa koju predvodi Mladen Zagarčanin nedavno je počela istraživanja arheološkog lokaliteta Svač. Cilj projekta (planiran za pet godina) jeste da se istraživanjima prikupe informacije o kontinuiranom životu i naseljavanju na

tom području od praistorije do danas. Međutim, u međuvremenu je istraživanje nepredviđeno sprječeno iz nepoznatih razloga, što je izazvalo veliko negodovanje ekipi arheologa. Pavle Pejović, direktor Narodnog muzeja Crne Gore, izrazio je nadu da će predstavnici lokalne uprave Ulcinja djelovito efikasno, te da će se istraživanje nastaviti nesmetano.

Da podsetimo, grad Svač samo je jednom arheološki istraživan, i to 1985. godine. Tom prilikom utvrđeno je da u gradu postoji osam crkava, od čega su dvije katedralne. Da je riječ o izuzetno značajnom lokalitetu, potvrđuju samo neki podaci iz njegove istorije. Na primjer, Svač je imao svoju kovnicu novaca, u njemu se gradilo, proizvodilo i stvaralo.

U XIII vijeku srušili su ga Mongoli. Nakon te najeze, grad je obnovila Jelena Anžujska, koja je zasluga za obnavljanje Crkve Svetog Jovana Krstitelja, kao i Crkve Svetе Marije. Svač zamire u XVI vijeku, kada ga osvajaju Turci.

Š. B.

Tivatski KUD „Boka“ obilježio tri i po decenije rada

PRIZNANJA NAJBOLJIMA

Svečanom akademijom, koncertom i promocijom monografije, Kulturno-umjetničko društvo „Boka“ iz Tivata obilježilo je 35 godina rada. Na najzanimljivije događaje iz prošlosti ovog KUD-a podsetio je predsednik Mašo Čekić.

Društvo je osnovano 1977. godine, a prvi cjelovečernji koncert održan je već 1978. To-

kom svog postojanja, kroz KUD su prošle mnoge generacije koje su svojom mlađošću, talentom i entuzijazmom gradile postojanje i današnji visok nivo uigranosti i funkcionalnosti društva. Danas broji oko 150 aktivnih članova, razvrstanih u igračko-folklornu, orkestarsku i pjevačku sekciju. Pošteduje 15 kompleta različitih narodnih

nošnji, pretežno originalna (382 kostima), čime se i te kako ponosi. Jubilaru godinu obilježili su nizom samostalnih i koncepcija i – u saradnji s drugim ansamblima – naučnim skupom o kulturno-istorijskoj baštini i turizmu, te izložbom nošnji i fotografija.

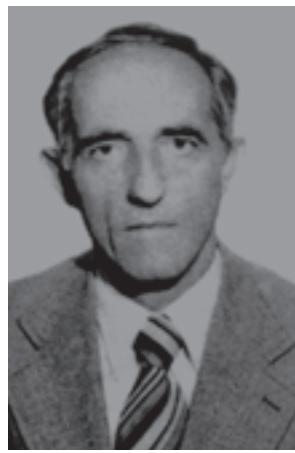
Na svečanosti su dodijeljena priznanja kolektivima i pojedincima koji su se istakli u radu KUD-a ili podržavali njegov rad. Dobitnici su: Lazar Božović, Ana Raković, Edi Medošević, Stevan Novaković, Mladen Viđović, Predrag Šušić i Dragan Miljanović, zatim Centar za kulturu Tivat, SO Tivat, Radio Tivat i Turistička organizacija Tivat.

Lj. V.

PORTRETI CRNOGORSKIH FILOZOFA XX VIJEKA:
Vuko Pavićević

ČOVJEK – BIĆE NEOGRANIČENIH STVARALAČKIH MOGUĆNOSTI

Vuko Pavićević moral određuje kao oblik ljudske prakse, oblik djelatnog praktičnog odnošenja čovjeka prema svijetu, prema drugim ljudima i prema samom sebi. Pavićević nije etiku samo predavao i o njoj pisao, on je etiku živio

Piše Nikola Racković

24

NOV.
DEC.

Prosjetni rad

Vuko Pavićević pripada krugu najistaknutijih jugoslovenskih filozofskih pisaca XX vijeka. Djelovao je u vrijeme ispunjeno izazovima i iskušnjima. Na sve njih odgovorio je na stvaralački način.

Rođen je u Rsojevićima, kod Danilovgrada, 1914; preminuo je u Beogradu, 1978. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Skoplju. Doktorsku disertaciju *Odnos vrijednosti i stvarnosti u modernoj njemačkoj idealističkoj aksilogiji* odbranio je 1957. u Zagrebu. Predavao je etiku i sociologiju i filozofiju religije na Filozofском fakultetu u Beogradu, где је bio docent, vanredni i redovni profesor. Članke, rasprave, studije iz etike, aksilogije, sociologije i filozofije religije objavljivao je u brojnim periodičnim publikacijama. Tretirao je mnoga pitanja filozofije i moralne savremenog društva. Bavio se i tumačenjem Njegoševog djela. Uz to, preudio je filozofsku literaturu s njemačkog jezika. Uređivao je poznatu Filozofsku biblioteku BIGZ-a. Bio je dopisni član CANU.

TRAJNO VAŽENJE

Po svojoj složenosti, značaju i aktualnosti izdvaja se pitanje: da li postoje univerzalno važeći (prihvati) elementi moralne? Pavićević smatra da ima opštevažećih i apsolutnih elemenata moralne, i to u generičkom smislu. Bez moralnih normi, čovjek se ne može održavati kao posebna i viša „vrsta“ živih bića; bez njih ne može ostvariti svoju društvenost i svoju ljudskost. Zato se norme mogu smatrati kao date u zametku s čovjekom kao čovjekom. I zaključuje da one imaju trajno važenje.

Dva su područja u kojima je ostavio neizbrisiv trag: etika i religija (sociološki i filozofski aspekt). Od značaja su, svakako, i njegovi radovi iz istorije filozofije.

Najveći broj njegovih djela odnosi se na etiku i moral. Početkom 60-ih godina prošlog vijeka pojavio se njegov univerzitetski udžbenik *Uvod u etiku* koji je privukao pažnju naučne i stručne javnosti u Jugoslaviji i van nje. To je prvi udžbenik etike u Jugoslaviji poslije II svjetskog rata; nakon toga, objavljen je *Uvod u etiku* Milenka A. Perovića (Novi Sad, 2003).

Djelo je prošireno, do-

punjeno i obogaćeno novim temama pa se pojavilo pod nazivom *Osnovi etike* (1967, 1974). Osnovna odlika ovog, kao i svih Pavićevićevih radova, jeste sistematičnost, preglednost, jasnost i preciznost. Knjiga *Osnovi etike* je sistematsko, cijelovito djelo o problemima moralne.

Teorija etike

U prvom dijelu knjige Vuko Pavićević bavi se teorijskom etikom; moral posmatra kao činjenicu ukupnog društvenog i duhovnog života; prikazuje subjektivne i objektivne oblike ispoljavanja moralne, njegov odnos prema drugim regulativima ljudskog života (običaji, pravo) i, u kraju, razmatra pitanje važenja moralnih vrijednosti i normi.

Vuko Pavićević moral određuje kao oblik ljudske prakse, oblik djelatnog praktičnog odnošenja čovjeka prema svijetu, prema drugim ljudima i prema samom sebi. I precizira: „On se manifestuje u vrednosnom procenjivanju ljudskih postupaka i htjenja kao pozitivno ili negativno vrednih (odnosno nevrednih), pri čemu se prvi

finisati, smatra on, kao jedan od oblika društvenosti, društvene svijesti čovjekove. „Ona počinje onda gde i kada čovek svoju individualnost uskladjuje sa zahtevima zajedničkog života.“ U čitavom djelu moral je tretiran u ovom značenju.

Pri određivanju pojma moral, Vuko Pavićević posebno naglašava da je to oblik prakse. Pri tome iskršava pitanje: u čemu je specifična razlika moralne prakse i drugih oblika prakse. Specifičnu razliku nalazi u objektu moralne prakse. Osobenost moralne prakse u tome je što je njen objekat sam čovjek, za razliku od radno-proizvodne prakse u kojoj je objekat prakse sama priroda. Dodaje da je i objekat moralne ocjene samo čovjek. Specifičnost moralnog suda sadržana je u predikatu u kome se on izražava – dobro i зло.

Moral – dobro i зло

S filozofskog aspekta posebno je značajna ontološka definicija moralne. U tom smislu prof. Pavićević moral određuje kao izraz i oblik slobode. Moral je, sa svojim atributima dobro i зло, svoj-

ZNANJE KORISTITI SAVJESNO

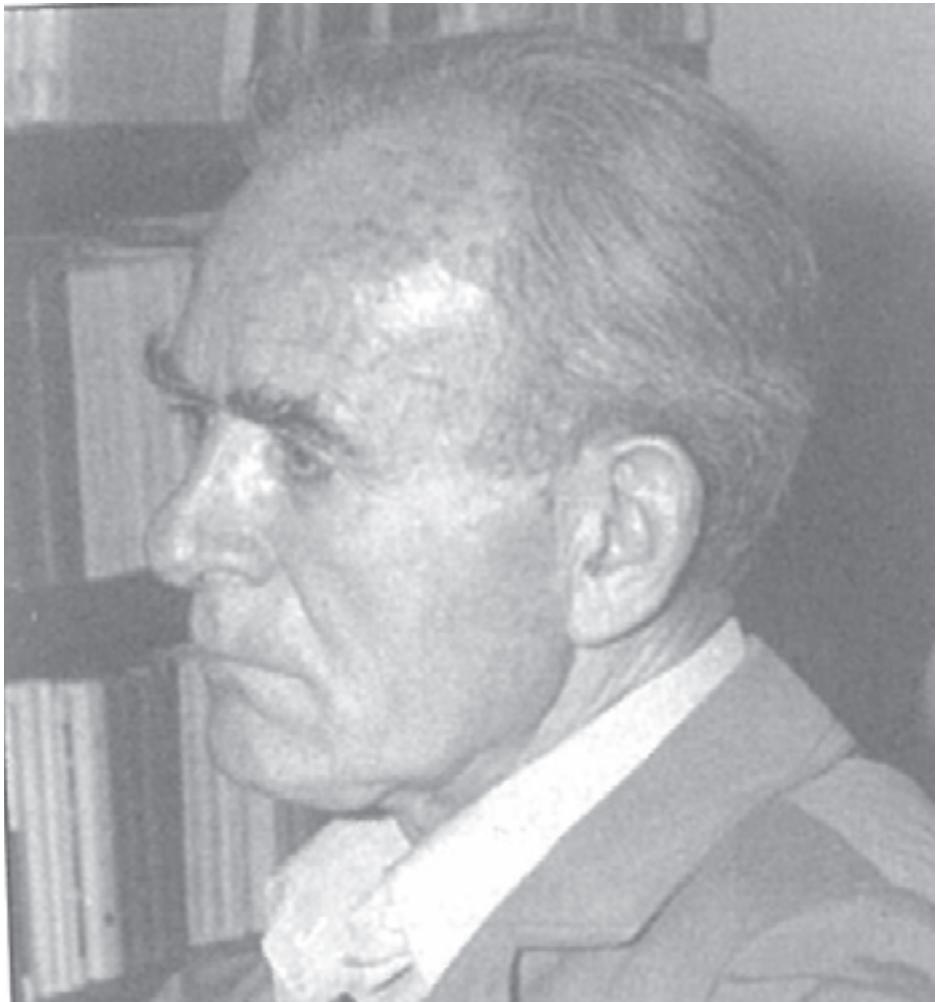
Zanimljivo je i danas veoma aktuelno Pavićevićovo određenje moralno dobrog čovjeka. Definiše ga kao čovjeka koji nastoji da svojim postupcima dà smjer koji je pozitivan za održanje i unapređivanje zajedničkih uslova egzistencije, koji svoja znanja i umijerenja koristi tako što štiti i unapređuje zajednička dobra. I to ilustruje primjerom blagajnika. Biti dobar blagajnik u moralnom smislu, znači ne samo pošteđovati znanja i umijerenja računskog poslovanja, već i ta znanja koristiti savjesno, to jest za očuvanje zajedničke, društvene imovine.

stvo bića koje je u stanju da se samoodređuje. Shodno tome, bez moralnih osobina ljudsko biće nije puno kao ljudsko biće, nije ličnost.

Znatnu pažnju posvetio je mjestu moralnog fenomena u svijetu, odnosno pitanju: da li je moral nešto što je vezano isključivo za čovjeka i što je poniklo sa njim, ili je to možda univerzalni fenomen? Tu je i pitanje: zašto i cime je moral specifično ljudski fenomen? Potom je izložio osnovne subjektivno-psihološke pretpostavke i komponente moralnosti (svijest, osećanja, volja). Drugim riječima, bavi se pitanjem: što sve sobom obuhvata moralno postupanje, moralnost u ljudskom smislu?

U drugom dijelu knjige izlaze etičke teorije, odnosno osnovne pravce filozofske etike, i to prvenstveno s obzirom na njihovo određenje osnovnog principa moralne.

Drugim riječima, etička učenja prikazuju uglavnom u vezi s pitanjem vrhovne vrijednosti i osnovnih normi.

Pri razmatranju etičkih teorija polazi od stava da u svakoj filozofiji koja pretende da bude opšte shvatanje svijeta i čovjeka dolazi do izražaja i uticaja ne samo analiza svijeta kakav on jeste, nezavisno od čovjeka, već i pogled na čovjekovo mjesto u svijetu, na ono što on jeste i što bi trebalo da bude. Shodno tome, pri analizi etičkih učenja pojedinih mislilaca, prvo (pregledno i sistematično) izlaze njihove osnovne filozofske poglede, odnosno njihovu ontologiju i gnoseologiju. Počinje izlaganjem filozofije i etike Sokrata, koga smatra izvoristem evropske filozofske etike, zatim slijede: princip prirodognog života, koji su zastupali kliničari; Platonova etika harmonije, Aristotelova etika mjere, učenje stoicara, hedonističko-eudajmonistički pravci u etici, Spinozin etički racionalizam, engleski utilitarizam, Kantova etika kategoričkog imperativa, Šopenhauerova pesimistička etika, naturalističko-evolucionistička etika (Darvin, Spenser, Gijo, Niče), Dirkemov sociologistički kriterij „solidarnosti s grupom“, novija aprioristička i intuicionistička etika, egzistencijalizam i, u kraju, marksistička etika.

Osim navedenog, objavio je više djela monografiskog karaktera bez kojih bi ondašnja jugoslovenska filozofska literatura bila vidno siromašnija. Izdvajaju se *Filosofija Fridriha Ničea* (Beograd, 1955), *Ličnost u socijalizmu* (Beograd, 1959), *Sociologija* (Beograd, 1967), *Religija sa elementima filozofije religije* (Beograd, 1970); *Ogledi o humanizmu* (Novi Sad, 1977); *Razgovori o etici i socijalizmu* (Beograd, 1978), i niz rasprava objelodanjenih u periodičnim publikacijama.

Aktuelan i danas

Profesor Pavićević nije etiku samo predavao i o njoj pisao, on je etiku živio. Između njegovog lika i djela postoji potpuni sklad. Početkom 60-ih godina minulog vijeka, s Filozofskog fakulteta iz Beograda otišla je radna brigada na izgradnju Autoputa „Bratstvo-jedinstvo“. Komandant brigade bio je Desimir Pajević, tada student psihologije, kasnije redovni profesor na istom fakultetu. Prof. Vuko Pavićević uputio je brigadi paket. Inače, u djelu *Osnovi etike* smisao i svrhu radnih akcija ovako je formulisan: „Kada smo mi u Jugoslaviji angažovali intelektualnu omladinu na javnim radovima, kao što je to izgradnja Autoputa „Bratstvo-jedinstvo“ imali smo u vidu ne samo ekonomski efekat tog učešća, već u prvom redu njegov vaspitni značaj u pogledu duhovno-moralnog uvažavanja i približavanja nosilaca duhovnog i fizičkog rada“. Drugi detalj takođe osvjetljava moralni lik prof. Pavićevića. Kada je bio na liječenju u bolnici „Bežanijska kosa“ u Beogradu, posjetila ga je grupa studenata, među njima i potpisnik ovih redova. Bila je zima, velika hladnoća, snijeg visok. Prof. Pavićević

nas je roditeljskim pogledom posmatrao interesujući se da li imamo dovoljno toplu odjeću i obuću.

Vuko Pavićević je analizirao i prikazao opšte, zajedničke odlike moralnog fenomena i time ga učinio bližim i razumljivijim. Čitavim svojim izlaganjima i zalaganjima suprotstavlja se onim etičkim učenjima (religijskim i transcendentno-idealističkim) koja najviše dobro i najviše vrijednost za čovjeka vide u nečemu nadljudskom – božanskom, onostranom. Pitanja moralne su čovjekova pitanja i može ih rješiti samo čovjek. Isto tako suprotstavlja se i onim shvatanjima (pesimističko-nihilističkog usmjerenja) koja zanemaruju čovjekovu generičku suštinu.

Vuko Pavićević je stalno i sistematski insistirao na generičkoj suštini čovjeka i u čovjeku vidio biće neograničenih stvaralačkih mogućnosti. Iz čovjekove svjesne, svršishodne djelatnosti izvedio je zaključak o njegovoj odgovornosti za sopstveni razvoj, ali i za razvoj društva u cjelini. To ga danas čini veoma aktuelnim, a s obzirom na moralne dileme i posrtanja kroz koje prolazi savremeno društvo, i nezaobilaznim pištem.

Uskoro (2014) biće sto godina od rođenja filozofa – etičara Vuka Pavićevića. To je prilik da se svestrano prouči i valorizuje njegovog djela.

NEIMARI CRNOGORSKE PROSVJETE: Filip Radičević

VELIKI DOPRINOS IZUČAVANJU CRNOGORSKE ISTORIJE

Pored prosvjetnog rada, aktivno je učestvovao u mnogim kulturnim manifestacijama. Jedan je od osnivača Cetinjske čitaonice 1868. godine. Sakupljao je istorijsku građu i usmeno narodno stvaralaštvo. Nije se potpisivao ispod svojih pjesama, već ih se slao Vuku Karadžiću kao narodne

Filip Radičević je osobena ličnost u crnogorskoj kulturnoj i prosvjetnoj istoriji. Rođen je 1839. godine na Cetinju, gde su se njegovi roditelji doselili iz zetskog sela Vukovci. Osnovnu školu počeo je 1845. godine kod tadašnjih učitelja Njegoševe škole Đorda Šrđića i Todorova Ivančika. Uporedio je pohađao i manastirska škola kod arhimandrita Petronija Lujanovića iz Srema. Dvije godine potom Radičević je postao manastirski đak Nikanora Ivanovića, docnijeg arhimandrita crnogorskog, koji je bio skupnik nekoliko mladića da ih „poučava crkvenom pojemu i pravilu“ kako bi postali sveštenici. Među njima, Filip se posebno isticao učenjem i prilježnošću.

Kada je osnovana Cetinska seminarija, među prvima je upisan Filip Radičević. Kao odličnog i primjernog đaka, knjaz Danilo ga je lično nagradio.

dio zlatnim satom.

Zbog oskudice u prosvjetnim kadrovima, Filip je predavao u cetinjskoj osnovnoj školi. Povremeno je premještan na druge dužnosti, pa se opet vraćao nastavi. U toj školi ukupno je radio trinaest godina. Uz to, držao je nastavu vjeroumaku i aritmetike u Đevojačkom institutu ruske carice Marije.

Bogatstvo izraza

Pored prosvjetnog rada, aktivno je učestvovao u mnogim kulturnim manifestacijama. Jedan je od osnivača Cetinjske čitaonice 1868. godine. Aktivno je radio i u Društvu crnogorskog Crvenog krsta.

Za protodakona je postavljen 1872. godine. Bio je član Svetog sinoda Crnogorske pravoslavne crkve. Uz sve druge poslove, sakupljao je istorijsku građu i usmeno narodno stva-

ralaštvo: zapise, pjesme i dr. Opisivao je sakralne objekte, crkvene znamenitosti i štampane knjige. Početkom šezdesetih godina saradivao je s Vukom Karadžićem, sakupljajući za njega epske narodne pjesme. Tako je nastala zbirka „Gusle crnogorske“, štampana u Beogradu 1872. godine, a koja sadrži 32 pjesme s oko 7.500 stihova. One su značajne za proučavanje crnogorske istorije epike. Skupljao je poslovce, zagonetke i druge narodne umotvorine koje je objavljivao u raznim listovima i časopisima.

Pisao je pjesme u desetercu, „sa više istine nego poezije“. Nije se potpisivao ispod svojih pjesama, već ih se slao Vuku Karadžiću kao narodne. Pouzdano se zna da u knjizi „Gusle crnogorske“ ima nekoliko njegovih pjesama, a pretpostavlja se da je on autor i tri pjesme u

Vukovoj IX knjizi narodnih pjesama. To se može zaključiti po stilskim osobinama, kratkoci, bogatstvu izraza i autentičnom prikazivanju događaja.

Dragocjeni podaci

Detaljno je opisivao crnogorske manastire: Pivski, Komski, Vranjinu, Čeliju, pipersku i druge, dajući o njima dragocjene podatke. Objavio je više originalnih okružnica Petra I., Petra II. i pisma drugih istorijskih ličnosti, ruskih careva itd. Opisivao je razna vladarska pisma, zapise i natpisne iz prošlosti.

Njegova bibliografija je obimna, naročito od 1862. do 1897, kada mu je umro sin jedinac Đuro. Otad se rijetko javlja u publikacijama svojim prilozima, ali drugi su o njemu pisali i isticali njegov doprinos izučavanju crnogorske istorije.

Penzionerske godine Fi-

lip Radičević proživio je u selu Rap, kod Starog Bara, gde je umro 1917. godine. Bilo je to u doba austro-Ugarske okupacije, pa je njegova smrt u javnosti prošla nezapaženo. Sahranjen je na groblju saborne crkve Sveti Nikola.

Piše: Milenko Ratković

Dvjeta godina od rođenja Čarlsa Dikensa

LJUDSKI O NELJUDSKOJ STVARNOSTI

Nenadmašni tvorac imaginarnog svijeta povezanog zajedničkim stradanjem, srećom i tajnom. Dikensovi pogledi nijesu politički nego potpuno ljudski. I zato je on do danas toliko aktuelan

Prije dvjeta godina, 7. februara 1812. rođen je Čarls Dikens (Charles John Huffam Dickens, 1812–1870), najveći engleski prozni pisac, engleski Šekspir u prozi, i jedan od najpoznatijih svjetskih pisaca. U svojim najpopularnijim djelima: „Piknikov klub“, „Božićne priče“, „Oliver Twist“, „Velika očekivanja“, „Dejvid Koperfrid“, „Martin Čazlvit“, „Priča o dva grada“, „Sičušna Dorit“, Dikens je stvorio svijet povezan zajedničkim stradanjem, zajedničkom srećom i tajnom, svijet

loma: „Piknikov klub“, „Božićne priče“, „Oliver Twist“, „Velika očekivanja“, „Dejvid Koperfrid“, „Martin Čazlvit“, „Priča o dva grada“, „Sičušna Dorit“, Dikens je stvorio svijet povezan zajedničkim stradanjem, zajedničkom srećom i tajnom, svijet

NAJOMILJENIJI PISAC SVJETSKOG FILMA

Prvi film po Dikensovom djelu snimljen je 1897. godine – „Smrt Nansi Sajks“ (po romanu „Oliver Twist“), mjuzikl „Oliver“, snimljen sedam decenija kasnije (1968), dobio je šest oscara; film „Oliver Twist“ 1948. godine (engleski reditelj Dejvid Lin), zatim 2005. godine (reditelj Roman Polanski). Prva verzija „Božićne priče“ prenijeta je na filmsko platno 1901. godine (film je trajao 11 minuta), a posljednja se pojavila u novembru 2009. Ekranizovani su: „Velika očekivanja“ (1946), „Dejvid Koperfrid“, „Priča o dva grada“ i druga djela, pa je tako Dikens, poslije Šekspira, postao najomiljeniji pisac svjetskog filma.

kome se gomila ljudi najrazličitijeg profila, koji ni po čemu ne liče jedan drugom, dospievaju u roman kao u neki savremeni izbjeglički kamp, da bi se u njemu nastanila zauvijek, dok god je čitalaca i snage njihove mašte.

Dikensovi likovi obavezno nekako nabasaju jedan na drugog. Slučajno – sudbonosni susreti u romanima Dostoevskog ili u Pasternakovom „Doktoru Živagu“ samo su blijeđe sjenke Dikensovog vrta na izlaznim, a posebno na ulaznim stazama. Njegovi likovi se susreću i upoznaju na parobrodima, u banjama i sanatorijima, na planinskih prevojima, na kanalima u Veneciji, u čekaonicama kod zelenja, u pozorištima, u diližansama, u tamnicama, u sudovima, po svratistima, gostionicama, u prijemnoj kancelariji kod ministra. I svaki je od tih susreta značajan i svaki podstiče junake romana na rasplet. Tragični. Srečni. Ponekad komični rasplet.

Djelo volšebnika

To je djelo volšebnika. Dikens je jedan od rijetkih neposrednih dokaza da je pravo književno tvoraštvo slično magiji. Tako je mislio i Vladimir Nabokov. U jednom svom predavanju prepunom ushićenja

autor „Lolite“ naziva Dikensa „čudotvorcem“ koji je umio, ne samo da stvara ljude nego da ih i čuva u mašti čitalaca tokom dugog romana“. I dodao da te knjige nije jednostavno odložiti na polici, nego se moraju čitati i čitati, i pored čitaočeve privrženosti reformama i sentimentalnih naklonosti prema sličnoj pozorišnoj iluzijama“.

Dikens je volio grešne ljudе. Njegovi najomiljeniji junaci obavezno moraju da naprave

NAJVIŠE EKRANIZOVAN: Iz filma „Oliver Twist“

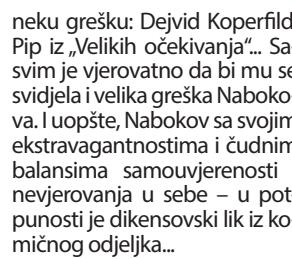
„UMRO JE DŽO! UMRO JE, VAŠE VELIČANSTVO!“

Jedan od najpoznatijih Dikensovih tekstova jeste scena smrti malog, gladnog skitnice Džoa iz „Hladnog doma“, koja se završava riječima: „Umro je Džo! Umro je, Vaše Veličanstvo! Umro je, milordi i džentlmeni! Umro je, o, vi prepodobni i nepodobni sveštenici svih kultura. Umro je, ej vi, ljudi; od njega vam je darivana solidarnost. I tako umiru oko nas svakog dana!“

Ovo možda nekima danas može zvučati samo kao sentimentalna ili teatralna banalnost. Ali kad bi samo mogli „milord i džentlmeni“ da je što češće čuju!

Prije nego što će umrijeti, nesrečni, mali gladni Džo će sresti – i to sasvim slučajno – mnogo važnijih likova u romanu, i njegov kratki život neraskidivo je spleten sa odgonetkom sudbinske tajne. Kao, uostalom, i svugde kod Dikensa.

To je djelo volšebnika. Dikens je jedan od rijetkih neposrednih dokaza da je pravo književno tvoraštvo slično magiji. Tako je mislio i Vladimir Nabokov. U jednom svom predavanju prepunom ushićenja

nekdu grešku: Dejvid Koperfeld, Pip iz „Velikih očekivanja“... Savsim je vjerovatno da bi mu se svidjela i velika greška Nabokova. I uopšte, Nabokov sa svojim ekstravagantnostima i čudnim balansima samouvjerenosti i nevjerojatanju sebe – u potpunosti je dikensovski lik iz komičnog odjeljka...

On je opisivao kapitalističku stvarnost (viktorijanska Engleska) važila je za praktičan obrazac društva slobodnog tržista u kojemu su bile izražene one tendencije koje se javljaju i danas. I to očigledno do te mjere da bi u vrijeme svjetske ekonomske krize 2008. roman „Sičušna Dorit“, u kome je opisana grozna bankarska spekulacija koja je potresla cijelu Zemlju i njen krah koji je potom uslijedio, bio najavljenu od sasvim ozbiljnih novinara proročanskim testom.

Dikens je pisao o nečovječnoj eksploataciji, o bezdušnoj birokratiji o nepravednim sudovima, užasima lihvarskog sistema, rušilačkoj vlasti novca – o svijetu u kojem sve ima svoju cijenu, izraženu u različitim

monetama, ginejama, šilinzima, pezosima, kako je govorio Dombi – otac.

Pri svemu tome, Dikensovi pogledi nijesu politički, nego potpuno ljudski. I zato je on do danas toliko aktuelan.

Čaravajuća imaginacija

Likovi poniženih i bijednika u Dikensovim romanima drže se blagorodno i govore kao u crkvi. Ali oni nijesu začinjeni onom za čitaoce nedoljivom i očaravajućom umjetničkom imaginacijom, kao što je to slučaj s negativnim junacima, pa čitalac jedva čeka da nekako preleti preko patetičnih stranica da što prije „sleti“ kod negativaca. Kod kojih se odmara dok oštroumlje trijumfuje.

Dikensov prijatelj, suparnik i protivnik Tekeri u tome je video zakon prirode, smatrajući da dobar roman mora biti satiričan. Kod Dikensa je to polapola, ali najbolje replike dodjeljuje onima koje ne voli.

Taj postupak od Dikensa je naučio i Dostoevski. Otuda je njegov Svidrigajlov pametniji od drugih, a otac Karamazov, makar koliko omrznut bio (zasluženo), veoma je oštrouman. Druga je stvar što je Dostoevski, a što je bila uobičajena pojava kod ruskih klasičika, pretjeravao. „Ako se razmisli“, pisao je o tom problemu Brodski, „onda se dolazi do zaključka da Zlo i nije imalo oštroumnijeg advokata“.

Dikens ipak nije tako daleko išao i svojim negativnim junacima nije dozvoljavao da se do kraja opravdaju, samo da daju poneku sarkastičnu prijedoru. „Stotine hiljada su bez krova nad glavom. A zar mi nemamo tamnice?“ upita Skrudiž.

Najveći svjetski portal za kinematografiju Internet Movie Database (IMDB) objavio je 2010. godine listu deset klasika svjetske književnosti po čijim je djelima snimljen najveći broj filmova, TV drama i serija. Na vrhu ove top liste je Vilijem Šekspir, za koga je sjevremeno Viktor Igo rekao da je poslije Boga najviše stvorio, sa ukupno 768 ekranizovanih djela. Drugo mjesto ravnopravno dijele Čarls Dikens i Anton Pavlovič Čehov, po čijim je djelima snimljeno po 287 filmova, televizijskih drama, serija, animacija.

Branko Rakočević

25

NOV.
DEC.

Prosjetni rad

IN MEMORIAM

ANA DABANOVIĆ

Nedavno je prestalo da kuca umorno, ali veliko i plemenito srce naše sugrađanke i cijenjene profesorice Ane Dabanovač. Možemo reći, bez preterivanja i subjektivne i emotivne pristrasnosti njenih učenika i sugrađana – svih onih koji su je poznavali – da je bila čovjek za pamćenje.

U Aninom srcu golublje duše, dosta ranjenom njenom mlađošću i životom, bilo je uvijek mesta i za druge, bez obzira na individualna, staleška, intelektualna i druga obilježja koja život nose. Nosila je profesorica Ana sve svoje nedaleće ponosno i na sebi svojstven način, dostojanstveno – i radost i žal svojih učenika, kolega i sugrađana.

Život naše profesorice Ane bio je protkan tegobama koje ona nije zaslživala, ostajući do kraja čvrsta i ponosna. Zato je za sve one koji su je poznavali bila heroina i učiteljica života drugima. Uvijek jasna, pravična, kao profesorica jedinstvena.

U svom kabinetu fizike u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ u Titogradu (Podgorica) zračila je posebnom vrijednošću i duhovnošću, na časovima za pamćenje. Kao da je bila škola u školi!

Iako s visokim akademskim obrazovanjem, profesorica Ana više je zračila stvarnom gradiškom skromnošću, mirnoćom – nečujnošću, posebnom filozofijom života. A melemnost i plemenitost njenih riječi značila je privilegiju za učenike i ljudi koji su s njom sarađivali.

Iako ranjena životom, doživjela je profesorica Ana duboku starost. Ničim nikoga nije opterećivala, zbog toga smo joj zahvalni i dužni zauvijek.

Njeni brojni učenici, kolege profesori, kolektiv Gimnazije i građani Podgorice iskreno žale za profesoricom Anom Dabanović. Za sve njih uvijek će ostati mlada i dostojanstvena, veliki pedagog i veliki čovjek.

Bivši đaci Gimnazije „Slobodan Škerović“ u Podgorici

HAJDANA ŽARKOVIĆ

Nedavnom smrću Hajdane Žarković Prirodno-matematički fakultet u Podgorici ostao je bez izuzetnog radnika. Hajdana je radila na ovom fakultetu punih 16 godina – prvo kao saradnik u pravnoj službi, a poslijednjih pet godina obavljala je složenu dužnost sekretara Fakulteta, odnosno rukovodioca administrativne službe.

Nesebično je bila posvećena administraciji i organizaciji rada na Fakultetu. Uvijek je pokazivala odgovornost, temeljnost, revnost, preciznost. Shvatala jeda bez moderne, precizne i efikasne administracije fakultet ne može napredovati.

Stoga je i upravi i zaposlenima bila desna ruka i pero u ruci. Bila je jedan od rijetkih saradnika na kojeg se čovjek mogao potpuno osloniti.

Imajući u vidu njenu urođenu gospodstvenost, ličnu kulturu, taktičnost u ophođenju, strpljivost i predusretljivost, želju da se pomogne, ako ne može konkretnim djelom, onda makar svjetom, Hajdana je predstavljala ljepešu stranu našeg fakulteta.

Hajdana nije bila izuzetna samo na poslu. Bila je brižna majka, supruga, kćerka, sestra, drug. Zajedno s mužem njegovala je i poseban afinitet prema umjetnosti, naročito prema slikarstvu.

Voljela je svoj fakultet i posao svim srcem, gotovo dječje iskreno i s izuzetnim entuzijazmom i strašću. Čak kad joj je bilo ponuđeno i mnogo prestižnije mjesto u državnoj administraciji, nije htjela da napusti Fakultet. Bila je naš živi podsjetnik da se nešto ne propusti. Ova njena vrlina nema cijenu.

Prof. dr Borko Vujičić

VESELIN JOVANOVIĆ

U Podgorici je oktobra 2012. godine preminuo Veselin M. Iovanović, nastavnik i dugogodišnji direktor Osnovne škole „Boško Radulović“ u Komani, opština Podgorica. Rođen je 1938. godine u Komani. Završio je osnovnu školu u Špužu, gimnaziju u Podgorici, Višu pedagošku školu na Cetinju (grupa za biologiju i hemiju).

Cijela njegova karijera vezana je za OŠ „Boško Radulović“, čiji je direktor bio više od polovine radnog vijeka. Ostao je vjeran zavičajnoj školi. Izrastao je u prosvjetnog radnika i školskog rukovodioca zavidne reputacije.

Uz njegovu pažnju, brigu i zalaganje stasavale su, vaspitavale se i u obrazovale mnoge generacije dece i omladine iz Komana i okolnih sela. Svojim stručnim i pedagoškim radom ostavio je dubok trag u istoriji komanske prosvjete. Sve svoje stručne i organizatorske sposobnosti stavljao je u službu dece.

Pljenio je dobrotom i plemenitošću, ostavljajući primjer mnogim sadašnjim i budućim generacijama. Njegove kolege, učenici i njihovi roditelji doživotno će ga čuvati u šećanju.

Mihailo Radulović

MILJAN JOVANOVIĆ

Miljan Jovanović rođen je 1949. godine u Prošćenju. Pedašku akademiju, Odsjek za matematiku, završio je u Nikšiću. Radio je kracje vrijeme u Bosni, a zatim u rodnom Prošćenju. Nekoliko godina radio je u OŠ „Aleksa Đilas Bećo“ u Mojkovcu. Nažalost, pri kraju uspješnog radnog vijeka njegovo plemenito srce nije izdržalo.

Nastavnik izuzetne ličnosti, čovjek najvećih ljudskih i moralnih vrijednosti. Autoritet koji su uvažavali ne samo učenici nego i kolege. Tradicionalno neomiljeno nastavnik matematike pretvaraо je svojom stručnošću u zanimljive oblike kojima su učenici prilazili s posebnim interesovanjem. Čovjek vedrog duha, uvijek spremjan da pomogne svojim velikim iskustvom i mudrošću, da podrži ideje mladih. Ličnost do kraja ostvarena: plemenit čovjek, sjajan kolega, izuzetan nastavnik, pažljiv otac i suprug. U našem kolektivu proveo je više od trideset godina. Na njegovo nekadašnje mjesto u zbornici gledamo s velikom šetom. U našim šećanjima i našim pričama živi njegov izuzetan lik.

Kolektiv OŠ „Radomir Rakočević“ u Prošćenju

LISTOVI

AURA VITALIS

(Br. 7, 2012, List učenika Srednje medicinske škole

„Dr Branko Zogović“, Berane)

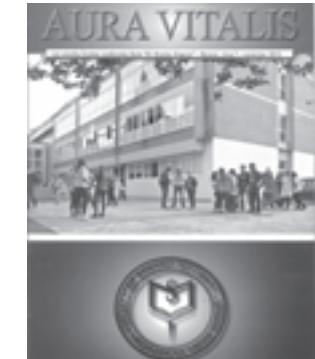
Povodom obilježavanja Dana beranske Srednje medicinske škole „Dr Branko Zogović“, učenici i profesori pripremili su svečani broj lista „Aura Vitalis“. Časopis donosi informacije o životu i radu ove vaspitnoobrazovne ustanove.

Važni datumi iz istorije škole zabilježeni su u Ljetopisu. Raspisan je literarni konkurs „Srećan je onaj ko radi i raduje se svom djelu“, a predstavljeni su i članovi ekipa Sambo kluba: Aleksandra Milić i Vitomir Marsenić, učenici IV razreda. Tu su izvještaji planinarske sekcije o pošumljavanju goleti, detalji o realizaciji projekta „Podrška

inkluzivnom obrazovanju“, Ljetnjoj školi nauke (Istraživačka stanica Lovćen), te sajmu inovacije u okviru projekta „Budite inventivni“. U okviru izbornog predmeta Preduzetništvo, učenici fizioterapeutskog smjera otvorili su salon za masažu. Osim toga, zabilježena je i izložba starih stvari i predmeta „Tragom prošlosti“ (koju su organizovali učenici), kao i manifestacija „Info dan“. Nijesu izostali ni praktični savjeti o tome kako se svakadne namirnice mogu koristiti kao kozmetička sredstva, o njegovanju pravilnog govora (usmeni i pismeni), vijesti iz

škole, latinske izreke, strane posvećene modi i malim tajnama besprijeckornog stila...

Š. B.

MEDIJSKI DIJALOZI

(Br. 13–14, novembar, Podgorica, 2012)

„Medijski dijalozi“, časopis za istraživanje medija, čiji je izdavač Istraživački medijski centar Podgorica, svojim čitaocima poklanja CD s Međunarodnog naučnog skupa „V crnogorski medijski dijalozi“, održanog na Cetinju. U novom broju objavljeni su prilozi autora iz Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Rusije i Ukrajine. Izdvajaju se: mr Veljko Rutović („Kričivo djelo nasilja u porodici i medjusko izvještavanje“), mr Slavko Milić („Medijsko izvještavanje o maloljetnicima u sukobu sa zakonom“), dr Dražen Cerović („Parlamentarna saslušanja, istrage i mediji“), dr Ivana Jelić („Evropski pravni standardi zaštite slobode informisanja: Domašaj člana 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima“), dr Bojana Lakićević („Međunarodni standardi o derrogaciji ljudskih prava u vanrednim situacijama u Ustavu Crne Gore“), Ana Stevanović („Ekonomski i politički uticaji na novinare kao uzrok medijske manipulacije“), Miran Dizdarević („Manipulacija javnim mnjenjem putem medija“), mr Dženita Kuštrić („Tehnološke i fenomenološke premise materije

kao umjetničkog medija“), dr Goran Sekulović („Osvald Spengler i Karl Marks: Sudar titana“), Marko Stamenović („Stena – tačke gledišta u slike karstvatu Barta de Klerka“), dr Fahira Fejzić-Čengić („Medijska kultura u Bosni i Hercegovini“), dr Arina Ivaniga i Mihail Dorohov („Informaciona tehnologija i internet resursi učenja stranih jezika“), Bernard Leventić („Marketing na internetu“), dr Marina Šilina-Grigorjevna i Milica Delibašić („Aktuelni aspekti teorije i prakse profesionalne komunikacije i diskurs inovacija“), dr Jasna Baćovska i mr Irena Racinovska-Pandeva („Budućnost novinarske edukacije – izazovi i perspektive“) dr Denis Zaimović („Rijaliti šou – isprobani ili istrošeni recept jeftine zabave na BH televizijama“), dr Željko Simić („Odjeci Jungove filozofske anticipacije u postmodernitetu“), te dr Dragiša Stanisić i Biljana Stanisić („Analiza primjenjene modela komunikacije u organima uprave Republike Srpske“). Objavljeni su prikazi knjiga, među kojima izdvajamo: dr Mileva Pavlović (knjige „Manifest Žižek“ Željka Simića), dr Juraj Plenković (knjige „Metodologija društvenih znanosti“ dr Slavka Kuklića i dr Brane Markić), Janko Nikolovski (Zbornik dokumenata, Ministarstvo kulture Crne Gore), dr Radenko Šćekić (knjige „Neosmanizam – povratak Turske na Balkan“, autor Darko Tanasković), Mirko Jakovljević (prijevodi s ruskog: Božo Bulatović), Marijan Miljančić („Most na Taru“ dr Vukajla Gluščevića) i dr Mimo Drašković („Gest“, časopis za pozorište, izvedbene umjetnosti i kulturu). Glavni i odgovorni urednik časopisa je dr Mimo Drašković.

Š. B.

GLASNIK

(List Privredne komore Crne Gore, br. 8, 9, 10, Podgorica, 2012)

„Glasnik“, list Privredne komore Crne Gore, u posljednja tri broja donosi informativne i korisne članke. Tako saznamjeno da su Privredna komora Crne Gore i Ambasada Republike Mađarske organizovale poslovni forum u Mađarskoj i Varšavi. Uz to, sa Sekretarijatom EFTA-e iz Ženeve Privredna komora organizovala je seminar na temu „Promocija izvoza u EFTA zemlje“. Zabilježena je i prva posjeta crnogorske privredne delegacije Kipru, kao i posjeta delegacije Vlade Iraka Privrednoj komori Crne Gore. Predstavnik njemačkog Bundestaga Rolf Hemepelmann pošetio je Privrednu komoru Crne Gore. Potpisana je sporazum o saradnji Privredne komore Crne Gore i Instituta internih revizora Crne Gore. Branko Bulatović, pomoćnik ministra poljoprivrede i ruralnog razvoja, ukazao je na najveću sušu u posljednjih 50 godina. Održana je i sednica Odbora Udrženja šumarstva, drvene i papirne industrije, grafičke i izdavačke djelatnosti, a u okviru 14. sajma biznisa predstavljen je strateški plan razvoja Podgorice. Tu je i apel UN, u kojem se svjetskim liderima ukazuju na opasnost ponavljajuća krize hrane iz 2007. i 2008. godine. Privredna komora Crne Gore, u saradnji s Komisijom za koncesije Vlade Crne Gore i Ekonomskom komisijom Ujedinjenih nacija za Evropu, organizovala je Međunarodnu konferenciju o promociji efikasnosti javno-privatnog partnerstva u Jugoistočnoj Evropi. U saradnji s Vladom Crne Gore i Zavodom za zapošljavanje, Privredna komora organizovala je okrugli stol na temu „Stručno osposobljavanje lica sa stičenim visokim obrazovanjem“. U Budvi je održana i prva međunarodna konferencija o životnom osiguranju, a zabilježeno je i učešće Privredne komore na 19. sajmu „ZEPS 2012“. Ministarstvo ekonomije kreditnim sredstvima njemačke banke planira obnovu 30 obrazovnih ustanova. Predstavljen je projekt „Preduzetništvo na vašem pragu“, čiji je cilj smanjenje nezaposlenosti. Objavljen je i autorski tekst Svetlane Šljivančanin, glavne državne inspektorke za turizam, o radu

Turističke inspekcije u ljetnjoj sezoni. „Glasnik“ predstavlja Trgovinsko-industrijsku komoru Pariza, kao i kompanije „Primat“ i „Spin“. Tu su i zanimljivosti Infifest, perspektivi i izazovima ženskog preduzetništva, o porastu broja firmi s blokiranim računima, izvozu Fijatovih automobila preko Luke Bar, istraživanju o najboljoj kompaniji za rad u Crnoj Gori, proizvodnji školjki u Boki...

V. d. glavnog i odgovornog urednika je Milka Pižurica.

Š. B.

CRNOGORSKI NAROD SAČUVAO I SVOJU DRŽAVNU I CRNOGORSKU NACIONALNU SVIJEST

(*Jožef Bajza Mlađi: „Crnogorsko pitanje“, DANU, Podgorica, 2011*)

Dukljanska akademija nauka i umjetnosti željela je da pripremi i publikuje prijevod na crnogorski jezik knjige „Crnogorsko pitanje“, čiji je autor dr Jožef Bajza Mlađi (1885–1938), poznati mađarski slavista, istoričar, lingvista, profesor na Budimpeštanskom univerzitetu, kustos i direktor Narodnog muzeja, bibliotekar Zemaljske biblioteke „Sećenji“, publicista, bibliograf i, nadasve, veliki prijatelj Crne Gore, iako mu se, izgleda, nikada nije pružila prilika da je posjeti, mada je zbog bolesti dosta boravio na Jadranu.

Kao što je poznato, nelegalna i nelegitimna Podgorička skupština je, u režiji srpske vlaste, krajem 1918. godine anektirala Crnu Goru Srbiji kroz bezuslovno prisajedinjenje. Tako je Mirovna konferencija u Parizu, godinu dana kasnije, priznajući novonastalo stanje, ozakonila okupaciju Crne Gore i da međunarodno priznaje Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca. U tu novonastalu srpsko-jugoslovensku državu Crna Gora nije mogla ući kao poseban subjekat niti Crnogorički kao nacionalni činilac. Novo državno zdanje je, pored brojnih drugih, imalo u svojim

temeljima i tu veliku grešku. Osim crnogorskog kralja i Vlade u egzilu i većine naroda u zemlji, s nestankom Crne Gore kao države i svega crnogorskog nijesu se mirili ni rjetki evropski intelektualci, očećujući veliku nepravdu učinjenu zemlji koja je bila metafora slobode i svjetionik porobljenim narodima.

Među tim rjetkim intelektualcima, domaćim i stranim, bio je i Jožef Bajza Mlađi. On je govorio, dok su Crnogorci, nakon sloma Božićnog ustanka, u očjanju i beznađu, čitali.

Dr Jožef Bajza je crnogorsko pitanje postavio kao problem međunarodne savjesti i pravde, ukazujući na nepravdu koja je svojevremeno u Versaju učinjena Crnoj Gori i Crnogorcima. U svojoj studiji „Crnogorsko pitanje“ („A Monografijski kárdés“), objavljenoj u Budimpešti, prvo na mađarskom 1927., a godinu dana kasnije na italijanskom jeziku („La question monténégrine“), on je ukazao na uzroke i genezu udesa Crne Gore i Crnogoraca nakon Prvog svjetskog rata, vjerujući da kad-tad mora doći do obnove Crne Gore, koja nije nestala voljom svoga naroda. Ostala je nada da će crnogorsko pitanje u budućnosti opet doći na dnevni red. On je vjerovao da će državna i nacionalna svijest crnogorska pretjerati i da su one uslov crnogorskog opstanka: „Ako ova svijest živi u narodu, ona će svoju državnost ponovo osvojiti prvom prilikom, evolucijom ili revolucijom, ali, ako je ta svijest mrtva, uzaludan je svaki pokus pokušaj“. Vrijeme je potvrdilo da je crnogorski narod sačuvao i svoju državnu i svoju nacionalnu crnogorskiju svijest.

Po dr Jožefu Bajzi, na složeno crnogorsko pitanje „bi-

samo crnogorski plebiscit mogao da dà pun i tačan odgovor“. I dao je: na referendumu 21. maja 2006. godine. On je vjerovao u crnogorsko vaskrsnuće kada će „mala Crna Gora, nakon što prevlada velike teškoće, vaskrsnuti u novi život“. Njegove proročke riječi su se obistinile, potvrđile i stalno se potvrđuju: daje crnogorsko pitanje ujedno i evropsko, da obnovljena Crna Gora ne može biti prijetnja miru u Evropi, već obrnuto – činilac stabilnosti.

Prilika je da se i Crna Gora, konačno, seti čovjeka koji je mnogo doprinio oživljavanju, obnavljanju i afirmaciji crnogorskog pitanja i proročki vjerovao u vaskrsnuće Crne Gore. On je svojevremeno želio i činio da se čuje evropski prijateljski glas za Crnu Goru. Ne mireći se s nestankom Crne Gore, dr Jožef Bajza Mlađi govorio je u njeno ime u vrijeme dok su mnogo pozvaniji, čak i njeni sinovi, bili cenzori njenog vaskrsnuća.

Došlo je vrijeme da se i Crna Gora oduži svome velikom prijatelju dr Jožefu Bajzi. Njegovo ime predstavlja veliki most između Mađarske i Crne Gore, njihovih naroda i kultura. Zato je Dukljanska akademija s posebnim plijetetom i odgovornošću pristupila objavljuvanju knjige dr Jožefa Bajze „Crnogorsko pitanje“ na crnogorskem jeziku, kao i afirmaciji njegovog imena u našoj zemlji. On to svakako zasluzuje.

Ova knjiga predstavlja prvo izdanje na crnogorskem jeziku, koji je nakon toliko stoljeća trajanja konačno i ustavno i stvarno zaživio.

Božidar Nikolić
Marijan Miljić

ODGONETANJE SMISLA ŽIVOTA

(*Zoran Raonić: „Oko pjesme“, Dalma – Pljevlja, Svitak – Požega, 2011*)

Pjesnički, stvaralački put Zorana Raonića dug je dvije decenije. Najnovija knjiga „Oko pjesme“ predstavlja izbor koji je pjesnik sačinio iz prethodno objavljenih knjiga, a jedan dio su i nove pjesme. Knjiga kao cjelina potvrđuje da se i pjesnički teško može progovoriti o zakućastim i najsuštvenijim ljudskim vrlinama i slabostima, o svijetu u kome živimo i kakav on jeste, ali i kakav bi trebalo da bude. Riječ je o svijetu stalne prolaznosti, u kome se prelамaju mnoge iščasene ljudske sudbine i u kome je mnogo otvorenih kružnica i bezbrojnih početaka i krajeva, buđenja i uspavljivanja, privida i nespokoja. U takvom svijetu čovjek osjeća

kako mu pod kožom ključaju životna vrela, ali i kako ga postepeno lome mješovi gnjeva i nerazuma, pa mu se čini da je život obična varka, pokatkad i čudovište „satkano od jave i sna“, s mnogo različitih uzroka i još različitijih posljedica.

Knjiga izabranih pjesama jasno pokazuje da je krijuvada linija puta kojim se kretao pjesnik Zoran Raonić. On se doticao mnogih tema i motiva. Njegova poezija je svojevrsno unutrašnje putovanje između spirala i parabola. Ipak, može se reći da je najdominantnija tema – smisao vatre i sudbina čovjeka.

Za pjesnika je iskoraknje iz ravnodušnosti isto što i prepoznavanje ljudskog lika. U kojemu vidi je svjetlost, a u kojemu života je vatra, a čovjek ne smije da dozvoli dvojniku koji se skriva u njegovoj podsvesti da ga baca o hridi kao pocjepanu krpju, i da u njemu gasi žaravicu.

U biti ove poezije je humanizam življjenja.

Raonić ne piše stražilovsku poeziju. On je bliži Vasku Popu, posebno kada je riječ o semantičkom sloju njegovih stihova. Ovaj pjesnik ponekad lirizira, ali se nikada ne libi da u tkivo pjesme utka misaoност, kao pandan liričnosti. Pjesnik

insistira na onome što je ljudsko u ljudima i što je nespojivo s haosom u svijetu. Govoreći otvoreno o zlu, pjesnik svjesno čini pomak ka mogućnosti da se bolje sagleda ono što je dobro. Provalči se, posredno, u poeziji Zorana Raonića mišljenje da se haos u svijetu neprestano ponavlja i da su meteži nešto što je uobičajeno, ali da nikada nijesu trajni, jer svijet se uvijek, iznova, heraklitovski, rada i uređuje.

Ovom knjigom izabranih pjesama Zoran Raonić predložava mnoga aktuelna suočavanja između dobra i zla, između razuma i mržnje. Pjesnik nema razloga da začuti, jer on je svjestan da živi u vremenu kad se budi gnijevni glas predaka koji opominje da je zlobno graktanje gavarova crnih i da srce ne treba naoružati mačem već ljubavlju. To je onaj optimizam koji je prisutan u ovoj poeziji kao vjera u lijepo i u čovjeka.

Pred nama je knjiga vi-

sprenog, zrelog, plodotvornog i intuitivnog pjesništva. Njegove pjesme, posebno njihova refleksivnost, doimaju se lako i ostaju u nama kao snažno i neponovljivo sjećanje doživljjenog.

Slavoljub Obradović

ISKORAK IZ KONVENCIONALNOG

(*Borislav Jovanović: „Svemoderna Montenegrina“, CDNK, 2010*)

Tekstovi u „Svemodernoj Montenegrini“ Borislava Jovanovića predstavljaju zaokruženi kritičko-esejistički poduhvat kojim je ovaj autor umnogome doprinio da se preciznije odredi značaj književnih incidenta u posljednje dvije decenije na prostoru Crne Gore. Shodno intrigantnosti samih književnih tekstova koje je ovaj autor pratio, i u ovim interpretacijama prisutan je smio iskorak iz konvencionalnog samjeravanja svojstvenog većem dijelu naše književne kritike.

Jovanović pokazuje da današnja kritika mora zahvatiti i prostore van književnog areala, da mo-

ra mijenjati rakuse i pozicije ne bi li polifoničnost i polimorfnost savremenih književnih tekstova bila sagledana do kraja. Na jedan tako kompleksan pristup tumačenju književnog teksta naizlazimo u najvećem dijelu ove knjige. Poseban značaj ovog poduhvata krije se u činjenici da Jovanovićeva zona interesovanja u ovoj knjizi najvećim dijelom pripada prilično neistraženoj oblasti skorašnje produkcije koja je, po pravilu, na čekanju u književno-kritičkom i književno-istorijskom tretmanu. U takvim situacijama često se pojavljuju problemi vremenske distance, čiji faktor igra još veću ulogu kada se pristupa angažovanju literaturi kojoj, u većoj ili manjoj mjeri, pripada većina djela savremene crnogorske književnosti. Jovanović pokazuje da neveliki vremenski odmak ne mora biti otežavajući faktor ako književni tekst posmatramo u širem kontekstu, ne insistirajući samo na njegovom književnom i estetskom vrednovanju.

Ipak, estetsko-knjževno uporište u hermeneutici predstavlja gravitacioni centar svekolikog Jovanovićevog pristupa.

čevog čitanja, jer kako sam kaže: „Književnost je, naime, isuviše, prije svega, estetičko i jezičko ogledalo da bi se od njega mogla praviti dnevna semantika“.

Ono što ove tekstove posebno čini neophodnim u novim sagledavanjima crnogorske književnosti jeste oštra i precizna kritičnost jednoj prilično uspavanoj literaturi. Na fonu subverzivnosti proze, poezije i drame koju prati, Jovanovićeva kritika takođe subverzira to neosjećanje svijeta, tu epičnu opijenu samodovoljnost, proisteklu iz oskudice i nemanja sluha za prekobrđe. Preciznošću i oštrinom posebno se ističe tekst „Biografija književnog i nacionalnog“, u kojem dio „Recepacija“ može poslužiti za dijagnostičko polazište jedne dugo iščekivane književno-istorijske terapije.

Jovanovićev pristup je relaksiran od mistifikacija i izdiže se iznad impresionističkog opserviranja, a to je bitan razlog zbog kojih knjigu „Svemoderna Montenegrina“ treba maksimalno podržati.

Marinko Vorgić

NOV.
DEC.

Prosvođeni rad

PREISPITIVANJE SAČUVANIH TRAGOVA

(*Ivan Jovović: „Prilozi za istoriju Barske nadbiskupije“, Matica crnogorska, Bar, 2012*)

Objedinjujući rezultate višegodišnjeg sistematičnog rada, na temeljima postavljenim ranijim istraživanjima, rukopis mr Ivana Jovovića „Prilozi za istoriju Barske nadbiskupije“ sadrži devet naučnih, stručnih i publicističkih priloga o različitim temama i aspektima crkvene i društvene prošlosti Bara, Crnogorskog primorja i Crne Gore. Njime se tumači slojevitost odnosnog nasljeđa u istorijskim uslovljenoštinama višestoljetnog razdoblja.

Sagledavajući međupovezanost strateških aktivnosti istorijskih aktera, kulturnih uticaja, duhovnih strujanja i pitanja identiteta, mr Ivan Jovović analizira i revalorizuje sačuvane pisane tragove prošlosti Bara, Crne Gore i širih prostora.

„Priloza za istoriju Barske nadbiskupije“ iskazuje kompetentnost u pitanjima crkvene istorije, posebno ističući važnost koju je ova drevna institucija imala za srednjovjekovno društvo, njeno novovjekovno devastiranje i posmatranje kao potencijalne opasnosti, ali i obnovu u Crnoj Gori krajem XIX vijeka. U tom kontekstu, na prostoru dodira, ocrtavaju se obrisi manje uočljivih pojava i zbivanja, kolektivne memorije, viđenja i sasvođenja.

Naučni kontrolni aparat koji prati priloge sastoji se od brojnih i, kada je to potrebno, iscrpnih fusnota; upućuje na neobjavljenu arhivsku građu koju je autor dugo i pomno istraživao, na objavljene izvore, na mnoštvo konsultovanih radova i upotrijebljene stručne literature. Njime je rukopis naučno potkrijepljen, s jasnim i lako čitljivim stilskim izrazom, a vođenjem računa o nasljeđu Katoličke crkve – tradiciji i primjerenošti, doprinosi uspostavljanju standardizovane crnogorske istoriografske terminologije.

Tumačenje brojnih komponenti prošlosti Crne Gore moglo bi, međutim, izazvati reakcije ili rasprave: viđenje kontinuiranog i integrativnog nacionalnog razvoja,

Savo Marković

Ministar rada i socijalnog staranja
pošetio Dječji dom „Mladost“ u Bijeloj

CILJ – HRANITELJSKE PORODICE

Nacionalnom strategijom Akcionog plana do 2017. godine, usvojenom u martu, predviđeno je da se broj dece bez roditeljskog staranja koja borave u institucijama smanji na najmanju moguću mjeru.

za 36 odsto. Već dvije godine usredstveni smo na transformaciju Dječjeg doma. Zadovoljni smo što je i u njemu evidentna tendencija zbrinjavanja dece (oko 400) u hraničkim porodicama, neka su

To je bilo naglašeno i prilikom nedavne pošte ministra rada i socijalnog staranja Suada Numanovića Domu „Mladost“ u Bijeloj.

„Shodno strategiji Akcionog plana od 2008. do 2011. godine, broj dece bez roditeljskog staranja koja su smještene u institucijama smanjen je

usvojena, dok je jedan broj vraćen biološkim roditeljima. Naš je cilj da djece do tri godine budu zbrinuta u porodicama iz kojih potiču“, naglasio je ministar Numanović. Prema njegovim riječima, sljedeći važan korak predstavlja izgradnju stambeno-poslovnog prostora putem javno-privatnog par-

Š.B.

Na ekološkom konkursu pivare „Trebjesa“

DRUŠTVO MLADIH EKOLOGA ZA LJEPŠI NIKŠIĆ

Na drugom ekološkom konkursu koji je raspisala nikšićka Pivara „Trebjesa“, projekat Društva mladih ekologa, pod nazivom „Za ljepši Nikšić“,

ta pokazao kao pravi ekološki partner Nikšića. Oni su nudili prijedloge, ali i ukazivali na probleme koje je neophodno rješavati.

ci i u tom periodu planirana je realizacija još nekoliko važnih aktivnosti: obilazak nikšičkih rijeka, podjela edukativnih i

proglašen je za najbolji i nagrađen novčanom nagradom (10.000 eura). Prema riječima Natalije Milić, menadžerke korporativnih komunikacija, na konkurs je stiglo šest projekata, a NVO sektor i ovoga se pu-

Miodrag Karadžić, direktor Društva mladih ekologa, naglasio je da je vrijednost projekta oko 14.000 eura, od čega 10.000 obezbeđuje Pivara. Prema njegovim riječima, projekat će trajati osam mjeseci.

Š.B.

promotivnih materijala učenicima i građanima, predavanja o značaju očuvanja voda, te likovni konkursi.

ŠAH I MLADI: Milan Radonjić, maturant Gimnazije „Slobodan Škerović“, Podgorica UZORI ALJEHIN I BOTVINIK

Milan Radonjić, odličan učenik završnog razreda Gimnazije „Slobodan Škerović“, uspješan je i kao šahista. Već je osvojio titulu majstorskog kandidata. Standardni je igrač ŠK „Omladinac – Budućnost“, koji

se učlanio u omladinsku školu najuspješnijeg crnogorskog kluba ŠK „Budućnost“. Tamo mu je prvi učitelj bio fide majstor Radojica Dabetić. Dabetić je i danas Milanov učitelj, s tim što Miljanu i njegovim dru-

najviše cijeni Božidara Ivanovića i Nikolu Đukića – kaže ovaj skromni maturant i dodaje da gaji kombinatorni stil.

Primjeran maturant – srednja ocjena u trećem razredu bila mu je 4,8 – od školskih pred-

je član prve crnogorske lige. U ovogodišnjem nastupu za matični klub, Milan je osvojio četiri poena iz šest partija.

Šah je zavolio još u najmladim danim, gledajući oca kako vodi „šahovski rat“ sa svojim prijateljima. Potom

govima iz kluba u posljednje vrijeme šahovsko znanje prenosi i "Prva tabla" crnogorskog olimpijskog tima, velemajstor Nikola Đukić.

U šahu su mu uzor Aleksandar Aljehin i Mihail Botvinnik. Od crnogorskih šahista

meta najviše voli istoriju. Ipak, vjerovatno će studirati ekonomiju i vjeruje da će ljubav prema šahu uspješno uskladiti s fakultetskim obavezama koje ga očekuju već naredne jeseni.

N.K.

UKRŠTENE RIJEČI BR. 139

VODORAVNO: 1. Češki kompozitor, 13. Britanski gitarista, Galager, 14. Industrijska biljka, 15. Savez, društvo, 16. Donji dio posude, 17. Vladar, monarh, 19. Oznaka makedonske valute, 20. Treći i drugi samoglasnik, 21. Britanski filmski reditelj, Kerol, 22. Industrija traktora i mašina (skr.), 24. Narodni univerzitet (skr.), 25. Uprostenost, beznačajnost, 31. Osnovna škola (skr.), 32. Naelektrisane čestice, 33. Lična zamjenica, 35. Znak u horoskopu, 37. Vrsta endemičnog četinara, 38. Mornaričko-tehnička akademija (skr.), 40. Investicija, ulaganje, 42. Francuski slikar, Eduar, 43. Engleski fizičar, Njutn, 44. Rani nijemački teniser, Boris, 46. Prijedlog, 47. Oblik literarnog stvaranja, 48. Helenski bog umjetnosti i svjetlosti, 49. Vrsta pamučne tkanine.

1	2	3	4		5	6	7	8		9	10	11	12
13				◆	14				◆	15			
16			◆	17					◆	18	◆	19	
20		◆	21			◆	◆	◆	22	23	◆	24	
◆	25	◆	26		27	28				29			◆
30	◆	31		◆	32				◆	33		◆	34
35	36		◆	37						◆	38	39	
40		41	◆	42					◆	43			
44			45	◆	46			◆	47				
48				◆	◆	◆	49						

USPRAVNO: 1. Veliki planinski sistem u Južnoj Americi, 2. Sastav od devet svirača, 3. Italijanski komičar, Teokoli, 4. Opštinska liga (skr.), 5. Hemijski element, plemeniti metal, 6. Rijeka u Engleskoj, 7. Njemačka novinska agencija, 8. Vizantijска zbirka zakona, 9. Republika Liban (skr.), 10. Francuski književnik, Andre, 11. Zastupnik neke firme, 12. Vrsta sportskog čamca, 17. Džin, kolos, 18. Tehnološko-tehničke nauke (skr.), 21. Ukras na ženskim haljinama, 23. Prisvojna zamjenica, 26. Umjetnički stil 18. vijeka, 27. Pronalažač vakcine protiv dječje paralize, Salk, 28. Grad u Rumuniji, 29. Jevrejski narodni junak, 30. Vrsta muzičkog instrumenta, 34. Zvijer iz porodice pasa, 36. Grad u Siriji, 39. Svježe, novo (turc.), 41. Želatin za kosu, 43. Rimska boginja srdžbe, 45. Grčko slovo, 47. Inicijali slikara, Lubarda.

Nikola Mirković

RJEŠENJE UKRŠTENIH RIJEČI BROJ 138 – VODORAVNO: Biogradska gora, Odra, Enio, ovas, kod, krasno, Eda, SL, aso, tup, om, indiferentan, e, ia, Ilok, AN, t, srk, stipsa, kar, paša, etat, Zola, amini, Ac, nonet, pećine, Morača.